
JOSIK A.

VALÓ ÉS

KÖLTŐI.

1.

87723

4037

I.
Ond Luch

OSZK

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

VALÓ ÉS KÖLTÖTT.

NOVELLÁK ÉS VÁZLATOK

GYÜJTEMÉNYE.

IRTA

JÓSIKA JÚLIA.

ELSŐ KÖTET.

PEST.

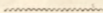
KIADJA HECKENAST GUSZTÁV.

—
MDCCLXIII.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

VALÓ ÉS KÖLTÖTT.

Dr. János Széchényi Könyvtár

ÁRNYÉKOK ÉS ÉRTELMEK

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

VALÓ ÉS KÖLTÖTT.

NOVELLÁK ÉS VÁZLATOK
GYÜJTEMÉNYE.

IRTA

JÓSIKA JÜLIA.

ELSŐ KÖTET.

PEST.

KIADJA HECKENAST GUSZTÁV.

MDCCCLXIII.

VALÓ ÉS KÖLTÖTT.

NOVEMBER 18 ÉS JANUÁR

GYŰJTEMÉNY

87723

Pest, 1863. Nyomatott Landerer és Heckenastnál.

A FEKETE ASSZONY.

Alig ismerek várost, mely oly gyorsan terjed, oly tetemesen szépül, s oly hamar kezdi a nagyvárosi jelleget fölvenni, mint Brüsszel; mi természetes következése szerencsés fekvésének, a polgáriasodás középpontján, közel a két világvároshoz, Páris és Londonhoz.

Legszebb része e városnak a Boulevard du Régent, és a Quartier Leopold.

Itt a házak majdnem egytől egyig újak, csinos stýlben építve, s oly gonddal tartva, hogy az idő nyoma legkevésbé sem látszik rajtuk.

Van azonban egy pár kivétel, mely ritkaságánál fogva annál meglepőbb.

A Rue de la Charité és Rue de l'Enclume sarkán csonka szögletomlókzattal a Boulevard du Régent felé egy kétemeletes ház emelkedik, széles kapuval, kis erkélylyel, kerttel, istállóval és kocsiszinnel — szóval oly ház, melyet itt kis Hôtél-nek szoktak nevezni.

De minő állapotban van ez épület, melynek fekvése oly kellemes és vidám!

Falain nyoma sincs a festéknek, azon kikerülhetlen óvoszernek e nedves égálijban; s zöldezbarna színe mutatja, hogy már számos éven át verte azokat az eső és hó, a nélkül, hogy emberi kéz valamit igazított volna rajtuk. A kapu — ezelőtt csinosan faszinre festve — most annyira el van lepve portól, sártól, s az itt nagyon divatozó utczaművészek kréta-rajzaitól, hogy eredeti színét alig lehet már kivenni.

A félig földalatti konyhának s pinczéknek ablakai be vannak verve, a vasrostélyok elgörbitve; a földszinti szobák fa ablaktáblái beszegezve s tele porral s mohával, míg

az első és második emelet poros ablakain át itt-ott egy-egy félig leszakított függönynek maradványait lehet megpillantani.

Olyan e ház a többi épületek közt, mint valami rongyos, piszkos, undort gerjesztő koldus fényes teremekben, körülvéve szép hölgyek, s deli férfiktól, diszöltönyben.

A második kivétel nem messze attól, a Rue Zinner-ben, pár lépésnyire a Parktól s a Boulevard du Régent-től, egy szintén kétemeletes, három ablakos ház; mely bár nem épen oly borzasztóan elhagyott állapotban, mint az első, még is piszkos falaival, poros és mindig betett ablaktábláival, s elhagyott kinézésével, éles ellentétet képez a szomszéd házakkal.

Nesz, vagy épen zaj, sohasem hallatszik e házban; ajtaja mindig zárva marad, csengetyűje néma; az alsó emeletekben soha gyertyavilágot nem lehet látni; csak a második emelet egyik függönytelen ablakán át pislog néha mécses, vagy magányos gyertya világa — de oly homályosan, mikép sejteni

lehet, hogy valami hátulsó szobából dereng az utca felé.

E néma ház annál inkább vonta magára figyelmemet, mivel gyakran megfordulok a mellékházban, melyben igen jó ismerősem, G*** grófnő lakik.

Egyszer szó lévén arról, hogy mostani lakásomat mással szeretném fölcserélni, a jó öreg G*** grófnő fölkiáltott: Minő kár, hogy önök a mellékházat ki nem vehetik; csinos lakás, és aztán oly közel hozzánk! az estéket mindig együtt tölthetnők!

De miért nem vehetnők ki? — kérdeztem kíváncsian — hiszen e ház lakatlannak látszik.

Bár az volna; — felelt a grófnő — de tulajdonosnéja valami jó családból való vén leány -- lakja; még pedig egyes egyedül.

Cselédjeivel; — tevém hozzá.

Koránsem; — nem tart sem szolgálót, sem inast; s a szó teljes értelmében egyedül lakik.

Ismeri-e?

Nem — még nevét sem tudom.

Valjon miért lehet oly magába vonult és embergyülölő?

Nem tudom, nem ismeri őt senki; soha sem jön hozzá látogató; még a levélhordó sem csenget ajtaján.

Látván, hogy kielégítő feleletet nem nyerhetek, megszüntem kérdezni; de valahányszor elmentem e néma ház előtt, egy-egy kíváncsi tekintetet vetettem a második emelet ablakjaira, s valami új meg új regényt szőttem elmémben magányos lakója felől.

Mult nyáron egyszer délelőtt egy fiatal barátnémmal találkozván a Boulevard du Régent-en, s mindketten fáradtak lévén, leültünk pár csinos vas székre, minők most a Boulevard hosszában mindenütt kínálkoznak, s elég hosszasan beszélgettünk.

Épen szemközt a Rue Joseph II-vel foglaltunk volt helyet, honnan azon elébb említett elhagyott házat, a Rue de la Charité szögletén, igen jól lehetett látni.

Minő különös — szóltam a beszélgetés

folyamában — hogy itt, oly közel a legnépesebb boulevardhoz, ily elhagyott, félig romba dőlt épületet találhatni. Pedig fekvése nagyon előnyös; s ha tudnám kihez folyamodni, szeretném megvenni, vagy legalább kivenni; igen kellemes lakást lehetne belőle csinálni.

— Elhiszem! — felelt barátném nevetve; — mások is úgy gondolkoznak mint ön. Mielőtt atyám a mostani házát megvette, kérdést is tettünk az elhagyott ház tulajdonosnőjénél, de nem akarja sem eladni, sem kiadni.

S kié e ház? kérdeztem élénken.

A „fekete asszony,” vagy inkább „zvarthe Madame“-é, a hogy a flamand köznép elnevezte, mert mindig feketében jár.

A „zvarthe Madame“-é? — ismételtem csudálkozva — de ki lehet az?

Azon vén leány, ki egyes egyedül lakja a Rue Zinnerben a 4-ik szám alatti házat.

Épen G*** grófnő mellett?

Ugyan az. Midőn atyámmal oda mentünk

kérdést tenni a ház végett, négyszer is csengettünk, míg végre a második emeletben ablak nyílt, s azon hirtelen kinézett egy fő, fekete főkötőben. Aztán — látván alkalmasint hogy nem rablók, hanem tisztességes egyének csengettek — lassú léptekkel hallottunk valakit a lépcsőn lehaladni, s az ajtóhoz közeledni, mely végre félig kinyílt.

No, s aztán? kérdeztem kíváncsian.

Egyszerűen de tisztán, tetőtől talpig feketebe öltözött hölgy állt a folyosóban, közel az ajtóhoz, de melynek lánczát ki nem vette horgából, úgy, hogy át nem léphettük az ajtó küszöbét; s halk hangon kérdezte: mit kívánnak önök?

Ugy tudom — felelt atyám — hogy a Rue de la Charité és Rue de l'Enclum-i sarokház az öné; s mivel nagy kedvem volna azt megvenni, kérdést akartam ez iránt önhez intézni asszonyom.

E ház enyim — felelt a hölgy, egészen más, kissé reszketeg hangon — de nem eladó.

De talán kiadó? — folytatá atyám — s ha jutányos bérért megkaphatnám, az igen is szükséges igazításokat s javításokat tulajdon költségemen megtenném.

Bocsánat uram — szólt a hölgy most sokkal elhatározottabban, — de mivel e ház sem eladó, sem kiadó, sükségtelen e tárgyról tovább szólnunk. Isten önnel.

Evvel szépen betette az ajtót orrunk előtt, s mi oda térhettünk vissza, a honnan jöttünk.

Különös! — szóltam némi szünet után — hiszen ha e ház még pár évig ily állapotban marad, romba dől; mi birhatja e nőt azon szeszélyes gondolatra, hogy sem el, sem ki nem akarja adni?

Azt mondják, hogy bolond! felelt barát-ném vállat vonitva.

Vagy szerencsétlen! — jegyeztem meg egy sóhajjal.

De azért csak vehetné hasznát házának?

Ki tudja mi nyomja kedélyét, s minő visszaemlékezések vannak ez épülethez csa-

tolva. Oly emberek előtt, kik nem szenvedtek soha, a fájdalom gyakran magára ölti az örültség színét.

A beszélgetés más fordulatot vón, s barátném pár perczzel később búcsút vett, s eltávozott, mig én még időztem a fák árnyéka alatt.

Mig társalgásunk folyt, a mellettem álló üres széken egy hölgy foglalt helyet, ki csendesen leülve, nem is látszott szavainkra ügyelni.

Egyszerü fekete selyemruha fődte tagjait; s fekete mantille és szalmakalap legkisebb ékités nélkül, egészíté ki öltözetét. Arczát nem láthattam, mert sűrű fátyol fődte azt.

Alig figyeltem igénytelen szomszédnőmre, s barátném távozta után még darabig gondolkoztam a „zvar te madame“ vagy fekete asszonyról.

Épen el akartam hagyni helyemet, midőn mellettem egy halk, de igen kellemetes hang eképen szólt:

- Köszönöm asszonyom, hogy engem szerencsétlennek s nem bolondnak tart.

Annyira megleptek e szavak, hogy félig fölugorván székemről, majdnem ijedten tekintettem magam körül, nem tudván, ki beszélt. Húsz lépésnyire nem láttam senkit csendes szomszédnémon kívül, ki még mindig mellettem ült.

- Szólt-e hozzám asszonyom? kérdeztem végre kétkedő hangon, mert azt kezdtem hinni, hogy füleim megcsaltak.

- Igen asszonyom; — felelt az idegen, lassan fölemelvén sűrű fátyolát.

Tehát ön — folytattam akadozva.

- Azon „fekete asszony“ vagy „zvarthe Madame“ vagyok, kiről ön épen most beszélgetett barátnéjával.

Megvallom zavarodásom oly nagy volt, hogy egyetlen szót sem birtam kiejteni, s csak csodálkozva tekintettem a már éltes, bár még mindig csinos hölgy halvány és szelid, de búskomoly arczába.

Oly jól esett szívemnek — szólt ismét az

idegen — a részvét gyöngéd szavait hallani, miként ellen nem állhattam az ösztönnek, hogy megköszönjem önnek, hogy nem ítél rólam oly hidegen s megvetőleg, mint az emberek ezt általában teszik. Higyje el asszonyom, nem vagyok örült, hanem igen-igen szerencsétlen.

A ki csak egyetlen pillantást is vethet vonásaira asszonyom, erről meg lehet győződve; — feleltem mélyen megilletődve — de — —

De miért él oly magányosan, oly egészen elvonulva az emberektől, miért követ el oly dolgot, melyet minden józan ember méltán különcségnek tarthat? ugy-e ezt szeretné tőlem kérdezni asszonyom?

Megvallom hogy igen; ha merném e kérdéseket önhöz intézni; — feleltem mosolyogva.

Nem tudom hogy van — szólt az idegen némi gondolkodás után — de én, ki tizenöt év óta baráti szót sem hallottam, sem ki nem ejtettem, ki annyira megszoktam a magányt,

s a hallgatást, hogy ugyszólván azt sem tudom többé, mi a társalgás, a barátságos szóváltás, ellenállhatlan vágyat érzek magamban leleplezni ön előtt multamat, föltárni szívem vérző sebeit gyöngéd nő előtt, s legalább egyszer életemben hallani a részvét jóltevő szavát. Hanem itt, ily nyilvános helyen nem szólhatok bátran, a hogy szeretnék önhöz szólani. Ha tehát nem resteli asszonyom, ha rövid órát szánhat egy szenvedő testvérnek, jöjjön velem csendes hajlékomba, mely mint ön tudja, csak pár lépésnyire van innen; s ott elbeszélem önnek rövid, de bús életregényemet. Hadd legyen legalább egy lélek e nagy embertömegben, a ki tudja, hogy különcz vagyok talán — de nem bolond; s hogy a fájdalom az, mi engem különcz-czé tett.

Evvel fölkelt az idegen; s én szó nélkül követvén lépteit, együtt a Rue Zinnerbe, a néma ház felé haladtunk. Oda érkezve, a fekete asszony kulcsot vont ki zsebéből s fölnyitván előttem az ajtót, beléptem a fo-

lyosóba, míg ő az ajtót zárta be utánunk s a lánczot illesztgette horgába.

Ha ugy tetszik asszonyom, nem vezetem szobámba, az igen egyszerű, szomorú hajlék; hanem kis kertembe; virágaim közé, melyekben magányos életemnek majdnem egyedüli örömét találom.

A hogy ön kívánja; — feleltem még mindig csudálkozva azon meglepő körülményen hogy egyszerre itt, e néma házban, a „fekete asszony“ társaságában találom magamat.

A folyosón áthaladva, egy kis kertecskébe léptünk, alig nagyobb jókora teremnél, de oly tele a legszebb, legüdébb virágokkal s folyó növényekkel, hogy az egész egy nagy virágkosárhoz hasonlított.

Látszott, hogy itt szorgalmas, szerető kéz működik; nem lehetett sehol egyetlen sárga levelet, vagy száraz ágacskát látni, s a keskeny utak oly szépen be voltak hintve homokkal, s oly tisztán gereblélve, hogy mint aranyos szalag, vonultak át a tarka virágcsoportozatokon. Közel a házhoz csinos lu-

gos létezett, folyó rózsákkal és kázzsiával bevonva; s abban kis asztal, s egyetlen vas karosszék.

Más ülés hely nem volt az egész kertben, látszott, hogy ide látogató nem igen tévedez, s hogy e kert ápoló szelleme egyedül van — mindig egyedül!

Az asztalon pár könyv hevert, s vastag gyapot szövetből készült ing, olyan, minőt jóltévő hölgyek a szegények számára szoknak varrni, vagy varratni; a lugos közepén pedig csinos kalitka csüngött, vigan csiripoló kanári madárral, míg a meleg napsütött homokon, mely a földet fődte, gyönyörű kékes szürke macska szundikált.

Üljön le asszonyom; — szólt most csendes vezetóm a karosszékre mutatván; aztán a házba sietett, s onnan pár percz mulva, könnyű nádszékkal tért vissza, melyen szemközt velem foglalt helyet.

És ön itt egészen magányosan él? kérdeztem körül tekintve.

Igen asszonyom.

Nem fél-e olykor? főleg a hosszú téli éjeken át.

Az éjeket egy munkás szokta nálam töltetni, ki az egyik földszinti szobában hál.

Attól talán még inkább félnék, mintha egyedül volnék; a munkások itt többnyire igen durvák, s kevés bizalmat érdemlők.

Átalján némi igaza van önnek asszonyom, — felelt a „fekete asszony“; de Éloi — azon munkást értem, ki házamnál hál — teljes bizodalمامat birja; gyermekkorától fogva ismerem; atyja kertész volt nagyatyám házánál, ő is kertészkedéssel keresi kenyerét, s szorgalmának köszönhetem főleg, hogy e kis darabka röld annyi virágkincscsel bir.

Valódi éden; — szóltam — körültekintvén a kis oázon.

De melyben a kigyó nem hiányzik; jegyezte meg a hölgy szomoruan.

Pár perczig el volt merülve gondolatokba, aztán mintegy összeszedvén magát, szólt:

Ide vezettem önt asszonyom, hogy elbe-

széljem, mi birt e magányos életre; s most, midőn ön oly szives volt az idegent követni hajlékába, oly érdektelennek, oly szerfölött egyszerűnek tetszik nekem mind az, mit önnek elmondhatnék, hogy alig merek szólani.

Ha attól tart, hogy talán régi sebhelyek újra vérezhetnének, ha multjával leemeli a hallgatás fátyolát, akkor ne is szóljon asszonyom; feleltem, sajnálván a szegény nő észrevehető habozását, bár kíváncsiságom mindaz által a mit láttam, még inkább röl volt ingerelve.

Nem nem! szólt a „fekete asszony“; sőt jól, igen jól fog esni, ha egyszer, oly számos év után, szabad tért engedhetek panaszaimnak, s ha szívemet föltárhatom résztvevő sziv előtt. Oly magányos vagyok — s voltam mindig — mindig! Életem főszerecsétlensége az volt — folytatá, mintegy időt nem engedvén magának gondolkodásra — hogy anyát sohasem ismertem, mert alig voltam öt hónapos, midőn elvesztettem.

Anyám szüleinél nevedtem tehát, s bár nagyanyám gonddal nevelt, még is azt hiszem, édes anyám helyét nem tudta kipótolni, legalább mindig fájdalmasan éreztem, hogy árva vagyok, s szerető anyám nincsen.

Öt év mulva atyám újra nősült; s e második házasságból egyetlen leány született, mely hét évvel fiatalabb volt nálamnál.

Én azonban Brugesben maradtam nagyatyám házánál, míg atyám itt Bruxellesben élt új családjával.

Magányosan nevedtem a terjedelmes, de csendes városban; nagyatyám igen öreg volt már, nagyanyám valamivel fiatalabb, de beteges s mogorva természetű; nem haladtak a korrallal, s a kor s ennek emberei messze túl szárnyalták őket.

Régi, tágas házban éltünk, mely mögött igen nagy, de kissé elhanyagolt kert létezett. A szobák gyéren s régi divat szerint voltak bútorozva, s a mostani kor kényelmeinek nyoma sem volt e hideg, kongó hézagokban. Nagyanyám mindig egyenes hátu, kemény

széken ült, feszesen, mintha hajlani nem tudna; s lány pamlagoknak, s párnázott támlányoknak hírét sem hallottam életem első tizennyolcz éve alatt.

Télben az egész házban csak két tűz égett; az egyik a konyhában, a másik az ebédlőben, hol az egész család — azaz nagyatyám, nagyanyám és én — hosszú napokat töltöttünk; hosszukat valóságban, mert nyáron öt, télben hat órakor reggel keltünk föl, s tizkor feküdtünk le; s még hosszabbakat unalmunkban, mert olvasásról, zenéről, rajzról, vagy azon száz meg száz csinos és mulattató munkáról, melylyel a mostani kor hölgyei oly kellemesen töltik napjaikat, szó sem volt e hátramaradt és szűkkeblű háztartásban.

Sütni, főzni, téglázni, porozni és rakosgatni, varrni, foltozni és imádkozni, nem szívem sugallata, hanem egy, a malinesi érsek által jóváhagyott imádságos könyv szerint; ebből álltak foglalatosságaim, — bár nagyatyámnak többje volt százezer franknyi jö-

vedelemnél — s három nőcselédet tartotunk.

De nagyanyám más életet nem ismert, s azért nekem sem engedte másként élni.

Hosszu sétákról, melyek oly szükségesek, s oly jól esnek, főleg a fiatalságnak, álmodni sem mertem, mivel nagyanyám ezeket idővesztegetésnek, s új divatu henyelésnek nevezte; s így egyedüli örömem terjedelmes kertünkből állt, melyben szabad volt naponkint egy-két órát töltenem, bár nagyanyám ezt is szükség fölöttinek tartotta, s csak az orvos unszolására, ki mozgást, s szabad léget ajánlott számomra, engedte meg.

E kertnek egyik napsütötte szögletében dús virágkertecskét alakítottam öreg kertészünk segedelmével, s itt időzni, növényeimet ápolni volt legnagyobb, vagy inkább egyedüli mulatságom.

Igy teltek napjaim, nem szerencsétlenül, mert jobbat nem ismertem, de unalmasan, míg tizennyolczadik évemet betöltöttem. Ekkor nagyanyám bevezetett a világba, az

ő világába, t. i. mely édes kevés örömet nyújthatott fiatal leánykának.

Évenként ötször hatszor nagyanyám barátjainál ebédeltünk, s ugyanannyiszor töltöttük az estét náluk; de ezek egytől egyig öregek lévén, többnyire én voltam az egyedüli fiatal személy az egész társaságban, s következőleg annyira untam magamat, hogy ezen ugynevezett mulatságok valódi büntetések valának reám nézve, s boldog valék, ha ott-hon maradhattam. Érettem új ismeretségeket csinálni, oly családokkal, hol fiatal leányok voltak, eszébe sem jutott nagyanyám-nak, s még kevésbé nagyatyámnak, ki az ilyenekkel épen nem gondolt.

Év mult el év után, és sorsom nem változott. Huszonhét éves voltam, s a rózsák arczaimon már kissé hervadozni kezdtek, midőn egy nyári nap reggelén, mikor épen kis kerteskémbe dolgoztam, a szobaleány futva jött utánam.

Nagyanyám magához hivatott, mert fontos dolgot akar velem közleni.

Fontos dolgot? — szoltam meglepetve — ugyan mi lehet az Jeanette.

Nem tudom, felelt a leány mosolyogva; de azt gyanitom, hogy a kisasszony férjhez meneteléről van szó.

Én, férjhez menni? — kiáltottam föl nevetve — mit gondolsz Jeanette, hiszen nem ismerek senkit, a kihez mehetnék.

Oh ez nem tesz semmit, — viszonzá Jeanette, fontoskodó arczkifejezéssel — majd ha minden rendben lesz a szülők közt, megismertetik a kisasszonyt vőlegényével.

Valóban? — feleltem kételkedve — én pedig azt hittem, hogy elébb meg kell ismerkedni, azután jegyben járni.

Igen ám, a szegény embereknél ez ugy szokott lenni; de nem oly régi és gazdag patriciusi háznál, mint az öné Emerence kisasszony; ott a szülők szokták az efélet elhatározni.

Csak mély sohajjal tudtam e szavakra felelni; s mivel beszéd közben gyorsan haladtunk, épen most érkezünk a ház-

hoz, s én fölsiettem nagyanyám szobájába.

Ott nagyatyámat is találtam, ki nagyanyám oldalán ült a pamlagon, míg nyitott levél hevert előttük az asztalon.

Ülj le gyermekem; szólt nagyanyám komolyan, egy székre mutatván, mely szemközt vele állt az asztal mellett.

Engedelmeskedtem; de minden tagom reszketett és szívem oly erősen dobogott, hogy lüktetéseit véltem hallani.

Nagyanyám intett férjének, s ez halk köhécselés után így szólt hozzám:

Eljöttek hiszszük az időt Emerence, hogy férjhez meneteledről gondoskodjunk, ezért az illő lépéseket e cél elérésére meg is tettük, s teljes sikert érvén, tisztába hoztunk mindent jövődöbeli férjed szüleivel, úgy, hogy pár holnap mulva készen leendünk az esketésre.

Jövö kedden völegényed ide fog érkezni Brüsselből, hogy megismerkedjék veled. Reméllem illö udvariassággal fogadandod.

Nagyatyám e szavak után elhallgatott, s nagyanyám, ki számos főbillentéssel kísérte beszédét, jóvánhagyólag mosolygott, nagyot szippantott burnót szelenczéből, s ezt hangosan becsapván, fölemelkedett üléséből.

Annyira meg voltam lepetve mindattól, mit fél óra óta hallottam, hogy egyetlen szót sem birtam kiejteni. Ugy látszott azonban, hogy nem is várt tőlem senki feleletet, mert nagyanyám igen egykedvűen mondá:

Tudod, hogy Bruxellesben hat házunk van; ezek fognak neked hozományul átadni, kétszázezer frankkal együtt, melyeket anyádtól örököltél. Egyikét e házaknak már helyre is hozzák s bútorozzák, abban fogsz lakni férjeddal; a többi csinos jövedelmet hajt, mert mind jó helyt van, s a házbér évenként feljebb száll Bruxellesben, mióta fővárossá vált.

Kiházaitási készleted már meg van rendelve, minden meglesz a maga idejében, csak az esketés napját kell még elhatározunk.

De kedves nagyanyám, — szóltam végre reszkető hangon, s akadozó lélekzettel — ön már esketésről szól, s én soha sem láttam vőlegényemet, sőt nevét sem tudom még.

Igaz, elfelejtettük ezt neked megmondani; — felelt nagyanyám teljes nyugalommal — vőlegényed a gazdag Van de Velde tanácsos fia. Láthatod, hogy régi és vagyonos családból való, s hogy jól gondoskodtunk rólad. Julien Van de Velde — jövendőbeli férjed — már maga is szép hivatalban van; sőt azt mondják, hogy a jövő választások alkalmával nagy kilátása leend a képviselőségre. Kedvező állásod leend tehát és tetemes vagyonod, a többi a te dolgod, mi megfelelünk kötelességünknek.

Evvel az öreg asszony elhagyta a szobát, mig nagyatyám kényelmesen kinyújtózván a pamlagon, egy kis délelőtti szundikálásra készült.

Igy magamra hagyatva fölsiettem szobámba, hogy ott legyőzzem, magam sem tudtam kellemes, vagy kellemetlen meglepe-

tésemet, s gondolataimat, melyek a sok új és váratlantól egészen meg voltak zavarodva, kissé összeszedjem.

* — * — *

Az idő ama nevezetes keddig, melyre ismeretlen vőlegényemet vártam, mintegy álom mult el. Annyi új eszme, reménység és félelem nyugtalanítá eddig oly csendes, mondanám üres kedélyemet, hogy az órák repülni látszottak, s a várva várt és mégis rettetget nap csakhamar fölvirradt.

Midőn reggeli után fölmentem szobámba, dolgozó ládácskám után, ott a szobaleányt találtam, ki csinos sötétkék selyemruhát tett épen ágyamra.

Mit csinálsz Jeanette? kérdeztem meglepetve.

A szabóné épen most hozta el ruháját; — felelt a leány — hogyan rendezzem a kisasszony haját?

Sehogysen, — feleltem nevetve — majd magam rendezem úgy, a hogy szoktam.

De ma eljön Van de Velde úr, s itt fog ebédelni, — szólta a leány, csintalan arczki-fejezéssel — azért talán jó lesz egy kissé csinosabban öltözködni a szokottnál.

Jól van Jeanette, — viznonoztam röviden, mert a leány szavai kellemetlenül érintettek — hagyj magamra, majd ha szükségem leend reád, csengetni fogok.

A leány eltávozott, s én leülvén a legközelebbi székre, gondolatokba merültem.

Végre fölkeltem, s a tükör előtt megállván, gondosan vizsgálni kezdtem vonásaimat.

Valjon tetszeni fogok-e vőlegényemnek? volt a gondolat, mely engemet e szokatlan vizsgálódásra birt; mert eddig igen igen keveset ügyeltem külsőmre.

A kép, melyet a sima üveg visszatükrözött, ha nem is birt szépséggel, nem volt sem rút, sem kellemetlen, habár az első ifjuság zománczos üdesége már el is hagyta azt.

Jó, de kissé jelölt vonások, fehér bőr, fe-

kete, elég nagy szemek, dús barna hajzat, s közép nagyságu, egyenes, elég karcsu alak, evvel találkoztak szemeim a tükörben. Elég leend-e mind ez, vagy több kellene arra, hogy Julien Van de Velde szívét megnyerjem?

És ő — amaz ismeretlen vőlegény — szép-e vagy rút, kellemetes vagy kellemetlen, szerethetni fogom-e vagy nem?

Ily, s ehez hasonló gondolatokkal küzdöttem, mig végre eljött az idő, hol öltözéshez kellett fognom. Szokásom ellen különös gondot fordítottam minden legkisebb részletre, s másfél óra telt el, mig végre elkészültem, — én, ki máskor oly hamar szoktam öltözni!

Épen zsebkendőm és keztyűim után nyultam, mikor kocsi állott meg a ház előtt, a kapu kinyitott, s a hágcson lépteket hallottam.

Jeanette nyitott be szobámba.

Emerence kisasszony siessen! — szólt a leány gyorsan — az öreg asszony már a salonban van, Van de Velde úr épen

most ment be hozzá. Oh! minő szép, úrias fiatal ember! a kisasszony igen boldog leend.

Reszketni kezdtem s kénytelen valék pár perczre leülni, míg erőm kissé visszatért. Aztán keztyüimet vontam föl, s szó nélkül mentem ki a szobából.

* * *

Jeanette igazat szólt; vőlegényem szép, úrias fiatal ember volt, oly szép, oly nyugodt és sima, hogy szinte félttem tőle.

Mig én annyira elfogulva valék, hogy alig mertem szólni, vagy csak szemeimet is fölemelni hozzá, ő nyugodtan s udvariasan meghajtotta magát, pár alkalmas, majdnem szives szót intézett hozzám, s aztán leülvén mellém, oly fesztelenül és természetesen kezdett velem beszélgetni, mintha régi ismerősök volnánk, s nem először életünkben találkoznánk, még pedig eljegyezve, egymáshoz kötve, egy egész hosszú életre!

Nem tudnám önnek elbeszélni, hogyan

mult el e nevezetes nap — folytatá a fekete asszony némi szünet után : olyan minden előttem, mi akkor történt, mint egy álom, melyre ébredésünkkor csak félig emlékezünk még. Annyit tudok, hogy midőn Julien este bucsút vőn tőlünk, s én végre egyedül találtam magamat szobámban, azt éreztem, hogy szeretem azon embert, ki pár rövid holnap mulva férjem leend, — igen szeretem — s csak arra kértem a jó Istent, hogy ő is szeressen.

Ön mosolyog asszonyom ugy-e? hogy szivem oly gyulékony volt, s oly hamar tudott egy idegent megszeretni. Oh de ön nem ismerte Julient, s nem látta, minő hamar tudta ő a sziveket megnyerni, főleg az oly együgyüeket s tapasztalatlanokat, minő az enyim volt, huszonhét évem daczára.

Ö szép volt és választékos, művelt és kellemes; szellemdús és jártas a világban; hogy tudtam volna tehát én, az egyszerű, magányosan növelt leány, ki soha hozzá

hasonlót nem láttam, annyi csábító tulajdonnak ellentállani, főleg vőlegényemben, kit szeretni kötelességem volt?

* * *

Julien mig Brugesben mulatott, nagyobb részét a napoknak házuknál töltötte, s bár oly mérhetlenül följebb állt nálamnál mindenben, mégis rövid idő múlva azt hittem — azt kellett hinnem, hogy ő is szeret — ha nem is oly forrón s oly mélyen mint én. Oh — az lehetetlen is volt! — de láttam, hogy örömet idézik mellettem, hogy a kilátás velem tölteni életét, nem kellemetlen előtte; éreztem, hogy napról napra szive közeledik az enyimhez, szavai bensőbbek lettek, s hogy mindinkább szeret jövőnkről — azon jövőről melyet együtt fogunk élni — beszélni, s annak kellemeit kiemelni.

Minő boldog, boldog napok voltak ezek!

* * *

Hat héttel a menyegzőmre kitűzött nap előtt nagyanyámmal Bruxellesbe mentünk, hogy ott a még hátralévő készüléteket szemmel tarthassuk. Csak kétszer életemben voltam Bruxellesben, gyermekkoromban, s akkor is csak igen rövid időre.

Most négy egész hetet szándékoztunk ott mulatni, még pedig atyám házánál, mely egyike volt a legválasztékosabbaknak a fővárosban.

Atyámék a Rue Royal-nak azon részében laktak, mely szemközt van a parkkal; ez volt akkor a városnak legkedveltebb része.

Háza a nagyatyáméhoz képest nem volt nagy, de azon kényelemmel, fénynyel és izléssel bútorozva, mely az utóbbi harmincz év alatt napról napra magasb fokra hágott, de melyről nekünk Brugesben, régi házunkban fogalmunk sem volt.

Igaz, a nekem szánt szoba négyszer is elfért volna brugesi szobámba, s még is százszorta több kényelemmel birt amannál, ugy

hogy valódi kis tündérpalotának tetszett nekem, ki oly igen igen egyszerüen valék növelve.

Gyermeki örömmel s kíváncsisággal jártam e szép házban egy szobából a másikba, s mindegyikben találtam valami újat s meglepőt.

De a mi leginkább meglepett és elbájolt, ez nővérem volt, az alig húsz éves, de még sokkal fiatalabbnak látszó Angeline.

Soha oly angyali képet, oly gyönyörű termetet, oly természetes kecsket nem láttam, még legszebb álmaimban sem; nekem úgy tetszett, mintha Angeline magasb szellem volna, ki egy időre más és szebb világból költözött ide ez árva földre.

A mi e benyomást még emelte, ez szép nővérem különféle kitünő tehetségei, s rendkívüli műveltsége volt. Mesterileg zongorázott, gyönyörűen énekelt, igen szépen festett; s társalgása oly bájjal birt, hogy megkapta az embert, mint valami bűvös hatalommal.

Minő rútnak, ügyetlennek s együgyűnek

tetszettem magamnak e kis tündér mellett!

Midőn Julien legelőször meglátogatott, egyedül talált az elfogadó teremben. Ő atyámékat még nem ismerte, s nagyrészt azért is jöttünk Bruxellesbe hogy jövődöbeli férjemet megismertessük családommal.

Kevés perczczel ezután atyám, mostohanyám és Angeline léptek a szobába, s én bemutatam nekik vőlegényemet. Midőn nővéremre került a sor, Julien összerázkodott, Angeline pedig egyetlen perczre zavarba látszott jöni — de mindkettő hamar legyőzvéen ez önkénytelen zavarodást, fesztelenül kezdettek beszélgetni.

Ugy-e gyönyörű teremtése az Istennek ez az én kis nővérem? — kérdeztem, midőn e találkozás után először tanuk nélkül szólhattam Julien-el; — csak vallja meg, rendkivüli szépsége önt is meglepte; láttam hogy összerázkodott.

Sötét pir szállt fel pillanatra jegyesem

homlokára, aztán nyugottan felelt: — valóban gyönyörű!

*
*
*

Napok s hetek teltek el — folytató a fekete asszony — s én oly szokatlan életet éltem hogy a napok gyors haladását alig vévém érze. Látogatások, ebédek, estélyek, séta, színház, vásárlások, ruha-probálások, mind ez annyira elfoglalta időmet, s oly egészen új volt előttem, hogy alig tudtam magamhoz jönni, s életem inkább álomnak mint valóságnak tetszett.

De legkedvesebb foglalatosságom abból állt, hogy azon házban melyben házasságom után férjemmel együtt lakni szándékoztunk, a kiegészíteteket szemmel tartsam. E háznak felszerelését, atyám vállalta magára, menyasszonyi ajándokul; s ha már az ő lakása tündérpalotának tetszett, mint mondják e házról, melyben minden összepontosult mit pénzzel s jó ízléssel e részben elérni lehet.

Végre minden készen volt — a ház tökéletesen butorozva s elkészítve, kiházásítási készletem a ruhatárban elhelyezve, a cselédek megfogadva. Menyasszonyi ruhámat gyönyörű csipkéivel, haza hozták a szabónétól; s végre eljött a nap hol visszatértünk Brugesbe — mert nagyanyám azt akarta hogy esketésünk ott menjen véghez; s el lön határozva hogy még az nap elutazandunk onnan, s rövid mulatás után Párisban, elfoglalandjuk Bruxellesben új házunkat.

Visszatérvén régi, csendes, majdnem zárdai életmódomhoz, avval töltöttem a most oly hosszúnak tetsző napokat, hogy a mult hetek eseményeit fölujítám képzelőtehetségemben, s úgy szólván még egyszer átéltem azokat, mire annál inkább ráérttem mivel nagyanyám, ki mindenben a régi feszesebb ildényekhez ragaszkodott, úgy intézte a dolgot, hogy jegyesem csak az esketésre kitűzött napnak reggelén fog Brugesbe érkezni, atyámékkal együtt, kik szintén jelen akartak lenni az esküvőn.

E napig, azaz marczius hó tizennyolczadikáig, csak tiz nap hiányzott még, mert marczius nyolczadikán érkeztünk vissza Brugesbe.

Eleinte a visszaemlékezések csak kellemesek valának: jegyesem és családom tagjainál töltött napok, élénk társalgás, soha nem élvezett örömek s mulatságok képezvén ezeknek tartalmát. De lassanként valami sötét árny kezdett fekete fátyolként e vidám képre borulni: úgy tetszett nekem most, midőn a történeteket nyugottan átgondoltam, mintha jegyesem Bruxellesben időzésünk vége felé nem lett volna többé az ki annak kezdetén volt; mintha valami látatlan korlát emelkedett volna köztünk, lassan s észrevétlenül — de még is érezhetően; mintha naponkint hidegebben vonult volna vissza tőlem — s szép arcza mindig komolyabb mondanám szenvedőbb kifejezést nyert volna.

Valóság volt- e mind ez vagy csak képzelődés?

Be sokat adtam volna e magányos pillanatokban egy kis élet-tapasztalásért, hogy utat mutasson a rejtélyes hálózatban, melyben gondolataim s félelmeim tévelyegtek.

Ily titkos nyugtalanság, s félig aggódó boldogság közt töltöttem a napokat, míg végre marczius tizennyolczadika fölviradt.

Fenn voltam már korán reggel nyugtalan álmaim korábban a szokottnál üzték el az álmat szemhéjaimról s míg mindenki pihent a háznál, én már szobából szobába jártam, még egyszer megvizsgálván a mai napra tett előkészületeket.

Atyám s családja számára házunknál volt szállás elkészítve, s egy szoba Julien használatára is. Ezeket is megnéztem, itt-ott apró változásokat tettem az elrendezésben, aztán saját szobámba tértem vissza, s ott menyasszonyi öltözékemmel, fehér koszorummal, gazdag ékszereimmel foglalatoskodtam.

Végre ütött a reggeli órája, mely az ebédlőbe hozott nagyatyám s nagyanyámhoz.

Az elébbi szokott egykedvűségét ma is megtartotta, de nagyanyám, élénkebb volt mint valaha s több szeretetet látszott irántam most, az elválás órájában tanusítani, mint ez előtt.

Alig költöttük el a reggelit, s nagyanyám már öltözködésre intett.

Mindjárt tizenegy óra, — mondá fölkelvén — a hajfodrász itt van már; — ne várakoztasd hanem menj szobádba.

Hiszen még három egész óra van előttem, kedves nagyanyám — szóltam mosolyogva; aztán atyámék és Julien még nincsenek itt.

Mindegy gyermekem; — felelt az öreg asszony; — menj csak mindjárt itt leendnek; — s ők is tüstént öltözéshez fognak látni.

Engedelmeskedtem — s hajam rendezéséhez s aztán öltözéshez fogtam — de fülem résen állt; minden legkisebb neszre figyeltem, várván jegyesem és családom megérkezését — de nem jött senki.

Végre készen voltam, — egyet, kettőt — az esketésre kiszabott órát — hármát, négyet ütött a nagy toronyóra a legközelebbi egyházban — nem érkezett senki.

Nagyatyámat és anyámat is nyugtalanítá e késedelem; minden pillanatban azt hittük hogy a váravárt vendégek megérkeznek — senki — mindig senki!

A násznép összegyült s pár órai kínos várakozás után ismét eloszlott — a város- házba s egyházba üzeni kellett hogy az esketés el van halasztva; lassan s buskomolyan levettem a fehér csipkeruhát, a narancs- és myrthusvirágokból font koszorút, a csillogó gyémántokat, és fénylő gyöngyso- rokat, s egyszerű reggeli öltönyt vontam magamra; végre esteledni kezdett — s épen midőn a gyertyákat meggyújtották az ebédlőben — hová összegyültünk nyugtalan- ságunkban, lódobogás hangzott a utcza kö- vezetén s hatalmasan megrántották kapun- kon a csengetyüt.

Mindnyájan fölugrottunk üléseinkből s

az ablakhoz siettünk. Lóhátas ember várt a kapu előtt, mely épen most nyilt föl.

Párpercznyi feszült várakozás s a komorna be lépett levéllel kezében.

Fiamtól!

Atyámtól! — hangzott egyszerre nagyanyámtól és tőlem.

Nagyanyám hirtelen föl bontotta a levelet s alig vetette reá szemeit, midőn halk sikoltással egy székre rogyott, s a levél kiesett reszkető kezéből.

Mi történt, nagyanyám — oh szóljon, mi történt?

Az öreg asszony nem tudott felelni, de nagyatyám fölkapván a földről a levelet, elolvasta, aztán szokott vontatott modorában mondá:

Julien Van de Velde elragadta Angeline-t!

* * *

Meddig álltam mozdulatlanul, nem látván nem hallván semmit e szavakon kívül, melyek mint az utolsó ítélet harsonái hangoz-

tak füleimbe, nem tudom; midőn magamhoz tértem, nagyanyám karjaiban találtam magamat, ki szokatlan részvétellel reszkető hangjában, mondá, arczomat simogatván: Szegény gyermek! hogy fogod e nehéz nehéz csapást eltűrni?

Nem tudtam felelni — a szó torkomon rekedt, szivem összeszorult, agyvelőmet mintha tűzfolyam dulná föl.

Nagyanyám csengetett.

Hamar — egy pohár vizet! — szólt a belépő komornához — aztán küldje ide Jeannettet.

A hideg nedv kissé könnyített rajtam, nagyanyám és Jeannette szobámba vezettek, levetkeztettek s lefektettek mint a kis gyermeket, s nem sokára neme a kábultságnak fogott el, mely sem ájulás nem volt, sem álom.

*

*

*

Mit szóljak önnek e borzasztó órákról!
— jobb erről hallgatnom.

Mihelyt kissé magamhoz tértem, részleteket akartam tudni; s atyám, ki még az nap Brugesbe érkezett, elmondott mindent a mit tudott; de az sem volt sok.

Julient három nap óta nem látta. Azt gondolván hogy talán rosszul van, hozzá ment, de otthon nem találta; az inas legalább azt mondá hogy kiment.

Angelineben már pár hét óta valami szokatlan nyugtalanságot vettek észre, de melyet ő, midőn a felől kérdést tettek, merőben tagadott.

Marczius tizennyolczadikán az egész ház korában volt talpon a szokottnál, mert utnak készültek, csak Angeline ajtaja maradt zárva. Midőn végre kopogtak, nem felelt senki. Kénytelenek valának lakatos által föltöretni az ajtót — de a szoba üres volt, s az ágyban ez éjjel nem hált senki — érintetlen vala, a hogy a komorna este elkészítette.

Az öltöző asztalon egy kis levélke hevert, atyámhoz czimezve, s midőn fölbonította, benne csak e szavakat találta:

„Bocsánat, bocsánat! hosszasan küzdöttem szívemmel, de hasztalanul! — Midőn atyám e levelet veszi, utban vagyunk Julien-nel Amerikába! Anyám, édes anyám! atyám el ne átkozzatok!“

Julienhez küldöttek — az is eltűnt — senkisémet tudta mikor s hová.

Ebből állt minden mit atyám elmondhattott. Később megtudtuk hogy Anversben oly hajóra ültek mely marcius tizenhatszadi-kán hajnalban utnak indult Amerikába.

Pár hónap mulva a hirlapokban olvastuk hogy e hajó mindenestől elveszett.

*

*

*

Atyám s mostohaanyám elhagyták Bruxe-llést, hol minden a régi jobb időkre emlé-keztette őket, — Párisban telepedtek le; atyám pár év mulva meghalt, özvegye még most is Párisban tartózkodik.

Mig nagyatyám s nagyanyám éltek náluk maradtam, nem akarván őket öregségökben elhagyni; aztán itt, e házban, mely

örökségemhez tartozott vettem lakásomat, kezdtem el magányos életemet. Hiszen ugy sem ismertem itt senkit — nincsenek sem rokonaim, sem barátim!

Azon sarokházat a rue de la Charité-ban nem akartam soha sem kiadni sem eladni, mert ott kellett volna Julien el laknom — s ez egyedüli emlékezete azon boldog, oh minő boldog, időnek, hol vele jegyben jártam.

Minden ugy maradt ott a hogy volt azon nap mikor Bruxellest elhagytam. Bútorok, fehérnemű, ruhák, minden minden még ott van, bár félig porrá válva. Néha oda megyek, egy-egy ablaktáblát kinyitok, s körül nézek e mausóliumában boldogságomnak — aztán vissza jövök ide — magányos lakomba. Tudom hogy a világ félig örültnek tart, de mit gondolok én a világgal, melyet nem ismerek s mely engem nem ismer. — És még is kimondhatlanul jól esett hallanom hogy ön engem megértett, és szerencsétlennnek tartott, nem örültnek.

A fekete asszony elhallgatott, s fejét kezén nyugasztván, gondolatokba merülve ült darabig.

A St. Gudule egyháznak órája négyet ütött.

Mennem kell, asszonyom, — szóltam fölkelve, késő az idő s nem akarom férjemet várakoztatni az ebéddel. Isten önnel, s ezer köszönet érdekes elbeszélése s tisztelő bizodalmaért.

Isten önnel! — ismétlé a „fekete asszony“ — lassan s halkán, mintha álomból ébredne föl. Isten önnel — szánjon nekem olykor egy-egy gondolatot.

Elhagytam a házat, a fekete asszony betette utánam annak ajtaját, s haza felé vém utamat.

* * *

Azóta körül belül egy év mult el, de nem találkoztam többé vele. A kis ház a rue Zinnerben még mindig magányos — a sarokház a rue de la Charitéban még min-

dig elhagyatva. Azonban rebesgetik hogy a városi hatóság a rue de l'Enclume-t kiszélesíttetni akarván, e ház, sok mással együtt, le fog romboltatni.

Szegény, szegény „fekete asszony!”

MIÉRT NEM MENT FÉRJHEZ

ÁGOTA NÉNI.

Gyönyörű májusi nap vidította föl a természetet. A fák lombjai zöldültek, az égnek kék harangja tiszta volt s majdnem átlátszó; legkisebb felhő sem homályosította el sötét azurját; s a lég oly lanyhán s mégis oly üdén érintette az emberek arczát, hogy mindenki mintegy újra szülöttnek érezte magát.

Pestvárosának utczái s térei tele voltak sétálókkal, kiknek nagy része a lánczhidon át Budára sietett, hogy ott, a hegyek közt, élvezhesse teljes mértékben az ébredező természet gyöngéd bájait; míg számtalan hintó s itt-ott egy sereg lovas, hasonló czélből a városliget felé tartott.

A királyutczának külső részében, igen csinos és tágas alházban, mely mögött terjedelmes kert vonult el, nyitott ablak mellett két bájos leányka ült, himzéssel elfoglalva; míg a háttérben éltes nőt lehetett látni, kényelmes támlányban; ki régi divat szerint gyorsan mozgatta kötőpálczáit.

A fiatal leánykák csevegtek, nevettek, olykor igen szorgalmasan dolgoztak is, de a mellett el nem mulasztották a házuk előtt elrobogó hintókat, s elhaladó lovasokat szemmel tartani.

Az utóbbiak közt nem egy emelintett kalapján, midőn a szép hajadonokat megpillantotta, s ezek nyájasan viszonzták a köszöntést.

Végre három fiatal, s választékosan öltözött lovas, nem csak köszönt, de meg is állt az ablak előtt, s hangosan s vidáman, bár a legudvariasabban társalgott a két leánnyal.

Jó negyed óra mulva tovább haladtak, s a leánykák ujra folytatták munkáikat; de el

nem mulasztották a három úrfit közben közben ítélő székök elé idézni, s fölöttök olykor keményebb, máskor kegyesebbítéletet mondani.

Ezen egész idő alatt az éltes hölgy csendesen ült; de az ifjak távozása után letette kötését s közeledvén a két leányhoz, széket vont az egyik mellé s leült.

Kedves Saroltám — szólt aztán, fehér kezét a leányka karjára tevén, mig gyöngéd pir vonult el még mindig szép vonásain, — szabad-e egy kis tanácsot adnom?

Hogy ne volna szabad, Ágota néni! — felelt a leányka, nénje kezét ajkaihoz vonván, hiszen akkor anya sem adhatna tanácsot gyermekének: mert mióta emlékezünk, én és Ilona, más anyát nem ismertünk min jó nénémet.

És tulajdon édes anyánkat sem szeretethető s tisztelhető inkább, ha az Isten megtartotta volna; — tevé hozzá a másik leányka, kit nővére Ilonának nevezett.

Jó gyermekeim! — kiáltott föl halkán az éltes hölgy: — életem egész boldogságát

csak is bennetek találom. De most tanácsomhoz. Hosszas és fájdalmas élettapasztalásom azt sugja nekem Saroltám, hogy üdösebb lenne reád nézve, ha kissé rátartóbb volnál ezen urfiakkal, mint vagy. Evvel a nő kezével a városliget felé intett, merre a lovasok távoztak.

Tehát azt találja nénikém hogy igen is szabadon társalogtam velök? — Kérdezte a leány míg meleg pir szált föl arczába — hiszen Ilona éppen annyit, s éppen oly vidámon beszélgetett mint én, s néném még is csak engem szólit meg.

Ha te is szabad volnál mint nővéred, gyermekem, nem is tennék semmi kifogást magaviseleted ellen; de el ne felejtsd hogy jegyben jársz.

És hogy Beltényi féltékenységben sinlik ugy-e nénikém? — szakitá őt félbe csintalan mosolylyal Ilona.

Ugy van leányom; — szólt a hölgy komolyan.

Igen, de a féltékenység hiba Ágota

néni, — szólalt föl Sarolta hevesen — s e hibából inkább ki kellene gyógyítani Vilmost, mintsem hogy ily kimély által erre még tágasb tért nyitni. Megvallom kissé alkalmatlan — gyöngeségnek!

Azt hiszed? — felelt nénje halk sóhajjal — szegény gyermek! drágán fizethetnéd meg e véleményt, ha csak ugyan szereted Vilmost. A féltékenység oly hiba, vagy inkább oly betegség, melyből csak az idő s a tapasztalás, mely arra tanít hogy teljesen bizhatunk szerelmünk tárgyának megítélésében gyógyíthat ki.

Mind a hárman darabig hallgattak; aztán az éltes hölgy, mintegy erővel leküzdvén elfogultságát újra szólt:

Gyakran azt kérdeztétek tőlem, gyermekeim, miként történt hogy férjhez nem mentem; s én mindig kitérőleg feleltem e kérdésre. Akarjátok-e, hogy elmondjam nektek most, miért vált belőlem aggleány?

Oh igen! Ágota néni! — feleltek a leánykák gyorsan — már annyiszor törtük

azon fejünket, mert atyánk mindig azt mondta hogy gyönyörű leány volt nénikénk, s a kérők csakugy hemzsegtek körüllette.

Ám legyen! — szólt a hölgy bús mosollyal; — s aztán, némi szünet után így kezdé elbeszélését:

Ha nem is voltam oly szép s annyira körülvéve kérőktől, mint atyátok azt tréfából erősíté, annyi igaz hogy csinos leány valék — legalább mindenki annak mondott — s mivel sok elevenséggel s vidámsággal ajándékozott meg a jó Isten, e mellett meglehetősen vagyonnal is, nem csuda hogy találkoztak kik kezemet elnyerni szerették volna.

Anyám akkor már nem élt, — bár élt volna s tanácsával örködött volna leánya fölött! — s én, fiatalságom daczára, atyám házában kénytelen valék a háziasszony szerepét vinni; mert közeli nőrokonunk nem volt, idegent pedig nem akart atyám házában tartani.

Atyám jól bírta magát, s így igen kellemetesen éltünk. A nyarat falun töltöttük, a

telet itt Pesten, hol mindig pompásan mulattam, bár falun is jól találtam magamat, mert sok vendég járt házunkhoz.

Három fiu testvérem volt, mint tudjátok, mind a három idősebb nálamnál; természetes tehát hogy tánczosokban s udvarlókban nem szenvedtem hiányt; mert sok fiatal ember járt házunkhoz, s mindegyik kötelességének tartotta vélem a legudvariasabban bánni.

Mind a mellett szívem szabad maradt; — szerettem a fiatal emberekkel társalogni, mulatni, tánczolni, de melegebb érzést egy sem tudott bennem gerjeszteni, bár többen kérték meg kezemet; s azért testvéreim s fiatal barátném enyelegve „márványhölgynek“ szoktak engem nevezni — alkalmasint mivel akkor épen a csinos opera „Zampa,“ nagyon gyakran adatott, mi őket e gondolatra vezette.

Azonban végre az én óráim is ütött; de választásomon mindenki csudálkozott: mert én, ki annyira szerettem csevegni, nevetni

tánczolni, ki szerettem a világot s csak emberek közt találtam magamat jól, fiatal, de igen komoly férfúval jegyeztem el magamat, ki nem igen járt a világba, keveset beszélt, de annál többet irt és olvasott, s kinek neve — fiatalsága daczára — már igen jól hangzott az irodalmi világban.

Ki hitte volna — így szóltak barátném — hogy Ágota, a vidám, beszédes, élczes Ágota, épen ily tudós bagolyba tudna bele szeretni, miután annyi csinos és kellemetes ifjút hidegen utasított vissza.

Ki hitte volna? — én magam sem. De tehettem-e arról, hogy szívem épen ez egyhez vonzódott? hogy ezen komoly arcot föl nem cseréltem volna a legszebbel, s legvidámabbal sem? hogy e csendes férfinak legkisebb szava többet ért előttem minden más ember szavánál? hogy ritka de — oh minő igéző — mosolyát, nem adtam volna az egész világ bókjaiért?

De elég erről — különben kikaczagjátok az agg leányt, kinek szive még oly eleven

színekben képes visszatükrözni a rég, rég elmúlt boldogságot.

Ha a többi csudálkozott, atyám örült választásomnak, mert jegyesem igen igen derék ember volt, kit mindenki tisztelt és becsült: s a mellett csinos vagyonnal is birt, mire az atyák többnyire nagyobb sulyt helyeznek mint leányaik.

De számos jó tulajdonai mellett Lajos — ez volt jegyesem keresztneve, családi nevét engedjétek elhallgatnom — egy hibával is birt, egyetlenegygyel, legalább szemeimben; s ez — nagy hajlama volt a féltékenységre.

Ő nem bánta hogy szeretem a világot, szeretek emberek közt lenni; sőt kedvemért ő is sokkal többet járt a világba; de mihelyt valamelyik férfiuval kissé hangosabban beszélgettem, vagy többször tánczoltam, sötét felhőt láttam homlokán összegyülni; s bár nem szólt semmit, még is észrevettem szokatlanúl nagyobb komolyságán s hallgatóagságán hogy ez rosszul esik neki, s hogy szenved.

Ha csak én egyedül vettem volna észre-e nem tagadom — szerencsétlen hajlamot, nem lett volna semmi baj; mert nekem nem csak hogy áldozatba nem került féltékenységet kimélni, de örömet tettem volna azt, mert hiszen bántam is én a többi férfiakat ha csak Lajosom meg volt elégedve. De szerencsétlensége mre barátnéim s testvéreim is nem sokára tisztában voltak féltékenysége fölött: s a helyett hogy hallgattak volna a dologról, vége nem volt az élczeknek, sőt olykor csupa tréfából oly helyzetbe hoztak engemet, hogy ki nem kerülhettem a hoszszasb társalgást vagy többszöri tánczolás valamelyik férfiuval.

Házasságunknak csak egy év mulva kellett volna történnie; mert egyrészt atyám azt találta hogy még igen fiatal vagyok, másrészt jegyesem csak most építettett lakházat, Kassa közelében fekvő jószágán, s így még nem volt hol letelepednünk.

E késedelemből eredt minden baj. Ha pár hónappal eljegyzésünk után összeke-

ünk, s falura vonulunk, Lajos e folytonos együttlétben csakhamar meggyőződött volna arról hogy bizhat bennem, s hogy féltékenységre nincs semmi oka; s a meggyőződés kigyógyította volna örökre betegségéből.

De így, folytonosan körülvéve idegenektől vagy családomnak oly tagjaitól, kiknek mindennapi mulatsága volt Lajosnak gyöngeségéből tréfát üzni; nem csuda ha e gyöngeség nőttön nőtt, úgy hogy nem sokára valódi betegséggé vált; míg én, elkedvetlenítve e folytonos zaklatások, megsértve egyszer mint máskor alaptalan gyanusítások által, elvesztettem lassankint természetes jó kedvemet, s nyugtalan, ingerlékeny, olykor szélsőséges és igazságtalan lettem, főleg Lajos iránt, bár őt teljes szivemből szerettem.

Midőn faluról Pestre költöztünk télire, helyzetem még kellemetlenebbé lőn.

Atyám szerette a világot, szeretett sok embert látni házánál; s bár jól tudta hogy ez nincsen inyére Lajosnak, nem változtatott

semmit életmódján, mert ő is mint a többi, azt hitte s erősítette, hogy a féltékenység oly baj, melyből a kissé kiméletlen bánás mód legelőbb kigyógyít.

Igy jött el a farsang: s bár máskor mindig örültem e vidám időszaknak, ez egyszer sokkal jobban szerettem volna ha elmarad.

Lajos nem tánczolt, s azért én is ha együtt bálban voltunk, némelykor szerettem volna egy-egy tánczszat ülve tölteni jegyesem mellett, de sem atyám sem testvéreim nem akartak erről semmit hallani.

Elrontod Lajost egészen: — oly szégyes leend idővel, ha így engedsz mindenben — mint valami ideges vén asszony: majd meglátod minő jövőt készítesz magadnak. Ugy-e eltiltották a tánczot szegény Ágotám? meg kell vallani, korán kezdi jegyesed a házizsarnokot játszani! — Csak nem fogsz így petrezselmet árulni, mivel zsarnokod képeket vág!

Ily s efféle megjegyzéseknek s fölkiáltásoknak nem volt vége ha nem akartam tán-

czolni, ugy hogy végre kénytelen valék engedni, ha nem akarom hogy Lajos észrevegye ezen unszolásokat.

Mi tagadás benne, mind ez végre kifárasztott, s nem egyszer szívem mélyében igazságtalansággal és szeszélyességgel vádoltam Lajost.

Épen ez évben a nemzeti casinóban álarczos tánczvigalom terveztetett, s megvallom hogy soha sem látván ily mulatságot, nagyon örültem e bálnak.

Különös előszeretettel készítettem álruhámát, mely csinos spanyol népviseletből állt, s látván örömemet, Lajos is reá állt, hogy spanyol parasztnak öltözve, velem együtt fog megjeleni.

Képzелhetni tehát minő kedvetlen volt meglepetésem, midőn nyolcz nappal e bál előtt, Lajos egy reggel igen hosszú képpel benyitott hozzám, kijelentvén hogy kénytelen, valami peres dologban, tüstént Bécsbe utazni.

De csak vissza fog jőni az álarczos

bálra? — kérdeztem, miután darabig ez alkalmatlan utazásról beszélgettünk.

Ha csak tehetem igen, Ágotám: arról meg lehet győződve. De egy nagy, igen nagy kérésem volna kedves Ágotámhoz — bár alig merem kimondani.

És miből áll e kérés? kérdeztem mosolyogva.

Abból — oh! de ne nehezteljen Ágotám — abból hogy ha vissza nem jöhetnék, ha teljes lehetetlen volna vissza jönnöm e napra, — ne menjen nálam nélkül a bálba.

Ismét bizalmatlanság Lajos! mondám kellemetlen érzéstől meglepetve: mikor fog engem annyira megismerni, hogy szerelmével együtt bizodalját is birjam?

Higyje el, kedves Ágotám, szólt Lajos hevesen, míg kezemet megragadta: hogy nem bizalmatlanság az a mit érzek. Tudom, tudom jól hogy bizhatok önben s lelkemet nyugottan tehetném le kezeibe — és még is — oh Ágotám ne nehezteljen, ne ítéljen el, betegség az, mi engem gyötör, — va-

lódi betegség, de melyből csak akkor fogok kigyógyulni, mikor ön nőm lesz. — Addig legyen béketűrő!

Vonakodtam a kivánt ígéretet megadni, mert megvallom sértve valék jegyesem magaviselete által; de végre, mint mindig, Lajos győzött, s megígértem, hogy nála nélkül nem fogok az álarczos bálba menni.

Még az nap este Lajos útnak indult, s a nyolcz nap, bár reám nézve kissé lassabban a szokottnál, elhaladt.

A bál előestéjén minden csengetésre, minden ajtónyitásra azt véltem hogy jegyesem fog belépni; de éjfél elkondúlt a legközelebbi egyház tornyában, és Lajos meg nem jelent.

Talán későn érkezett, fáradt volt, s csak holnap reggel jó hozzánk.

De a következő reggel is elmúlt a nélkül hogy Lajost láttuk volna.

Délben az inast küldtem szállására, tudakozódni, ha megérkezett-e. A válasz az lőn, hogy a tekintetes ur még nem jött haza.

Helyzetem, a tánczvigalmat, melynek már előbb annyira örültem tekintetbe sem véve, igen kellemetlen volt. Tudván miként gondolkozik családom jegyesem gyöngeségéről, nem mertem adott ígéretemet senki előtt elárulni. Mit csináljak tehát hogy hon maradhassak, ha Lajos estig sem érkezik vissza ?

Betegnek teszem magamat ; ez volt az egyedüli mód mely eszembe jutott.

Ebédnél tehát keveset ettem azt állítottam hogy roppant főfájásom van.

Ha estig jobban nem vagyok, alig ha a bálba mehetek : — szóltam, midőn atyám, látván levertségemet, hogyanlétemről tudakozódott.

Egy kis főfájásért! — felelt atyám nevetve? — no az volna még! oly szép és ritka mulatságtól elmaradni ily csekély bajért, valóban nevetséges lenne. Szép öltözeted, mely jó csomó pénzbe került, készen van, és ne is lássam rajtad? Ez a kis főfájás a melegtől s táncztól hamarább el fog mulni

mint ha itthon egyedül únod magadat. Ugye Józsi?

E kérdés legidősb testvéremhez volt intézve, ki mosolyogva hallgatá párbeszédünket.

Én is azt hiszem ; szólt most nevetve — sőt megvallom meg vagyok győződve, hogy Ágotának nincs legkisebb baja is. Az egész dolog abból áll, hogy ez a féltékeny Lajos megtiltotta neki, nála nélkül a bálba menni — azért tűzbe merném tenni kezemet — és a kis liba megígérte, s most szavát megszegni nem meri, bár minő nagy kedve volna is reá.

Éreztem hogy meleg pir száll föl arczomba, de nem mertem felelni, mig atyánk és István bátyám nevetésre fakadtak, s össze vissza kiáltoztak :

Ugy van Józsi — igazad van ! Lajos, ez a zsarnok még távolléte alatt is örködik a szegény kis madárka fölött, ki hiába veri szárnyaival kalitját.

Talán csak azért utazott el hogy ürügye

legyen szegény Ágotát távol tartani a mulatságtól! — tevé hozzá Józsi.

Minő gondolat! kiáltottam föl, jegyesem pártját fogván, bár — meg kell vallanom, — nekem is eszembe jutott volt már e lehetőség, de csak hamar elűztem a gyanakodást.

Akár hogy áll a dolog — szólt most atyám kedvetlenül — annyit én is látok hogy főfájásod csak költött betegség, s azért el fogsz jőni velünk a bálba.

Oh édes atyám! engedje meg hogy itthon maradjak; — kértem — atyám kezét csókolva.

Nem Ágotám. — Ez volt felelete: sőt kívánom, p a r a n c s o l o m, tevé hozzá hogy velem jőj. Ha csak pusztá mulatságról volna szó, engednék kérekednek; de itt jövődnek boldogsága forog kérdésben, s azért kérlelhetlen vagyok.

Jövőmnnek boldogsága? — kérdeztem, mig könyeim megeredtek.

Igen Ágota, Lajosnak eszeveszett félté-

kénysége oly hiba, mely tönkre teheti nyugalmadat, boldogságodat. Le kell ötet arról szoktatni még mi előtt neje lennél — s ha föl nem hagy vele, akkor bomoljon föl inkább a szövetség.

Megijedtem atyámnak e szavain, mert jól tudtam, hogy ha egyszer valami komoly elhatározáshoz jut, ezen többé nem lehet változtatni, bár minő jó és engedékeny volt is többnyire. Azért jobbnak láttam engedni, gondolván hogy ha az egész dolgot megfejtem Lajos előtt, lehetetlen hogy meg ne bocsásson kényszerített szószegésemért.

De szívem igen igen nehéz volt; — ösztönszerűleg éreztem hogy atyám ez egyszer csalatkozik, mert nem ismeri Lajost annyira mint én, s jobb, sokkal jobb lett volna ha megengedi, hogy hon maradjak, s szavamat megtartsam.

Egész reményem abból állt hogy Lajos talán még megérkezik, s minden perczen azt hittem hogy a szobába lép. Még az öltözés alatt is gyakran fölugrottam s az ablak-

hoz futottam, vagy szobaleányomat az előszobába küldöttem, mert úgy tetszett mintha csengettek volna; — s a szegény leányt majd kétségbe ejtettem, nyugtalanságommal.

Végre, kilencz óra tájban, az inas kopogtatott ajtómon, jelentvén hogy be van fogva, s atyám készen van.

Mély sóhajjal húztam föl kesztyűimet, s vettem magamra köpenyemet, aztán atyámhoz mentem, ki már nyugtalankodott, mert nem szeretett későn érkezni.

Még a lépcsőn is mindig azt hittem hogy Lajosnak meg kell érkeznie — de hiába — nem jött senki.

A szép fényesen világított, tarka alakokkal hemzsegő terembe léptünk, de én ki anyyra vágytam volt ez előttem új mulatságra, most oly nyugtalan, s anyyra elmerülve valék gondolataimba, hogy az egész csak mint álmkép tünt föl előttem s nem gerjesztett bennem semmi érdeket.

Szemeim csak egyetlen alakot kerestek, magos férfiut, spanyol öltözetben; s mivel

ezt nem találták, az egésznek nem volt előttem érdeke. Azonban mikor később a zene megszólalt, mikor az álcák eltűntek, az ismerősek összetalálkoztak s a tánczosok körülvettek, kissé szünni kezdett elfogultságom, s lassankint fölvidultam, s mulatni kezdtem én is mint mindenki körülem.

Oly fiatal voltam még s oly kevés élet-tapasztalással bírtam! — Aztán annyira szerettem jegyesemet hogy mindent tudtam volna neki megbocsátani; — csuda-e ha azt hittem, hogy ő is engedelkeny leend irántam, főleg ha megtudja, hogy atyám parancsa kényszerített megjelenni.

Tizenegy óra lehetett körülbelül, midőn tánczközben épen az előszoba ajtója előtt álltunk meg. Alig időztünk ott pár perczig, s az ajtó fölnyilt, s nem tudom már mi okon, darabig nyitva maradt.

Az előszobában sokan voltak. Inasok — urnőik köpenyeivel karjaikon, házbeli cselédek, s későn érkezők, kik épen most vetették le felső öltönyeiket.

Egyszerre szemem egy magas alakra esett, sötét köpenybe burkolva, s tollas kappal fején. Álca fődte vonásait, de mely alól szemei majdnem ijesztőleg villogtak.

Ezen alak, bennünket megpillantva, hirtelen közelebb jött — tekintete darabig oly élesen volt reám szegezve, hogy borzadás futotta át tagjaimat, s összerázkodtam; — aztán az álarcos megfordult, s kiméletlenül átvergődván az embertömegben, a hágcso felé sietett.

Ez Lajos volt: — e gondolat, mint a villám futotta át elmémet, — Istenem! mit fog gondolni — hogy fog rólam itélni! bár otthon volnék már! — vagy inkább: bár soha sem jöttem volna ide!

Épen most lőn vége a táncznak; s én, a legközelebbi pamlaghoz sietvén, leültem s gondolatimat, a mennyire lehetett, rendbe kezdtem szedni.

Mulatságomnak vége volt; annyira vágytam e fényes termeket elhagyni, hogy örömmest gyalog tértem volna haza a csikorgó

hideg daczára, csak hogy vége legyen kinomnak.

De atyám nélkül nem hagyhatám el a bált.

Kocsink csak három órára volt rendelve és most még nem volt éjfél sem. Atyám nem rég ült le tarokasztalhoz két régi baráttal; aztán szó sincs arról, hogy vacsora előtt haza menjen.

Testvéreim, mind a három szenvedélyes tánczos, csak kikaczagnak, ha távozásról szólok, s egy sem kísérne haza bérkocsiban.

Istenem mit tegyek?

Nem tehettem egyebet, mint tünni, még három hosszú órán keresztül, e nyugtalan-ságot, ez emésztő kint.

Nem tudom, hogy mult el az idő, mig kocsink megérkezett; ha visszagondolok ezen részére az estnek, minden zavaros előttem, mint az álom. De végre — végre kocsiba ültünk — otthon voltunk.

Midőn szobámba léptem, levelkét pillantottam meg öltöző asztalomon; és a szoba-

leány látván, minő mohón utána nyulok, álmosan szólt:

Kétszer volt itt Lajos urfi. Először fél tizenegykor, maszkba öltözve! s aztán pár órával később, saját ruháiban. Megijedtünk, mikor csengetett, mert azt hittük, hogy valami baj van s az uraság jön előbb haza.

Nem szólt semmit? — kérdeztem akadozó lélekzettel.

Mikor először itt volt, a kisasszony után kérdezősködött, s midőn azt mondtam, hogy bálban van, csudálkozni látszott és szó nélkül távozott.

És másodszor?

Másodszor, mikor kinyitottam az ajtót, mert az inas már az uraság után ment, csak ide nyújtotta a levélkét, aztán hirtelen megfordult és leszaladt a hágcson.

Nem mertem a levelet fölbontani, a szobaleány jelenlétében, azért hirtelen levettem ruhámat, főékeimet s aztán mondván, hogy lefekhetik, mert a többit majd magam elvégzem, elküldtem s utána bekulcsoltam az ajtót.

Hirtelen kendőt vetettem vállaimra s egy karszékbe dőlván, reszketve bontottam föl Lajos levelét.

Még most is, annyi év után szóról-szóra el tudom mondani a kevés sort -- oly mélyen be vannak ezek vésve emlékezetembe.

A levél így hangzott :

Ágota!

Éjjel nappal utaztam, csak hogy visszajöjsek annak idejében s önt a bálba kísérhessem.

Kilencz órakor megérkezve, legkisebb pihenési időt sem engedtem magamnak, hanem tüstént átöltöztem és lakásába siettem.

Későn jöttem; ön felejtkezvén adott szaváról, már a bálban volt — többre becsülvén e mulatságot nyugalmamnál és igéreténél.

Nem hittem a cselédeknek — nem akartam nekik hinni, hanem a casinoépületbe siettem, hogy saját szemeimmel meggyőződjem, valjon igazat szóltak-e.

Fájdalom! e meggyőződést csakhamar

megnyertem, mert alig valék az előszobában s a nyitott ajton keresztül láttam önt — tánczolván, s vidáman csevegvén s nevetvén.

Mit szenvedtem e pillanatban — nem szükség mondanom; elég annyi, hogy meggyőződtem arról, hogy a köztünk tervezett frigy sem önt sem engemet nem tenne boldoggá.

Ön nem szokhatna meg oly komoly — vagy ha úgy akarja — merev jellemet, mint a minő az enyim; én pedig nem tudnék a nőben bízni, ki oly könnyen bánik adott szavával.

Tehát jobb, ha most válunk el, mintsem hogy egymást szerencsétlenné tegyük.

Vérző szivvel írom e szavakat, de — Isten látja lelkemet — nem tehetek egyebet.

Atyjának irni fogok — ne tartson haragjától, mert mindent úgy fogok intézni, hogy csak én egyedül legyek a hibás.

És most Ágota — Isten önnel örökre; — mert ha látjuk is egymást még ez élet-

ben, csak úgy találkozhatunk, mint idegenek.

Még egyszer Isten önnel! . . .

T. Lajos.

* * *

Az éltés hölgy e szavak után elhallgatott s darabig csendesen ült, lesütött szemekkel; mintegy elmerülve a multnak emlékeibe.

Végre Sarolta megcsókolta nénje kezét s halkán kérdezte :

És valóban ez a gonosz, kiállhatlan ember úgy tudott elválni kedves nénémtől?

Az ám; — felelt ez — nem láttam őt többé soha. Kassán telepedett le — azt halottam később, — miután pár évig utazott a külföldön; — s így nem találkoztunk, mert én nem igen hagytam el e vidéket.

Egyben igaza volt; — jegyzé meg Ilona — néném soha sem lehetett volna boldog ily férjjel.

Ki tudja? — felelt az éltés hölgy kissé reszkető hangon — ki tudja? neki csak ez

az egy hibája volt, s ebből is kigyógyult volna idővel, ha békét hagynak nekünk. Azonban — az Isten úgy akarta.

És Ágota néni miért nem ment későbben máshoz? tudom hogy még ezután is voltak számos kérői.

Mert mást nem tudtam szeretni; — volt a felelet — és benső hajlam nélkül, csak azért férjhez menni, hogy az „öreg leány“ czíme reánk ne ragadjon, s becsületes embert ezáltal megcsalni; arra nem tudtam magamat soha elhatározni.

Nem is bántam meg gyermekeim — tevé rövid szünet után, benső hangon hozzá — mert ha férjnél vagyok, nem tudok szegény jó anyátok halála után testvérem házához költözni, s nem tudom nálatok leányaim az anyát kipótolni, a mennyire tőlem kitelik. — S ki tudja, lettek volna-e oly kedves gyermekeim, mint a minők ti vagytok.

A leányok könyes szemekkel ölelték meg nénjüket, ki pár percz mulva összeszedvén magát, vidáman fölkiáltott,

De ne szóljunk többet a multról, mikor a jelen oly szép és boldog! nézzétek: ott jön atyátok haza a városból — és Vilmos vele van. — Hamar csengessetek — s mondjátok hogy a theát a kertbe kell vinni, a nagy lugosba; tüstént kijövök én is.

Evvel Ágota szobájába ment — míg a két leány atyjok elé sietett.

Sarolta szivesebben a szokottnál szorította meg jegyese kezét, és soha oly kedves és oly szelíd nem volt, mint e napon. Ilona pedig, ez órától fogva soha többé tréfát nem üzött Beltényi féltékenységével.

SZÁZ ÉVVEL EZELŐTT.

Száz év hosszú időszak az igaz; de nem oly hosszú, hogy például egy ember át ne élhetné, mert van is, volt is a világon mindig nem egy száz éves aggastyán. S ez aránylag rövid időszakban mennyit nem halad az emberi nem — tudományban, t. i. — mert erkölcsiségben aligha sokat haladott az utolsó évszázad alatt, mit a legujabb események elég szomoruan és fájdalmasan bebizonyítottak.

De hagyjuk ezt, min úgy sem segíthetünk, s lépjünk a tudományos s főleg a közhasznú találmányok terére.

Képzeljünk magunknak oly embert, ki száz évig aludt s most egy szép reggel fölébred. Nem vélné-e, hogy csodákat lát, a

hová csak lép — nem hinné-e, hogy a világ fölfordult, vagy hogy minden a mit lát és hall, az ördög műve?

Reggeli sétát tesz a szép vidékben — s egyszerre éles sivítás hangzik fülébe, füstölő sárkány rombol a réten s mezőn keresztül, tüzet hányva, s maga után hosszú hosszú uszályát az idomtalan szekereknek hurczolván, melyek tele vannak árúczikkével, állatokkal, emberekkel; — s mindez elrepül mellette oly villámgyorsan, hogy szédülést okoz a jámbor sétálónak, s hogy szeme káprázik.

Alig jött kissé magához csodálkozásából — mondhatnók rémületéből — s ott a közeli tenger hullámain, roppant hajó röpül el, nagy kéménye fölött sötét füsttaréjjal, mely fekete felleggé válik! gyorsan haladván vitorla és evedzők nélkül, mint valami láthatatlan bűvész varázs-ereje által — vezetve.

A sétáló megáll, szeme követi a gyönyörű hajót gyors haladásában, szive hall-

hatólag dobog; — végre felsohajt s keresztet vetvén elfordul.

Oh! minő világ ez! — szól halkán s akadozva — vajon angyalok, vagy a pokolszellemi művelik e csodákat?

Visszatér a város falai közé, melynek utcáira többé nem ismer. Hol vannak a keskeny sikátorok, a sötét házak, az egyszerű dísznélküli boltok, a rosz kövezet stb.

Széles utczák, csinosan festett házak, kényelmes járdák, pompás boltok, izlésteljesen földiszított üvegdéikkel lepik meg mindenütt, a hová csak tekint, úgy hogy szegény azt hiszi, hogy tündéralom hatalma alatt van.

Végre minden elfogultsága mellett érezni kezdi, hogy ebédre lenne szüksége. Zsebóráját húzza ki, hogy lássa, hány ez óra; de ez megállt hosszú álma alatt.

De hiszen ott e ház szögletén óra létezik — épen három óra: minő késő gondolja — talán nem is kapok már ebédet.

Hanem furcsa egy óra ez! folytatja tü-

nődéseit ; hiszen ez csak vékony érczlap — s lám ! vassodrony huzódik föl az órától a ház falain, s tovább, a födelen, sőt az utcán keresztül ama másik házig, hol ismét óra létezik, mely egészen egyformán jár az elsővel.

— Mi lehet az — minek e vassodrony ?

— Mig így kérdezősködik, két férfi halad el mellette. Az egyik szintén kivonja óráját, megnézi és szól :

— Ismét késik órám, pedig jó drágán fizettem ! csak fél háromra mutat, mig ott a villanyórán látom, hogy már elmúlt három.

— Villanyóra ! — Ismétli halkán embe-
rünk, villanyóra ! — Tehát a villámnak is annyira tudnak már parancsolni az emberek, hogy órássá vált !

Valóban majdnem félni kezd a jámbor a mostani ivadéktól, mely úgy látszik, minden elem fölött uralkodik.

Azonban belép valami vendéglőbe, hogy ott ebédelhessen, ha még valamit kaphatna, s mikor a tágas teremben van, azt hiszi,

hogy vendéglő helyett herczegi palotába tévedett.

Mindenütt selyem, bársony, arany, kristály — ha a terített asztalok nem volnának ott, kirohanna a teremből.

— Kaphatok-e még ebédet? — kérdezi végre kételkedve.

— Hogyne, uram; — felel csodálkozva a pinczér, — hiszen a legtöbb vendég csak öt és hat óra közt szokott jönni.

Ismét valami új dolog; — gondolja a jámbor: — vajon ezek az emberek, mikor vacsorálnak, ha hatkor ebédelnek?

Mig eszik, lassankint többen gyűlnek a terembe; s két idős férfiú épen mellette foglal helyet egy kis asztalnál. Alig fogtak az evéshez s valami kék kabátos és sipkás ember, nagy levéllel lép a terembe.

— Itt van-e B** ur? — kérdi a pinczértől.

— Igen, felel ez; ott ül, R** urral, amaz asztalnál.

A kék kabátos ember barátunk egyik szomszédjához lép és szól:

— Uram, telegrammot hozok számára.

Telegramm! — gondolá emberünk — mi lehet ez újra? — Telegramm, telegramm — soha sem hallottam e szót.

— Minő hanyagul kezelik a táviratot! — kiált föl most B** ur mérgesen.

— Három órakor indította sógorom Berlinből — s most mindjárt hat; — már legalább egy órája, hogy itt kellene lenni a sürgönynek.

Micsoda! — gondolá emberünk, majdnem felugorván székéről — ez három óra alatt levelet vesz Berlinből, s még azt meri mondani, hogy késett; — az én időmben hány nap kellett egy levélnek Berlinből idáig, — valóban az egész világ fölfordult: Istenem — Istenem! — boszorkányok s boszorkánymesterek közt élek-e!

Ebédjét elvégezvén, szegény föltámadt barátunk elhagyja a vendéglőt; s a hogy végig megy az utcán, roppant üvege —

vonja magára figyelmét, tele kisebb nagyobb arczképekkel. Midőn közelebb lép irást lát a képek közt, melyen a következőt olvassa.

Arczképek, egy franktól fogva kétszáz frankig. Az ülés csak hat másodperczig tart.

Hiszen ez pompás! — gondolá minő olcsó áron dolgoznak egyszerre a festők; ezelőtt roppant pénzbe került a legselejtesebb arczkép, azért nem is vétettem le magamat soha. Hanem egy frankot csak szánhatok diszes képemre; aztán csak hat másodperczig kell ülnöm — ez is ér valamit.

Evvel benyit a holtba, s kinyilatkoztatja az udvariasan elébe lépő férfinak, hogy le akarja magát vétetni egy frankért.

— Jól van uram — felelt a férfiu — legyen oly szives holnap reggel vissza jöni.

— Nem vehetne-e mindjárt le!

— Lehetetlen, esteledik s a napnak már nincs elég ereje.

— A napnak! — kiált föl békétlenül emberünk — a napnak! mit gondolok én a nappal.

A férfi reá bámult — De ha photographiroztatni akarja magát ezt csak addig teheti míg a nap le nem áldozott.

— Photographiroztatni? mi ez? — én le akarom magamat vétetni.

— Igen — szólt erre kissé megütközve a férfiu — de hiszen tetszik tudni hogy a photographiában a nap ereje veti képét az üveg lapra, tehát nap kell okvetetlen ha le akarja magát vétetni.

— A nap? — bámult reá szegény barátunk — a nap tehát a festő ki oly olcsón dolgozik? Isten légy irgalmas! bolondok házában vagyok- e vagy még rosszabb társaságban? — ajánlom magamat!

Ezzel megfordult s kisietett a boltból, mintha egy bizonyos lólábú és roszbüzü uriember már sarkában volna.

Midőn kiért az utczára, ott már lámpagyújtáshoz fogtak.

Ismét uj csodálkozás — alig közelíti meg a gyújtó kis kanóczával a lámpást

— s gyönyörű láng, virágformában, szökik, ki abból, s terjeszti világát.

— Vajon miféle olajat égetnek önök e lámpásokban? — kérdezi kíváncsian a gyűjtőtől.

— Olaj uram? — felel ez reá bámulva — olaj? — semmiféle olajat, — hiszen ezek légszeszlámpák!

— Légszeszlámpák! — oh! mi lehet ez megint? — oly ostoba lettem-e álmod alatt, hogy nem értek többé semmit! — S emberünk, ki száz évvel ezelőtt kezdte életét, annyira elbusulta magát, hogy haza futott, lefeküdt, s ismét elaludt — de most csak a jövő reggelig, mely aligha nem fog szegénynek új csodákat fölfedezni. Meglehet, hogy a haladás ezer csodái mellett magukat az embereket, kik e csodákat előtremertették — a régieknek fogja találni.

A TANÁR NEJE.

I.

— Jancsi, nyergeld meg a lovamat! —
Kiáltott egy középkorú, magas és szikár férfi, ki csinos falusi lakház tornácán járt föl s alá, könnyü nyári öltözetben, s hosszúszáru pipával kezében.

— A pejket vagy a szürkét? — felelt a megszólított fiatal lovász, közelebb sietvén a tornácához tágas, tisztán tartott udvaron keresztül.

— A pejt; de siess kissé, nehogy a meleg utolérjen; most még jó hűvös a reggeli lég.

Nemsokára a lovász elővezette a csinos paripát, s a lak ura félretevén pipáját, felhuzta keztyűit, s szivartokját s lovagostorát fölvevén egy lóczáról, épen lóra akart ülni,

midőn deli fiatal lovas jött vágatva az udvarba s a tornác előtt hirtelen megállította lovát.

— Jó reggelt Halmosi! — szólt a jött, kezét adván a háziurnak. — Úgy látom ön is használni akarja a reggel hűvös óráit sétalovaglásra; de hol van Judit kisasszony? remélem nincs semmi baja?

— A legjobban van Victor gróf; — felelt a Halmosinak szólított férfiú; — de kissé duzzog, mert honn kell maradnia.

— És miért nem engedi, hogy Judit kisasszony szokott sétalovaglását tegye önnel együtt?

— Mert nem szándékom sétalovaglást tenni, hanem kimegyek a pusztára kissé felügyelni aratóimra, kik tegnap óta teljes munkában vannak; pedig ott Judit utamban állna.

— Szót se higgyen az egészből, Victor gróf! — vágott közbe egy fiatal, vidám hang; s midőn az ifju föltekintett, szép, barnafürtű leányt pillantott meg a torná-

czon, pajkos mosolylyal üde ajkain. — De-hogy volnék útjában uram atyámnak: de nagynéném utolsó látogatása óta mindenkép azon van, hogy leszoktasson a lovaglásról; mert néném azt állítja, hogy soha sem kapok férjet, ha az istállót föl nem cserélem a konyhával, s a lovaglóvesszót főzőkanállal s kötőtűvel. Pedig szegény kis ponym épen úgy unja az új rendszert mint urnője.

— Csitt Judit; — inté Halmosi leányát, míg az ifju vidám nevetésre fakadt — nővéremnek tökéletes igaza van; mindig elfelejtem, hogy az Isten leánynyal áldott meg s nem fiúval, s ha ő nem emlékeztetne olykor e sajnós körülményre, valóságos amazont neveltem volna belőled.

— Mivel lovagolni tudok és löni, s olykor-olykor egy szivart szivok atyámmal együtt? — kérdezte a leányka nevetve, — de azért mégis rendben találta nagynéném a házat s kénytelen volt megvallani, hogy ő sem tudna jobb kalácsot s levelen-sültet készíteni, mint a minőt itt nálunk evett. Kép-

zelje csak Victor gróf — folytatá a leánya az ifjuhoz fordulva — néném merőben állította, hogy nem én sütöttem; míg végre, hogy erről meggyőzhessem, jelenlétében vittem véghez e fontos mütétet.

— Lássa Halmosi, minő igazságtalanul bánik ön szép leányával! — szólt Victor mosolyogva; — tegye jóvá hibáját s parancsolja Jancsinak, hogy nyergelje meg tüstént a ponyt.

— Elkésem; — felelt Halmosi habozva — már aratóimnál kellene lennem, s míg Jancsi nyergel s Judit felveszi lovaglóruháját — — —

— Nincs semmi dolgom — vágott közbe az ifju — menjen csak előre Halmosi; én megvárom a kisasszonyt s elkisérem a pusztára: addig ön végezhet aratóival s mindhárman együtt lovagolunk haza.

— Ám legyen; — felelt Halmosi, ellenem állhatván leánya kérő tekintetének. — Nyergeld a ponyt Jancsi, s kövesd a kisasszonyt a szürkén.

— Jól van tens ur! — felelt Janesi vi-
gyorogva, s az istálló felé sietett; míg Hal-
mosi lóra ült s elhagyta az udvart.

— Nem érdemlettem-e egy kis dicséretet,
Judit kisasszony, mivel oly szépen tudtam a
dolgot elintézni? — kérdezte az ifju, leszáll-
ván lováról s kantárát a tornác egyik osz-
lopához kötvén.

— Dicséretet s köszönetet; — felelt vi-
dáman a leány; — de öltöznöm kell, hogy
elkészüljek míg Janesi nyergel.

— Miért siet oly nagyon? — szólt az
ifju a tornácba lépven; — elég időnk van;
hiszen még nincsen hét óra; üljön csak ide
a lóczára s beszélgessünk kissé; már három
napja, hogy nem láttam önt.

— Három napja? valóban alig hittem
volna, oly hamar telik az idő! — felelt a
leány csintalanul, míg Victor összeharapta
ajkait. — De mindamellett nem időzhetek;
reá érünk a beszélgetésre lovaglasköz-
ben is.

Ezzel Judit a házba sietett s csak akkor

jött vissza lovaglólöltözetben, midőn Jancsi a két nyergelt lóval már a tornác előtt állt.

Victor, ámbar viharos arczkifejezéssel, nyergébe emelte a sugár leányt, aztán ő is lóra ült s Jancsitól követve a fiatal pár kihadott az udvarból.

II.

Mi is elhagyjuk a falusi lakot, és egy kis sétát teszünk a falun és szép kettős vadgesztenye fasorán keresztül, míg végre csinos kastélyba érünk, hol a cselédség már sűrög-forog, míg az uraság szobáiban mély esendesség uralkodik.

A kastély nem tartozott a nagyok közé, de izléssel volt építve s a kert, mely körülvette minden oldalon, a legszebbek egyike egész Magyarországon.

Mindenütt a rend és tisztaság nyomai látszottak, minden csinos volt és izlésteljes, s a jólét és bőkezűség bélyegét viselte, de nem a gazdagság és pazar fényűzését.

Látszott az egészből, hogy itt va g y o-

nos, de nem gazdag ember lakik, ki rendszerben tartja gazdaságát, szereti a csinoságot, minden szükségesre bőven költ, míg a felesleges költségeket kerüli.

Várhegyi gróf a kastély tulajdonosa ötven éves volt, és magas alakja és szabályos vonásai mutatták, miként fiatal korában valóban szép férfi lehetett, és most is, habár haja őszülni kezdett s tartása nem épen oly büszke és egyenes volt, mint húsz évvel ezelőtt, még kiállhatta volna a versenyt nem egy pipaszárlábu, halvány képű, s izgatott idegü ifjuval, minőkkel a jelenkorban igen is gyakran találkozunk a társaság minden rétegében.

Egyetlen fiát, Victort, kivel már találkoztunk, bálványozásig szerette, de azért koránsem kényeztette, sőt — látván minő káros befolyása van nem egyszer a most oly divatos túlengedékenységnek gyermekek és serdülő ifjak iránt — megtörtént néha, hogy a gyepőt igen is rövidre vonta, főleg akkor, midőn neje kényeztetésétől

tartott, ki Victortól alig tagadhatott meg valamit.

A grófné jóval fiatalabb volt férjénél, de igen beteges, úgy hogy a korkülönbséget idegenek nem is gyanították volna.

Fia születése óta, mely alatt sokat szenvedett, egészsége soha sem állt tökéletesen helyre; úgy hogy kénytelen lón egészen visszahuzódni a világ s ennek örömei és mulatságaitól; minek következtében a család végre nem is költözött többé Pestre, hol ezelőtt a teleket szokta tölteni, hanem télenyáron falun, Várkeresztúron maradt.

Azóta a falu egyházának tornyában nyolczat ütött, s Várhegyi gróf könnyü nyári öltönyben, szalmakalappal fején és szivarral kezében, az istállóból lépett ki, holszokott reggeli szemléjét tartá szép lovai és csikói fölött.

A fatömbekkel, gyeppelel s virágokkal díszített udvaron keresztül a kastély felé haladt, midőn egy inassal találkozott, ki nagy tálnával kezében, melyen kávékészület volt, a kert felé sietett.

— Fön van már a grófné? — kérdezte Várhegyi.

— Fön, nagyságos ur; — felelt az inas; — s azt parancsolta, hogy a kertben a nagy hársfa alatt teritsek reggelire.

— Annál jobb! — szólt a gróf; és sarkon fordulva a kertbe ment, hol nemsokára azután, nejével együtt a reggeli mellé ült.

— Hol van Victor? — kérdezte Várhegyi, kissé békétlenül; — újra a szokott pontatlanság, pedig jól ismeri a reggeli óráját.

— Nem tudom, — felelt a grófné, mig gyöngé pír szállt föl halvány arczába — még nem láttam ma reggel.

— Ferencz! — kiáltott a gróf az inasra, ki illő távolságban várta az uraság parancsait, — s midőn közelebb lépett folytatá:

— Mondtad-e Victor grófnak, hogy a reggeli az asztalon van?

— Az ifju gróf ur nincsen itthon, — felelt az inas — hat óratájban kilovagolt s még nem jött haza.

— Ismét e sétalovaglások Halmosi Juddittal! — mormogta Várhegyi, míg az inas távozott, — véget kell vetnünk a dolognak Anna, különben meglátod, még az jut eszébe hogy a leányt elvegye.

— Roszabb választást is tehetne, — felelt a grófné halkán s kissé félénken, míg a pír arczain sötétebb lőn s keze reszketni kezdett. — Judit igen jó és kedves leány.

— Meglehet! — kiáltott föl Várhegyi hevesen, — nem akarok semmit levonni kegyenczed érdemeiből, de jegyezd meg magadnak jól, hogy efféle házassághoz nem adom soha beléegyezésemet. Az kellene még hogy Victor urfi volt prókátoromnak leányát hozza menyül házamba!

A grófné hallgatott, ismerte férje heves-ségét s makacsságát, főleg ilynemű dolgokban s ha bár szerette s tisztelte őt teljes mértékben, s házas élete a legboldogabbak egyike volt, mégis tartott kissé Várhegyitől, és csak ritkán mert vele vitatkozásba ereszkedni.

Halmosi Juditot leggyengébb gyermekkorától fogva ismerte, nagyon szerette és sokat foglalkozott a kis leánynyal, ki alig volt négy éves, midőn anyja megholt s kit atyja igen sajáttságosan nevelt.

Judit lovagolni tanult, mielőtt olvasni tudott volna, s már ügyesen lőtt, midőn még varrásról vagy kötésről fogalma sem volt.

Végre átlátván, hogy egyebet is kell tanulnia, Halmosi a falu öreg iskolamesterét járatta hozzá naponkint, s a jó öregtől tanult írni, olvasni és számolni a kis leány, még pedig hamar és könnyen.

Ha ennél többet tudott, azt Várhegyi grófnénak köszönheté, ki megszerette a szép és eszes gyermeket, és falusi magányában örömet és szórakozást talált ennek nevelésében és kiképezésében.

Nem múlt el nap, hogy Judit pár órát ne töltött volna a grófnénál, kinek oktatásai s jó tanácsa üdvös ellensúlyt képeztek Halmosi különös nevelésmódjával.

Igy lőn, hogy a most tizenhét éves Judit

kissé sajtós és szeszélyes volt ugyan, de a mellett oly kedves, művelt és ügyes, hogy a grófné, ki nem sokat gondolt külsőségekkel, igazat szól, mikor azon megjegyzést tevő, hogy Victor rosszabb választást is tehetne.

De férjénél mind ez nem sokat nyomott a latban. Többet élt a világban és a világgal mint beteges neje, s azért inkább is osztozott ennek nézeteiben és előítéleteiben mint amaz.

Szerette a vidám leánykát, kit mindennap látott, örült hogy neje magányában és szenvedéseiben vigaszt talál társaságában; becsülte atyját, ki számos éven át ügyvéd volt, míg falusi jószágot vett magának s oda visszahuzódott. De mind ez nem volt elég arra, hogy szívesen lássa, ha egyetlen fia, kiben annyi szép remény öszpontosult, valami fényes házasság helyett, régi ügyvédének kedves, de falun nevelt, és se névvel se tetemes vagyonnal nem bíró leányát veszi nőül.

A grófné mint eszélyes nő átlátta, hogy

férjének gondolkozásmódja a körülmények, világi fogalmak s kora megszokásnak természetes eredménye, s hogy ez ellen küzdeni határos volna a lehetetlenséggel. Vannak előítéletek, melyek oly mély gyökeret eresztettek az emberi szívben, hogy századok szükségesek ezeknek kiirtására.

Azért nem is kísértette meg a jámbor nő e sikertelen küzdelmet, de nem egy sohaj emelkedett szelid kebléből, ha észre kellett vennie, hogy a testvéri viszony, mely zsenge gyermekségök óta fia és Halmosi Judit közt létezett, mindinkább megközelítette a szebb és boldogítóbb érzések határait.

Igaz, hogy a szerelem még szunnyadozott e fiatal szívekben, mint a viszhang a zöld bérczek közt; de ha egyikben a kettő közül fölébred és megszólal e hatalmas érzés, nem lehet kétség benne, hogy a másik hiven viszonozná megható szavát.

Csak arra kérte tehát az Istent, hogy az ébresztő szikra ne dúlja föl soha gyermekei nyugalmát; — gyermekeiét mondtuk, mert

a mit Judit iránt érzett, valóban anyai szeretet volt.

Várhegyi e nap óta több figyelmet fordított fia foglalatosságaira s mulatságaira; azon volt, hogy gyakrabban legyen társaságban, s így atya és fiú lassankint majdnem elválhatlanokká lettek, s a viszony közöttük bensőbb lőn, s mind inkább magára öltötte a barátság s testvéri indulat színét.

Az öreg gróf úgyszólván megifjodott fia társaságában, míg ez búcsut vőn az első ifjuság gondatlansága s könnyelműségétől s férfiuvá vált a szó legszebb értelmében.

Várhegyi egyetlen szóval sem érintette a testvéri viszonyt, mely évek óta Victor és Judit közt létezett; de mindenkép azon volt, hogy fiát lassankint és észrevétlenül elvonja a bájos leány társaságától, mely azelőtt egyedüli örömét képezte.

Kirándulásokat tett fiával, és számos látogatást a közeli s távolabb szomszédságban gazdasági ügyekben tanácsát s közremunkálását vette igénybe; vendégeket hítt házá-

hoz, gyakrabban és nagyobb számban, mint ez házassága első évei óta történt; s végre — tizenöt év óta először — ismét Pesten töltötte a telet a Várhegyi család, hol a két férfiú sokat járt a világba, ha a grófné, egészsége végett, nem is követhette példájukat.

Mindez el nem hibázta hatását Victorra; új érdekek, új életnézetek s kilátások nyiltak előtte, s háttérbe nyomták Judit üde képét, habár egészen nem tudták azt kitörölni szívéből.

A szerelem, melynek öntudatával nem birt még, el nem hagyta ugyan kebelét; hanem némán és csendesen pihent ott, mint a tiszta keleti gyöngy kagylójában, mielőtt az ember könyörületlen keze feltörné azt, hogy a kincshez juthasson.

Midőn a tavasz véget vetett a téli mulatságoknak, s a Várhegyi család visszatérni készült szép falusi magányába, az öreg gróf azon ajánlattal lepte meg fiát, hogy tegyen egy utat külföldre, még pedig hosszabbat,

mely Német- és Frankhont, Angliát, Olaszországot, s talán még az északi államokat is magába foglalná, s körülbelül két évet venne igénybe ; mely idő alatt Victor csak egyszer kétszer térne vissza rövid időre szülőihez.

Hol volna a fiatal ember, ki a legnagyobb örömmel ne ragadná meg az ily ajánlatot.

Victor boldog volt s alig várta e szép álomnak tetsző tervnek valóságát; Várhegyi előkészületekkel volt elfoglalva, s fiát Párisig akarta kíséni, hol pár hetet szándékozott vele tölteni ; a grófné pedig mosolygott s örült fia örömén ; míg szíve előre vérzett, ha az elválás eszébe jutott, s nem egy titkos könyvet ejtett a gondolaton, hogy egyetlen gyermeke, kedves, kedves Victora, két egész évig majd mindig távol leend tőle.

III.

És mit csinált addig e változásoknak s terveknek valódi oka, a szép Judit ?

A bájos leány folytatá szokott életmódját, sürgött forgott a háznál, lovagolt atyjá-

val, olvasott, zongorázott; de mindez nem birt többé a régi fényel s varázsszal.

Mintha felhőkárpit rejtené el élete napját; a világosság meg volt ugyan, de nem a fény, a ragyogó életöröm.

Ő ki ezelőtt soha sem únta magát, most gyakran érzett valamit keblében, mit ő fiatal ártatlanságában unalomnak hitt.

Minden a mit tett, a mihez fogott, olyan volt mint a melegházban ért gyümölcs; megmaradt ugyan a külső alak és szín, hanem az édesség, a valódi zamat, hiányoztak.

Ő maga sem sejtette hogy Victor távolléte az, mi életét megfosztja örömétől; mert ő sem birt öntudatával a szerelemnek, mely szivében honolt, mélyen elfödve mint a gyémánt a földben.

Hányszor nem történik ez életben, hogy a szerelem, mely két szivben rejlik, nem jó soha napfényre? hogy két lény, mely egymás boldogítására látszik teremtvé, külön marad és távol, a titkos vonzerőnek daczára,

mert ellenséges körülmények, mások akara-
ta, világi előítéletek — olykor csak pusztá
véletlenségek is — távol tartják őket egy-
mástól; míg az élet ősze és tele bekövetke-
zik, s elhervasztja szivökben a gyöngé rózsá-
bimbót, mely nem bír virágzáshoz jutni.

Igy telt el a hosszú tél, mely Juditnak
még soha sem tetszett oly végetlennek; s
midőn a tavasz bekövetkezett, s hir kereke-
dett a faluban, hogy az uraság nemsokára
visszajövend Pestről, úgy rémlett Juditnak,
mintha szivébe is újra bevonulna a tavasz,
legszebb gyönyöreivel.

De mikor végre, a poros utazókocsi ke-
resztülrepült a falun, az ügyes kocsis ostor-
pattogtatásai közt, s abban a grófnő ült
egyedül komornájával: akkor Judit elfor-
dult az ablaktól, éles fájdalommal szivében,
mintha törsturást kapott volna; s alig tudta
leküzdeni a könyeket, melyek erővel föl
akartak tolulni, sajjó kebléből szemeibe.

Judit azonban nem volt érzelő, sirán-
kozó hölgyecske, ki minden kicsiségért pana-

szaival tölti be a léget; hanem eleven, eszes és kissé büszke leány, ki mindenre inkább kész lett volna, mint a szerelmes és szerencsétlen regényhősnét játszani; s mivel a mellett még sejtelemmel sem birt arról hogy szeret, még pedig gyermekkori játszótársát Várhegyi Victor grófot szereti, természetes, hogy csakhamar leküzdötte fájdalmát, s jól megpirongatván magát gyermekies szélyeiért, miként ő érzéseit nevezte, kalapjáért s keztyűiért sietett szobájába, s aztán a kastély felé indult, hogy régi és legjobb barátnéjának s jóltévőjének kezeit minél előbb megcsókolhassa.

A grófnő a legnagyobb örömmel s szivességgel fogadta kegyenczét, ki után nem egyszer sohajtott s vágyott Pesten, hol nem volt senki ki helyét kipótolhatta; s nem is eresztette el késő estig, midőn Halmosi maga utána jött.

Várhegyi s fia elindultak volt, s az elsőt julius elejére várta vissza a grófné párisi utjából.

Juditnak elbeszélte Victor utazási terveit, gondolván, jobb ha a leány minél előbb tudja, hogy gyermekkori barátját éveken át alig fogja látni; s Judit e hirre fájdalmas nyomást érzett szivén, habár ajkai csak örömet fejeztek ki ezen, Victorra nézve annyi előnnyel bíró terven.

E naptól fogva Judit kissé komolyabb lön; maga sem tudta miért, nem tetszett neki a nap oly fényesnek, a holdvilág oly bűvösnek, az egész természet oly bájolónak mint ezelőtt; olyast érzett, mintha valami boldogító álomból fölébredve, egyszerre szemközt találná magát a rideg valósággal.

De azért nem lett roskedvü vagy bús; nem éreztette másokkal a változást, mely saját lelkületén történt: hanem mintha egyszerre a fiatal leánykából érett hölgy vált volna oly nyugodt, meggondolt és gyakorlati lön pár hónap alatt.

Az első lelki zivatar lesodorta a lepke szárnyairól a fényes hímport; Judit nem volt többé a szeszélyes kissé sajátságos lény,

ki minden virágból mézet tudott szini; az első méregcsepp esett poharába, megkeserítvén az ifjuság pezsgő nektárát.

Midőn Halmosi nővére ismét látogatást tőn rokonainál, elcsodálkozott a változáson, mely Juditon történt.

A pony most csak ritkán nyergeltetett meg, s csak akkor mikor Halmosi maga kívánta; Judit kis pisztolyai, melyekkel ezelőtt annyira szeretett célba löni nagynénje nem csekély botránkozására, nyugodtan heverték rózsafa-ládácskájokban, s kis cigarettejai tokban maradtak, s porrá száradtak, mert a leánynak nem jutott többé eszébe reájok gyujtani.

Ellenben a háztartás jobb rendben volt mint valaha, s Judit a mellett sokat dolgozott; egyedüli mulatsága pedig olvasásból és zongorázásból állt.

Eleinte nagyon örült Bánfalvyné — ez a nő neve, ki bányásztisznél volt férjnél — e változáson, s egyre dicsérte az ezelőtt oly gyakran leczkézett Juditot; de pár hét

mulva úgy tetszett neki, mintha unokahúga igen is korán lemondott volna az ifjuság gondatlan s vidám hangulatáról.

Azt találta, hogy az alig tizennyolcz éves leány majdnem komolyabb nálánál, a negyven éves nőnél, s oly csendes és szótalan hogy sajnálni kezdé régi szeszélyes de vidám s életteljes modorát.

Bánfalvyné jó, derék és kedélyes asszony volt, de csak közönséges észszel s korlátolt élettapasztalással birt. Tekintete többnyire csupán a fölszínen maradt, s nem tudott mélyebbre hatni a lélek örvényeibe.

Természetes, hogy ily jellem, a Judittal történt változással szemközt, legelőbb is arra a gondolatra jött, hogy szórakozás és mulatság az, minek hiánya e változást okozta.

Férje állomása Selmeczen volt, s gyermekei nem lévén, sokat forgott az ottani kis de vidám társaságban, hol főleg télen át, a mulatságnak nem lőn soha fogyatkozása.

Azon ajánlatot tette tehát Halmosinak,

kit leánya komolyságára figyelmeztetni el nem mulasztott, mikép elviszi magával Juditot Selmeczre, hogy a telet nála tölthesse s mulatságaikban részesüljön.

Halmosi, ki talán, főleg e figyelmeztetés következtében kissé mélyebb tekintetet vetett leánya szívébe, rövid fontolgtatás után elfogadta nővére ajánlatát, hozzá tévén hogy tavaszra majd maga fogja kis gazdasszonyát hazahozni Selmeczről, hacsak addig el nem vesztette szívét valami csinos bányásztanuló kedvéért, tevé tréfásan hozzá, midőn Judittal közölte tervét, ki mélyen elpirulva hevesen tagadta a lehetőséget.

A grófné, ha nehéz szívvvel nézett is a tél elé, melyet először fia és Judit társasága nélkül lőn kénytelen tölteni, mégis tökéletesen jóváhagyta a tervet, melyben csak előnyt látott a fiatal leányra, kinek élete valóban igen is magányos és egyhangú volt; s midőn Várhegyivel közölte Halmosi szándékát, ez alig tudta megelégedését titkolni.

Szép októberi napon tehát Judit bucsút

vőn könnyes szemekkel atyjától s a jó grófnétól, s útnak indult nénjével, elhagyván először életében az atyai házat.

IV.

Mondtuk hogy Judit nem birt öntudatával a szerelemnek, mely keblében rejtődött, s hogy nem tartozott az érzelő hölgyek sorába, kik maguknak s körözetüknek terhére vannak s nem ritkán hangyából elefántot szoktak csinálni, azaz roppantul nagyítani mindent a mit éreznek, vagy érezni vélnek.

Ő nem találta nemét az öröm és büszkeségnek a szerencsétlenségben, sőt egészséges szive és jelleme boldogságra vágyott, s örült ha ezt legalább részben elérhette.

Örült tehát mindennek a minék örülni oka volt; jól találta magát nagynénje csinos, tiszta házánál, s az ő és férje vidám, kedélyes társaságában; és még a barátságos estélyeken és tánczvigalmakon is, hová nénje őt minél gyakrabban vezeté, — miáltal alkalmasint némely regényhősnek megvetését

vonta magára, kik a világ minden örömeit és mulatságait csak úgy szokták élvezni mint valami keserű orvosságot, melyet divatos orvosuk megrendelt, s szégyelnék bevallani, hogy jól mulattak a világban, hol megjeleni azonban el nem mulasztják, ha csak tehetik.

A jó Bánfalvyné örült terve sikerén, mert Judit valóban lassankint sokkal vidorabb lön; ha régi, pezsgő, jó kedve nem is tért vissza soha.

Midőn tavasszal Halmosi leánya után jött, ez nem vesztette el ugyan szivét valami csinos bányásztanuló kedvéért, habár ezek eleget sűrögtek-forogtak is körüle; hanem e tanulók egyik középkoru, komoly tanára, nem volt többé e becses tárgy birtokában, mert eddig oly nyugodt szive egyszerre csak nyugtalankodni kezdett, s pár hónapi fészkelődés után, végre a szép Judit tulajdona lön.

Mint komoly tanár urhoz illett, nem kezdte a dolgot azzal, hogy Juditnak magának tett volna szerelmi vallomást; hanem

Bánfalvynéval sejtetvén szándékát, bevárta Halmosi megérkezését, s másnap déltájban, fekete díszöltönyben jelent meg Bánfalvyéknál, bemutatta magát Judit atyjánál, s ünnepélyesen megkérte az ügyvédtől leánya kezét.

Ez, kivel Bánfalvyné — nem számítván a negyven éves komoly Benkő tanárnál ily nagy sietségre — nem közölte még a dolgot, kissé meg volt ugyan lepetve, de koránsem kellemetlenül.

Volt valami Benkő férfias és udvarias, habár nyugodt és komoly megjelenésében, mi megkapta a szívet. Csinos, szabályos vonásai a kedélyesség és becsületérzésnek jellegével bírtak, s egész magaviselete a művelt s a világban jártas férfiúra mutatott.

Aztán egyszerű szavai annyi bensőséggel, annyi valódi érzéssel bírtak, s Juditról oly jótevő elismeréssel s meleg szerelemmel szólt, hogy Halmosi első pillanattól fogva megszerette ez embert, és sohajtva gondolá: Bár megtudta volna szeretni e derék férfiút

kis Juditom! minő nyugodt volnék, ha jövőjét ily kezekben tudhatnám! Csak kissé fiatalabb volna! deli férfiú az igaz; de félek a negyven éves kérő nem leend kis leányom inyére.

Ez egyszer csalatkozott a jó Halmosi.

Midőn leányával Benkő szándékát tudatá Judit elpirult ugyan, de nem árult el se meglepetést se ellenszenvet.

— Ugy látszik leányom — szólt az ügyvéd mosolyogva — hogy nem nagy meglepetést okozott neked, ez előttem igen váratlan kérő. Talán sejtettél ilyesmit — úgy-e kis Juditom?

— Megvallom — felelt Judit vidáman — hogy darab idő óta Benkő ur magaviselete ilynemű gyanításokra adott nekem okot; s el voltam mai föllépésére készülve, — ha nem is hittem azt oly közelinek; — tevé hozzá némi csintalansággal.

— Remélem Judit — jegyzé meg Halmosi, míg vonásai komolyakká váltak — miként szeszélyeid s ifju vidámságod nem

birtak arra, hogy e derék férfiút hiú reményekkel ámitsd?

— Koránsem; kedves atyám! — felelt Judit. — Meg kell ugyan vallanom, hogy talán némi reményekre bátorítottam Benkó urat: de abból nem következik hogy ezek hiúk lennének.

— Mit mondasz leányom! — kiáltott föl Halmosi — tehát nem volna ellenedre Benkó lépése?

— Sőt — örülök neki.

— Szándékos elfogadni e derék férfiú kezét?

— Igen, atyám! — rebegette Judit — le-sütvén szemeit.

— Szereted-e?

— Szeretem és becsülöm, teljes szívemből; — de —

— De — édes leányom? — folytatd: ily fontos ügyben teljes őszinteségre kérlek.

— De — azt hiszem — hogy — nem vagyok szerelmes belé; — felelt a leány némi erőlködéssel; előbb akadozva s aztán

hirtelen, mintha félne hogy bátorsága cserben fogja hagyni, ha nem siet kimondani mi szivén fekszik.

Halmosi mosolygott.

— Ha a szeretet — a valódi szeretet megvan leányom, — szólt aztán komoly bénsóséggel, — szerelmességre nincs szükségünk, hogy boldogok lehessünk házasesetünkben. De fontold meg jól a dolgot, Judit ; mi előtted áll komoly, elhatározó lépés, melytől egész életed nyugalma és boldogsága függ. Szerelmességre mint mondám, gyermekem, nincs ugyan szükséged ; de annál inkább a legbensőbb szeretetre s bizodalomra. Megvan-e ez szivedben? szereted-e, tisztelled-e Benkót, s bizol-e benne tökéletesen?

— Igen atyám ! — felelt a leány szelid komolysággal, mig köny csillogott nagy barna szemeiben. — Szeretem, tisztelem, s bizom benne — mint csak önben bizhatnám, édes atyám. Azt hiszem, hogy mint neje nyugodt és boldog lehetnék.

— El vagy tehát határozva kezét elfogadni?

— El, édes atyám ; ha ön beléegyezik.

— Örömmel gyermekem ! — szólt Halmosi reszkető hangon, bár szerettem volna kis leányomat még pár évig házamnál tartani. De Bánfalvyék jót és dicséretet mondanak Benkőről, a mellett vagyona tetemes, állása szép, s egész megjelenésében van valami oly megnyerő, és tiszteletet igénylő, hogy jobb sorsot alig kívánhatok kedves, egyetlen gyermekemnek.

Judit atyja nyakába borult, s pár perczig némán zokogott. Aztán kibontakozván karjai közöl mosolygó arczczal, de melyen a könyvek még csillogtak mint a harmatcseppek az ujonnan nyilt rózsán, vidáman fölkiáltott.

— Nem vagyok-e valódi gyermek, atyuskám ! sirok és könyezek midőn örülnöm kellene és hálát adni Istennek, ki oly jól gondoskodott rólam, s oly derék és kedves férfiut, mint Benkő jelölt ki férjemül ? mert

hiszen jó atyám ismeri a közmondást
hogy a házasságok égben köttenek!

V.

Halmosi pár hétig maradt Selmeczen, mielőtt haza tért leányával Várkeresztúrra, hová őket pár hónap mulva Benkő követni akarta, hogy onnan haza vigye kis feleségét.

Minél jobban megismerkedett az ügyvéd jövődöbéli vejével, annál inkább örült e házasságon, s annál természetesebbnek találta, hogy leánya elsőbbséget adott a megllett férfiúnak nem egy csinos fiatal udvarló fölött, a minők nem hiányoztak a szép, eszes és hír szerint vagyonos leány körül.

Benkő, minden egyszerűsége s komolysága mellett képes volt fiatal szívet is meghódítani; mert tulajdon szive, negyven éve daczára, üdöbben s melegebben tudott érezni számos másnál, mely ifjabb kebelben dobog.

Nem mindig a külső alak ifjusága az, mi a férfiút szeretetreméltóvá teszi, s szerelmet idéz elő; hanem a sziv, a kedély ifjúsága, mely fájdalom a jelenkori ifjak közt, mindig ritkábban s ritkábban található. Annyi ifju öreggel találkozunk az életben, hogy nem csoda ha jól esik szivünknek, midőn olykor korosabb, de ifjun érző emberrel vezet össze sorsunk.

Halmosi mindinkább átlátta, hogy leánya szerencsés választást tőn, s mindig nyugodtabban s több megelégedéssel nézett a pillanatra elé, melyben egyetlen gyermeke sorsát Benkő kezei közé fogja letenni.

Judit vidám volt s megelégedett; s ha olykor a mult idők egyszerű örömei s öntudatlan reményei pillanatra föl is tűntek emlékezetében, inkább szép álmhoz hasonlítottak, mint valósághoz, mely után epedünk s melynek vesztét siratjuk.

Midőn Judit atyjával visszatért végre Várkeresztúrra, hogy ott pár hónapot töltjön házassága előtt az atyai háznál, a jó

grófné örömmel fogadta kegyenczét, szerencsét kívánt neki jövőendő sorsát illetőleg, s nem egy szép és értékes tárgygyal szaporította kiházásitási készletét.

Várhegyi gróf pedig soha sem volt oly szives és barátságos mint most, mert megmenekedett a félelemtől, hogy a sors szorosabb kötelékeket vonhatna családjá s a bájos leány között; s értékes ezüst asztalikeszülettel ajándékozta meg azt, kit kész lett volna minden tőle kitelhető módon, ifjusága legszebb örömeitől s reményeitől megfosztani.

Victor pár hét óta Oroszország fővárosában tartózkodott, melyet csak a tél kezdetével volt szándéka elhagyni.

Érdekes, vidám leveleket irt onnan szüleinek, melyek nem egy barátságos üzenetet foglaltak magukban Halmosi- és leányához. Értesítették-e Várhegyiék fiokat Judit eljegyzéséről, — nem tudjuk, ha ez történt is, alkalmasint nem igen siettek vele.

Végre eljött az ősz, s vele együtt Benkő tanár ur. Az esküves megtörtént kis családi

kör jelenlétében : s nemsokára azután Judit bucsút vőn atyjától s a grófi családtól, és Selmeczre követte derék férjét.

* * *

Öt év gördült le ; oly gyorsan és észrevétlenül, mintha nem sodorná magával az idő örvényébe ezrek könnyeit s mosolyait, ezrek fájdalmát és boldogságát.

A szép, vidám, kissé csintalan Juditból ezen idő alatt, nem kevésbé bájos és kedves, de kissé komolyabb és az életet jobban ismerő menyecske lett ; ki meg volt elégedve férjével, házával, vagyonával s állásával, s kitől a gondviselés csak egyetlen kívánságát tagadta meg : Benkőéknek nem volt gyermekök.

Ez volt az egyedüli sajtó hely Judit és férje szívében ; — s az adó, melyet mindnyájunk, még a legboldogabbak is köztünk, kénytelenek vagyunk a balsorsnak fizetni, nehogy többet követeljen tőlünk.

Alig lehetett boldogabb és nyugod-

tabb háztartást képzelni mint a Judit és férjeét.

A legbensőbb szeretet, egyetértés, hártalan bizodalom s a mellett csendes, jó kedv; ez volt a szellemi része e boldogságnak; egészség, kielégítő vagyon s ebből következő jólét képezte az anyagit.

És Judit nemcsak házánál találta magát jól, hanem egész körözetében. Mindenki szerette és tisztelte a derék, kedélyes tanárt és kedves, vidám nejét; s ha Halmosi, ki elég gyakori látogató volt veje házánál, visszatért ily kirándulásból Várkeresztúrra, mindig kielégítőbb feleletet adhatott Várhegyi grófnénak, ki meg nem szünt éber előszeretettel őt leánya körülményei s életmódja felől kikérdezni.

Victor gróf, midőn hazatérvén hosszú utazásaiból, először látta magát egyedül Halmosival, kissé reszkető hangon kérdezte régi barátjától:

— Mondja meg csak Halmosi, valóban boldog e leánya?

S midőn ez teljes meggyőződéssel azt felelte hogy igen, az ifju fölsohajtott, s kivonván zsebéből egy kis papirosba tekert köteget, átadta Halmosinak azon kéréssel, hogy küldje el Benkőnének, „gyermekkori barátjától“ e kissé elkésett nászajándékot.

A köteg vörös bőrládácskát foglalt magába, melyben gyönyörűen dolgozott genfi óra a hozzávaló lánczczal együtt tündöklött.

Minő visszaemlékezéseket ébresztett föl a fiatal nő keblében e gazdag ajándék, nehéz volna kitalálni, pár perczre gondolkozóvá lett; de vidám mosolya s természetes jókedve csakhamar visszatértek; s ha talán kissé búsak voltak is ez emlékezések, ennek nem maradt nyoma Benkőék kék háziégén.

Házassága hatodik évében Benkő tanár egy napon hazatérvén reggeli foglalatossága után ebédre, szótlanabb és komolyabb volt a szokottnál, úgy hogy Judit, kinek ez csakhamar föltűnt, azt hitte hogy valami kedvetlensége lehetett tanítványaival.

Kérdést intézvén férjéhez, ez tagadólag felelt, s végre bevallotta, hogy az nap levelet vett, mely fontos ajánlatot foglal magába s hogy ez az, mi fejében jár s gondolatait elfoglalja.

— Miféle ajánlatot Endre? — kérdezte Judit dobogó szivvel s nem minden aggály nélkül; mert ha boldogok vagyunk s megelégedettek sorsunkkal, mindentől tartunk a mi változást idézhetne elé.

— Társaság állt össze a megyében, — felelt Benkő, — mely Californiában szeretné szerencsáját megkísérteni; de mielőtt pénzét e vállalatba fektetné, valami erre egészen alkalmas embert akar odaküldeni, ki képes a dolgok, a körülmények állását tisztán fölfogni, s a társaság működéseinek kellő irányt adni.

Meg kell jegyeznünk, hogy ez épen azon időben történt, midőn az első elkábitó hírek California kincsaknáit ismertették meg a világgal, s valóságos aranylázat idéztek elé földünk minden részében.

— És tanácsot kérnek tőled, hogy kit

válaszszanak? — szólt a fiatal nő könnyebbedve.

Nem igen — válaszolt a tanár kissé akadozva; — választásukkal tisztában vannak; csak az a kérdés: elfogadja-e a választott egyén az ajánlatot.

— És kit választottak? — kérdezte Judit visszatérő nyugtalansággal.

— Engem, kedvesem; — felelt Benkő: alig mervén szemeit nejére emelni.

— Téged! — kiáltott föl Judit fájdalmasan; — Oh Endre: remélem hogy nincs szándékod az ajánlatot elfogadni? Oly nyugodtan és boldogul élünk — ne zavarjuk boldogságunkat ily tervek által.

— Hiszen nem maradnék sokáig távol Juditom; — jegyzé meg Benkő kissé elfogult hangon — legfőlebb egy évig; s tanári székemet azért el nem veszteném; a társaság helyettesről gondoskodnék, s nekünk kipótolná a fizetést; s a mellett szabad utat s tartást, és visszaérkezésemkor tetemes összeget ígér.

— Látom Endre, hogy kedved van e hosszú veszedelmes útra; — szólt Judit szomorúan — pedig itthon oly nyugodtan, oly megelégedetten élhetnénk! Nincs szükségünk a pénzre, melyért annyi fáradságnak s kellemetlenségnek akarod kitenni magadat.

— Nem pénz az mi engem elcsábít; — felelt Benkő komolyan; — jól tudod kedvesem, hogy nem vágyom gazdagságra; hanem a tudományra, melynek egész életemet áldoztam, s egy más földrészt látni, melyet ez ajánlat újra fölébreszt egész erejében keblemben, — ez az mi nehezzé tenné a lemondást.

Judit hallgatott; — érezte, hogy férje el van határozva az ajánlat elfogadására, s átlátta miként ez oly jellemre, mint a Benkőé annyi vonzerővel bírhat, hogy száz közül egy sem lenne képes ennek ellenállni. És mégis, valami búskomolyság — valami az előérzethez hasonló levertség lepte meg őt a gondolatra, férjét ily útra bocsátani, s arczát kezével eltakarván könyekre fakadt.

Ezt látván Benkő átölelte nejét, és dus barna fürteit simogatván a legnagyobb bensőséggel szólt:

— Soha se búsulj kis feleségem; ha nem szereted tervemet lemondok róla s honnmaradok. Ne sirj kedvesem, kár szép szemeidet könyök által rontani; minden úgy lesz miként te kívánod.

De mind a mellett mégis alig múlt el pár hét, s Benkő útikészületeit tevő.

Judit látván, hogy valóban áldozatba kerül férjének az alkalmat visszautasítani, mely előtte régi kedvencz vágya kielégítésére nyílt, maga volt, ki őt ennek megragadására bátorította, s titkolván előtte fájdalmát s legyőzhetlen aggodalmát, tevékenyen segítette őt készületeiben. Többször kérte férjét, hogy vigye el magával; de Benkő nem akarta őt ily hosszú út fáradságának s veszedelmének kitenni; s nem is tartotta Californiát oly helynek, hová most még gyöngye nőt vinni lehetne.

Midőn végre elérkezett az indulás napja,

Judit tört szívvvel de erőltetett elszántsággal vön búcsút férjétől, ki az utolsó napok alatt alig ha meg nem bánta elhatározását, oly nehezen esett a derék tanárnak megváln kedves és forrón szeretett nejétől.

Kedvencz tanítványa, egy jó és tehetős házból való ifjú, engedelmet nyert szüleitől, hogy Benkő utitársa legyen; s ez nagy megnyugtatóra szolgált Juditnak.

Legalább nincs egyedül s elhagyatva, ha valami baj érné, gondolá; — s újra meg újra kérte Szatmáryt — ez volt a fiatal ember neve, — hogy el ne hagyja Benkőt, s viselje gondját, ha betegség vagy egyéb baj érné, mit ez az aggódó nőnek meg is ígért.

VI.

Az idő haladott; Benkő irt nejének Bécsből, Brüsseltől és Angolhonból, mielőtt ha jóra szállt; aztán egyik hét a másik után mult levél és hir nélkül.

Judit aggódni kezdett, s kinos feszültséggel várt napról napra, hétről hétre — de nem jött semmi.

Bánfalvy az ifju Szatmáry atyjának irt, tudakozódván tőle: vajjon nem vett-e hírt fiáról?

Az öregúr tüstént válaszolt; ő sem vett tudósítást fiától, s nejével együtt a legkínosabb nyugtalanságban volt.

Igy mult el egy év, s a folytonos aggály s nyugtalanság annyira hatott szegény Juditra; hogy már pár hét óta betegen feküdt ágyában.

Bánfalvyné gondosan ápolta unokahugát s Halmosi is eljött, beteg leányát meglátogatni.

Egy napon, midőn Judit kissé jobban érezte magát, úgy tetszett neki, mintha atya s nagynénje sokkal komolyabbak volnának a szokottnál; sőt azt vélte látni, hogy Bánfalvyné szemei ki vannak sirva.

— Levél érkezett — úgy-e atyám? — szólt a beteg, Halmosi karjára tevén resz-

kető kezét; — levél — rossz hírrel férjemtől! — Oh szóljon atyám; minden jobb ez emésztő bizonytalanságnál!

— Csalatkozol leányom; — felelt az ügyvéd, a nélkül hogy Judit szemeibe mert volna nézni; — nem tudok semmit! Hiszen ha levél jött volna, hozzád lenne czimezve.

— És mégis atyám, tudom, érzem, hogy valami hír érkezett, valami rossz hír! Láttam ma éjjel Endrét álmomban; oly halvány volt és búskomoly — ne kínozzon tovább kedves jó atyám; mondjon meg mindent; — bátor leendek és elszánt — csak vessen véget e hosszú és gyötrő bizonytalanságnak.

— Valóban, azt hiszem jobb ha mindent megmondunk a szegény gyermeknek — susogta Bánfalvyné, közelebb lépven Halmosihoz; — az orvos is azt mondá, hogy reánézve a legnagyobb csapás sem veszélyesebb a feszült aggodó lelkiállapotnál, melyben hónapok óta van, s mely megfosztja lassankint minden erejétől.

— Oh néném, néném szóljon — mi tör-

tént? — vágott közbe a beteg, kinek szeme; a legnagyobb feszültséggel követték Halmosinak s nővérének minden mozdulatát.

— Levelet vettünk az öreg Szatmárytól; — szólt végre Bánfalvyné, miután Halmosi jóváhagyólag intett fejével — —

— No — s mit ír? — kiáltott föl Judit, hirtelen fölemelkedvén párnáiról, lázban égő szemekkel, s reszketvén mint a nyirlevél.

— Fia betegen fekszik San-Franciscóban, veszedelmes seb következtében, melyet valami verekedés alkalmával kapott — —

— És férjem — férjem? — rebegte a fiatal nő előrehajolván, mintha minden szóttagot el akarna lesni nénje ajkairól — férjem? — mi történt vele? hol van?

— Bánfalvyné felelni akart, de a szó elhalt ajkain, s könnyekre fakadt.

— Meghalt! — elveszett! — Oh tudtam — tudtam! — sikoltott föl Judit, szivrázó hangon, s eszmélet nélkül dőlt vissza ágyára.

Leplet vonunk a következő hetekre s hónapokra; nem tartozunk azok közé, kik gyönyörrel festik ki a legparányibb részletekig a szív fájdalmait s gyötrelmeit, s ki-tárják olvasóik előtt a vérző sebeket, irgalmom nélkül.

Jobban szeretünk az emberi élet boldogabb óráin merengni, — de fájdalom! hol az élet, mely gazdag volna ily boldog órákban?

Hetek multak el, míg Judit egészsége annyira helyre állt, hogy rokoni mind azt el merték volna árulni, mit Benkő sorsáról hallották.

Végre eljött a pillanat, melyben a fiatal özvegy mindent megtudott.

Benkő és társa szerencsésen végezték hosszú útjokat, s végre megérkeztek San-Franciscoba; mely akkor koránsem hasonlított azon terjedelmes, minden kényelemmel kínálkozó városhoz, mely most California főhelye hanem inkább rongyos, elég piszkos faluhoz, tele iparlovagokkal, koldusokkal s haramiákkal.

Oly undorító képe a zabolátlan indulatoknak, a bűnnek s feslettségnek lepte meg itt a két férfiut, hogy alig ha meg nem bánták ez utazást; s főleg Benkő, a tudós és munkás férfiu, ki egész életén át csendes, egyszerű életmódját szokta meg, napról napra inkább megutálta e gehennáját az emberi romlottságnak.

Azonban nem veszté el szem elől utazása célját, s munkához fogott a legnagyobb szorgalommal, hogy minél előbb menekedhessék e borzasztó helyzetből.

Eljárta a placeteket, megvizsgálta a földet, a köveket, a sziklákat — szóval nemével a lázas munkásságnak iparkodott eleget tenni földadatának.

Egy este hazafelé jöven Szatmáry társaságában ily gyalog kirándulásból, elég fáradtan, éhen és szomjan, külvárosi kis faház mellett haladtak el, mely magányosan állt a mezőn, nem csekély távolságban minden más laktól.

Már mögöttük volt a ház, midőn egy-

szerre női hangok éles sikoltása hangzott a magánylaktól.

— Irgalom! — segítség! — rablók — gyilkosok, — kiáltották; míg pár durva férfihang káromkodásra fakadt.

A jó tanár és fiatal társa egymásra néztek, s aztán mintegy ösztönszerűleg a faház felé rohantak.

Mindkettő a helyiség szokásait követvén pisztolyokkal s hosszú késekkel volt ellátva s azért remélhették, hogy képesek leendnek a szegény nőt védelmezni.

A ház ajtaja belülről be volt ugyan zárva, de sikerült nekik azt betörni, s midőn a házba értek, ott valóban borzasztó jelenetre bukkantak.

Egy éltes és két fiatal nő összekötve hevert a földön, vérző sebekkel, s halálra vált arczokkal, míg négy férfiú fölfegyverkezve s inkább vadállathoz mint emberhez hasonlóan dühöngött a szűk lakban, ládákat, szekrényeket feltört, s összeszedett mindent mi némi értékkel birt.

Benkő és Szatmár nekirohantak a négy gonosztevőnek s oly haláltusa vette kezdetét melynek kimenetele aligha kétes nem lett volna, ha még pár utas nem jő a két férfiú segítségére.

Ezekkel együtt végre kivítták a győzedelmet a gonosztevők fölött — de minő áron!

Benkő halálos sebet kapott: mély vágást fején keresztül; és Szatmár is oly veszedelmesen volt megsebesítve, hogy alig húnyta be barátja szemeit, kinek utolsó szava „Judit!“ volt, ő is elveszté eszméletét, s csak hetek múlva ébredt föl lázas álmaiból.

Idegenek közt találta magát.

Egyike azon utasoknak, kik Benkő és Szatmár segítségére jöttek, látván hogy az utóbbi csak elájult, szekereére vette s haza hozta magával lakába, mely pár órányi távolságra feküdt San-Franciscotól, hol öreg anyja gondosan ápolta a szegény fiatal embert, kinek nevét sem tudta.

Benkő hullája azonban amaz útszéli fa-

házban maradt, melynek tulajdonosa s fia pár perczel azután, hogy a gonosztevőklegyőzettek, hazaérkeztek San-Franciscoból, hol pár napig tartózkodtak, és a házigazda megígérte hogy gondja leend annak tisztességes eltemetésére; s annál valószínűbb, hogy ígérteit teljesíté, — mert e derék férfi-neje s leányai védelmében lelte halálát.

Alig épült föl Szatmár anyyira, hogy elhagyhatta szobáját, nyugodt pillanata sem volt, míg nem térhetett vissza San-Franciscoba, s ama haláltusa színhelyére; most tulajdon szemeivel akart arról meggyőződni, mi történt szerencsétlen barátja hullájával.

Azonban odaérkezvén, üresen, nyitva találta a házat; s az egyedüli jel, melyből azt gyanithatta, hogy a ház előbb lakosa szavának állt, egy sirdomb volt a most elhagyott kertben, mely a lak mögött létezett.

Visszaérkezvén a városba, Szatmár sebe a fáradság és fájdalmas fölindulás következtében újra feltört, s az ifjú hetekig el nem hagyta ágyát.

Midőn végre lábbadozni kezdett, annyira megutálta Californiát, s az ottani vad és nyugtalan életet, hogy minél előbb hajóra szállt, hogy visszatérhessen szüleihez, kiknek betegsége alatt kétszer irt; és szegény Benkő podgyászát is magával hozta, hogy ezt nejjének, vagy inkább özvegyének kézbesitse.

VII.

Judit, a fiatal, bús gyermektelen özvegy, visszatért Várkeresztúrra atyja házához.

Benkő a nélkül, hogy nejjének arról szolt volna, végrendeletet csinált elutazása előtt, melynek következtében Judit minden vagyonának örököse lön.

Anyagilag tehát gondtól ment vala, — de lelkileg! Oh! ki számithatná meg a könnyeket, melyeket egykor oly eleven szemei hullattak? — ki a sohajokat, melyek üde, s ezelőtt oly csintalanul mosolygó ajkairól ellebbentek?

Várkeresztúron is tetemes változások

történtek, mióta Judit onnan távozott; ott is követelte a halál martalékját; de nem a gyöngélkedő, évek óta beteges grófné volt az, kit irgalmatlan kaszája elsodort, hanem az ép és erős Várhegyi gróf.

Nem egyszer történik az életben, hogy a vihar a dőlőfélben levő kunyhó fölött elrombol a nélkül hogy azt megingatná; míg a századokra számítottanak látszó tornyot le-sujtja büszke alapjairól.

Várhegyi gróf, ki számítván erős testalkatára, nem sokat gondolt egészségével majdnem kivétel nélkül, kis fedeletlen szerken szokott utazni.

Ősztájban egyszer jól keresztülázván ily utazás alkalmával, meghült, tüdőgyulladásba esett, s a legjobb orvosok igyekezete, a leg-gondosabb ápolás daczára, pár nap mulva a teritón feküdt.

Judit visszatértkor a grófnét egyedül s mély gyászban találta a kastélyban, míg fia, Victor gróf, Pesten időzött, hol peres ügyek hosszabb jelenlétét kívánták.

Várhegyi grófné nyitott karokkal fogada a fiatal özvegyet, s a két nő csak akkor látszott kissé nyugtalabbnak, mikor együtt volt, s egymásnak elpanaszolható veszteségét és fájdalmát.

Igy mult nap, nap után ; mig végre Victor visszatérvén Pestről, ismét találkozott annyi év után fiatalkori barátnéjával.

Sokan csodálkoztak, hogy az ifju gróf, ki már közel állt a harmincz évhez, még nem házasodott meg ; s valóban se anyja se atyja nem voltak ennek okai ; mert senki sem kívánta inkább mint ők, hogy Victor nősüljön.

De ez legkevesebb hajlamot sem mutatott ily szövetségre ; s ha szülei olykor kérdőre vették, azt felelte : hogy még nem talált oly leányt, kinek kezeibe nyugodtan letehetné jövőjét.

Midőn utjáról hazatérvén anyja szobájába lépett, s ott mély gyászban s halvány arcczal Benkőné találta, de mindamellet nem kevésbbé szépnek mint ezelőtt nyolcz

vagy kilencz évvel, arcza fölgyúlt, s keze, melyet a fiatal özvegynek uyujtott, kissé reszketett: — de vonásai csak barátsági vonzalmát árultak el, s magaviselete nyugodt és udvarias volt.

Judit örült e viszontlátásnak; de élete annyi változáson ment át, mióta elváltak egymástól, hogy a fiatalkori emlékek halványabbak s elmosódottabbak lettek szivében, mint valami szép falfestvénynek eleven színei, ha az éveken át ki van téve a szélnek, esőnek s forró napfénynek.

De a mint hónap hónap után múlt, a két család lassankint visszatért régi szokásai- s életmódjához.

Halmosi mindinkább föltalálta ismét vidám, eleven, olykor kissé sajátságos leányát a fiatal özvegyben, ki oly búsan, oly kimerülten a fájdalomtól, érkezett vissza az atyai ház csendes révébe; a grófné visszanyerte benne fogadott gyermekét, kihez most inkább mint valaha egész anyai szeretettel ragaszkodott.

— És Victor? — Oh Victor boldog volt, — boldogabb mint valaha életében; s ha valaki tőle e boldogság okát kérdezné, alig tudná azt megnevezni.

Annyi igaz, hogy mióta Judit ismét Várkeresztúron lakott, s főleg mióta gyászideje kitelt, s ő lassankint nemcsak külsőleg, de belsőleg is a régi, vidám, kedves Judit kezdett lenni, Victor új életet élt, s alig ha most azt felelhetné, hogy nem ismer hölgyet, kinek kezeibe nyugodtan tehetné le boldogságát.

A jó grófné csakhamar észrevette, hogy áll fia szívében a dolog; de ő azon meg nem ijedt — sőt boldog mosolylyal nyugodtak olykor szemei a szép fiatal páron, mely oly jól találta magát egymás társaságában.

Ő nem ohajtott fia számára gazdag, fényes házasságot, hanem olyant, mely által boldogsága megalapítva legyen; s nem ismert hölgyet, kiben inkább bizott volna mint Juditban.

Halmosinak is voltak talán némi sejtel-

mei az ifju gróf tervei felől, — de ha voltak, ő azokat tulajdon keblébe zárta, s egyetlen szóval vagy célzással sem zavarta meg leánya nyugalját.

Judit maga pedig életének ez időszakában aligha gondolt tovább a jelen pillanatonál.

Nincs boldogabb érzés, mint ha a fájdalom bilincsei, melyek régóta összeszorították szivünket, egyenkint lehullnak arról, s lassankint minűig könnyebben s könnyebben lélegzünk, s fölédredünk ugyszólván új életre — hosszú, sötét és gyötrő álomból.

Igy érzett Judit: — s azt hiszem megbocsátható vétek, ha élvezte ez érzést, s hálat adott érte az Istennek, a nélkül hogy taglalgatta volna a boldogságot, mely újra elárasztani kezdé szivét.

Két éve már, hogy a fiatal özvegy visszatért az atyai házhoz, midőn egy reggel Jancsi lovász — ugyanaz, kivel ez elbeszélés kezdetén ismerkedtünk meg, — ismét nyergelte a ponyt, fiatal urnője számára, kire

Victor gróf, mint akkor, várt a tornác-
czon.

Ez egyszer hosszabb volt a szokottnál a sétalovaglás, mely alatt a lovász nem követte a fiatal párt; s midőn végre hazatérték, mikor a nap már jó magasan állt az égen, Judit lesütött szemekkel s égő arczczal lépett atyjához, ki a kerti lugasban pípázgatott, s alig hallhatólag rebegte: Áldja meg boldog gyermekét, kedves atyám; — Victor arája vagyok! — s az ifju Várhegyi szokatlan sietséggel nyitott be anyjához, ki könyvvel kezében ült a pamlagon; s ragyogó arczczal összevissza csókolván a jó grófnét, kitörő örömmel fölkiáltott: A legboldogabb ember vagyok az egész világon; kedves jó anyám! Judit az enyém! végre vallomását birom! nemde, szeretni fogja uj leányát?

VIII.

Most, miután a kedves fiatal özvegyet uj házasság küszöbéig vezettük, talán ideje volna letenni tollunkat; de van még sok mit

elmondanunk kell; s azért kénytelenek vagyunk folytatni elbeszélésünket, melynek főbb érdeke most következik.

Pár hónappal ez óra után Victor és Judit férj és nő voltak, s a legboldogabb pár melyet csak képzelni lehetett.

A világ — azaz ama csekély része az emberi társaságnak, melyet világnak szoktunk nevezni — darabig csodálkozott e házasságon, állítván hogy gróf Várhegyi Victor, a deli és tehetős mágnás, fényesebb házasságot tehetett volna, mint egy ügyvéd leányával s egy tanár özvegyével. De Victor és az öreg grófné keveset gondoltak azaz mit a világ mond, és sokat, igen sokat háziboldogságukkal, mely e házasság által biztosítva volt.

Igy állván a dolog, a világ is elhallgatott nemsokára, s más emberek ügyeivel bíbelődött; s midőn pár év mulva Várhegyiék Pestre jöttek, s a telet ott töltötték, Judit jó fogadtatást nyert azon körök részéről, melyekben férje mozogni szokott.

A férfiak szép kellemes és művelt nőt láttak benne, kivel szerettek társalogni; a hölgyek pedig olyat, ki nem igyekszik vetélytársnőjük lenni, se szépségben, se fényűzésben és választékosságban; s ennek következtében Judit nemsokára egész sereg jó barátnéval birt.

De mindamellett hogy a fiatal pár jól találta magát Pesten, mégis alig közeledett a tavasz, és már visszavágytak a szép várkeresztúri kastélyba, hol az öreg grófné várva várta gyermekei s unokái visszaérkezését.

Unokái, mondánk; mert Judit három év alatt két gyermeknek anyja lőn! egy fiúé, s egy kis leánykáé, ki alig volt még nyolcz hónapos.

* * *

Egy szép tavaszi estén — nemsokára a család hazaérkezése után, — mindnyájan együtt voltak, tágas földszinti szobában, vagy inkább salonban, hol a nyári évszakban többnyire tartózkodtak.

E szobából, ablak helyett, három nagy üvegajtó nyílt széles terrase-ra, melyről menedékes lépcső vezetett le a szép és terjedelmes kertbe.

Ezen ajtók most zárva valának, mert a tavaszi esték még elég hűvösek voltak, úgy hogy a magas kandallóban tűz lobogott, daczára annak, hogy a naptár tizenötödik májust jelölte.

Nem messze a kandallótól ült az öreg grófné kényelmes támlányban, és szemközt vele Halmosi; mindketten kártyával kezökben, s piquetjátékkal elfoglalva.

Nagy asztal mellett, mely körül támlányok kínálkozták, s egy szép bronz-lámpa fényt árasztott, Victor ült, az ujonnan érkezett hírlapot olvasván, de nem egy tekintetet vetvén Juditra, ki kis leánykájával karjain, mellette ült, s olykor a csecsemővel enyelgett, olykor ennek bátyjával, a két éves Aladárral, ki a szőnyegen játszott lábainál.

Az egész csoportozat békét lehel, s a legbensőbb háziboldogság képe volt.

Most a fiatal nő szeme egyik üvegajtóra esett, mely előtt le nem eresztettek még a sötétvörös függönyök, s egy fölkiáltása az ijedségnek lebbent el ajkairól, míg halálravált arczezal s reszkető tagokkal dőlt vissza támlányába.

— Az Istenért, mi bajod Judit? — kérdezte Victor, fölugorván üléséből, s átölelven nejét, kinek szép feje vállára hajlott, mint a tört rózsa.

— Ott — az üvegajtó előtt — rebegette Judit akadozó lélegzettel — nem látod — Endre — első férjem — most tűnik el a bokrok közt!

Victor odanézett, de nem látott semmit, a hold ezüstoffényén kívül, mely a kertnek egyik részét árasztotta el bűvös világával.

— Nincs ott semmi, kedvesem! — szólt a fiatal férj nyugtatólag; míg Halmosi és a grófné, fölhagyván játékukkal kérdezősködtek: mi okozta Judit fölkiáltását? s a kis fiú megijedvén anyja halálravált vonásaitól sirni kezdett.

Az öreg grófné beszólította a dajkát, ki a két gyermeket elvitte: s Judit még mindig reszketve s halálsápadtan, elbeszélte, hogy midőn történetesen az üvegajtóra esett szeme, ott első férje alakját látta, tisztán s félreismerhetlenül, keresztbefont karokkal, s halvány, redőtelt arczczal betekintve a szobába, oly búsan, oly kétségbeesetten, hogy a fiatal nő vére jéggé vált, de mikor nem parancsolhatván ijedségének, fölkiáltott, az alak eltűnt oly hirtelen, mintha a föld nyelte volna el.

— Képzelőtehetségednek játéka az egész leányom! — szólt Halmosi határozottan, — de hogy méginkább megnyugtassalak, föl-kutatom az egész kertet. Ha csakugyan valami idegen, ki történetesen szegény Benkő-hez hasonlít, belopódzott volna, szavamat adom neked, hogy ki nem kerüli éles, meszelató szemeimet.

Judit hallgatott, s még közelebb símult férjéhez, ki karjait szorosabban fonta a szeretett nő körül, míg csókot nyomott tisz

homlokára; s az öreg grófné aggódó tekintettel nézett Halmosi után, ki az üvegajtón át elhagyta a szobát.

Hosszú félóra telt el, míg az ügyvéd visszatért, s azon idő alatt csak kevés szót cserélt a három személy, ki a szobában maradt.

Végre mosolygó arczczal lépett közéjük Halmosi, és leánya képét simogatván vidáman szólt:

— Tudtam, hogy az egész csak délibábjá e kis menyecske eleven képzelőtehetségének: keresztül-kasul bejártuk az egész kertet, én, a kulcsár és a lovász; kiknek azt mondtam, hogy koldust láttunk a kertben kullogni. De ott nem volt bizony senki, és minden ajtó bezárva, az udvar ajtaját kivéve. De azon észrevétlen be nem jöhet senki, mert a cselédség, főleg ily szép estéken, folytonosan jár és kel az udvaron.

Nemsokára a család lenyugodott, s pár nap mulva az egész felejtve lőn; de még évekkel ezután is Judit minden holdvilágos

estén szorgalmasan leeresztette a nehez függönyöket a nyárisalon üvegajtai előtt.

IX.

Vajjon valóban csak délibábja volt-e a fiatal nő eleven képzelőtehetségének azon alak, melyet az üvegajtón keresztül észrevett, a holdvilágos kertben, s melyben első férjére, Benkő Endrére vélt ismerni?

Meglátjuk.

De hogy a dolog nyomába akadhassunk vissza kell térnünk Californiába azon pillanathoz, hol a nehezen megsebesült Szatmáryt elvitték az alig elmúlt halálharcz helyszínéről.

Képzeltetjük minő iszonyú volt a fájdalom, mely a kunyhó tulajdonosát s fiát meglepte, midőn hazatérve a három nőt eszmélet nélkül s vérökben találták: s minő nagy volt hálájok azok iránt, kik a végvesztéstől megmentették szegényeket.

Míg egyike azon utasoknak, kik Szat-

máry segítségére jöttek, elvitte magával az utóbbit, addig a másik még darabig időzött a szegény családnál, és segédkezet nyújtott a két férfinak a megsebesült nők s Benkő sebei bekötésében.

A nők — neje s leányai a kunyhó tulajdonosának, becsületes és szorgalmatos német emberek — lassankint magukhoz tértek, de Benkőben nem lehetett semmi jelét a visszatérő életnek észrevenni.

Míg tehát az elsőket nyoszolyáikra vették a férfiak, a tanár hulláját egy lóczára helyezték, s lepedővel takarták be.

A háziasszony s egyik leányának sebei nem voltak halálosak, sőt kevés hét mulva tökéletesen fölépült a két beteg, sebész segédelme nélkül is, ki akkortájt még nem létezett San-Franciscoban, legalább a család tudtára. De a fiatalabb leány oly nehéz sebet kapott, hogy még az nap kimúlt, ki mondhatatlan fájdalmára az egész családnak melynek e kedves, alig tizenhat éves hölgy kegyencze volt.

Midőn a következő éj közepe táján, a két férfiú kedves betegei és siratott halottjai mellett virrasztott, s az elsők kissé nyugodtabbaknak látszottak, egyszerre nehéz, fájdalmas nyögés hangzott át a szűk lakon, mely csak két hézagból állt.

— Mi az? — riadt föl az ifju Mahlmann, — ez volt a német család neve — s fölugorván székéről, az első szobába rohant, mely egyszersmind konyhául is szolgált a kívándorlottaknak, s hol az idegen hullája feküdt.

Odaérvén, nem csekély meglepetésére látta, hogy a holtnak vélt ember a lóczán ül, mindkét kezét fejéhez nyomván, fájdalmas nyögésre fakadt.

Atyját is odaszólítván, a két férfiú a sebesültet, ki életre tért ugyan vissza, de nem eszméletére, a fiatal Mahlmann ágyára vitte, s újra a legnagyobb szorgalommal vizsgálták s kötözték be sebét: s míg az atya beteg neje s leányához tért vissza, a fiú az idegen mellett maradt.

Napok és hetek teltek el elég szomoruan

a kis kunyhóban, s a háziasszony és leánya, mint mondánk fölépültek, míg a család legfiatalabb gyermeke a kertben azon sirdomb alatt nyugodott, melyben Szatmáry később Benkő sirját vélte látni.

Benkő sebe is begyógyult, még pedig hamarább, mint ezt bárki — látván a borzasztó vágást — gondolta volna; s ereje, egészsége lassankint visszatértek. De ha a test fölgyógyult is, a szellem csak némileg tért vissza a hüvelybe, melyet egykor át-szellemített.

Emlékezőtehetsége oly tökéletesen elveszett, hogy még nevét sem tudta megmondani a háládatos családnak, mely jóltevőjét a legnagyobb szorgalommal ápolta; sem azt hogy honnan, mi célból és kivel jött Californiába; ez egyébiránt nem hallatlan eset az orvosi gyakorlatban.

Olyan volt fölépülése után mint a gyermek ki beszélni és gondolni tanul, s kinek multja nincsen.

Benkő, ki a felföldön növekedett, igen

jól beszélt németül; s a Mahlmann család tapasztalván, hogy az idegen érti nyelvét, s abban felel kérdéseire, természetesen azt gondolta, hogy ő is német eredetű.

Darab idő mulva egészen visszanyerte erejét, de szellemi állapota nem változott; s végre látván hogy lehetlen nevét, körülményeit s összeköttetéseit tőle kitudni, a derék német háznép családtagként fogadta föl az idegent, ki velük osztozott jóban és roszbán, munkáikban, nyereségeikben s viszontagságaikban.

Alig épült föl tökéletesen a három sebesült, a család elhagyta mostani lakhelyét s a város környékét, és jó távol attól egy place-tet keresett föl.

Ott kedvezett nekik a szerencse: s a három férfi, — mert Benkő, ámbár alig értvén a munka célját, osztozott a két Mahlmann fáradságaiban, — bőven aratott az aranymezőn.

Pár év mulva oly tetemes összeggel bírtak, hogy a Mahlmann-család, megunván a

californiai élet sanyaruságait, elhatározta magát hogy vissza fog térni hazájába, Szi-léziába, s Benkőt, kinek részét a nyert ösz-szegben az idősb Mahlmann hiven őrizte, magával fogja vinni.

Hajóra szálltak, s haza felé vitorláztak, egész sereg visszatérővel együtt, kik szintén megrakodva mint a fürge méh, hagyták el az akkor még csak igen csekély mértékben kiaknázott Californiát.

Az idő nem volt kedvező, s nem egy szél-vész alkalmával küzdött e sem igen nagy, sem a legjobbakhoz tartozó hajó a dühöngő hullámokkal.

Egy ily szél vihar alatt a hajó kisebb árbocza eltört, s a födélzetre esvén, három hajóslegényt s két utast sebesített meg.

Az utóbbiak egyike Benkő volt, kinek homlokát érte az árbocz, szerencsére nem egész erővel, épen azon helyen, hol három évvel ezelőtt, vágást kapott ama californiai zsvány kése által.

A tanár hanyatt esett, s eszmélet nélkül vitetett le szűk fekhelyére.

Szerencséjére a hajónak orvosa volt, ki az irtóztató szélvész daczára, ügyesen teljesítette kötelességét a sebesültek körül.

Benkő ki igen sok vért vesztett s ez által annyira elgyöngült, hogy csak pár óra múlva, midőn a szélvész már némileg lecsendesült, nyitotta föl szemeit, de minő egészen más tekintet esett ezekből a mellette örködő Mahlmannra mint az, melyet a család megszokott volt e bamba vendégétől.

A tanár sötét szemei darabig kérdőleg, fürkészőleg függöttek a jó német emberen, kire ugy látszott, nem ismert; aztán jobb kezével tapogatván bekötözött homlokát, hal-kan kérdezte, még pedig magyarul:

— Hol vagyok? — mi történt velem? — s ki ön uram?

X.

Mahlmann a betegre bámult. Első pillanatban nem igen tudta mi nyelven beszél; de aztán ráismerte hangokra, melyeket évek előtt gyakran hallott; mert fiatalkorában egy sziléziai borkereskedőnél lévén alkalmazva, ennek ügyeiben nem egyszer utazta be Magyarországnak némely vidékeit.

— Nem értem önt, barátom; — felelt a becsületes ember németül; — s nem is gyanítottam ez óráig hogy ön nem német.

— Tehát ismer engem? — szólt a beteg csodálkozva.

— Hogy ne ismerném! — kiáltott fö^l Mahlmann; — hiszen három événél több hogy együtt lakunk!

— Együtt lakunk? — sohasem láttam önt.

— De hogy nem látott! — Feleségemet, leányomat mentette meg a haláltól, barátjával s két más emberrel együtt; halálos sebe

kapott, úgy, hogy mindenki azt hitte vége van ; aztán fölépült, s azóta velem lakott. Együtt hagytuk el San-Francisco környékét, együtt dolgoztunk a Placet-ben — — de mi nek beszélem el önnek mindezt, mikor épen oly jó kell tudnia mint én magam tudom.

Benkő darabig mély gondolatokba merült; a San-Francisco névre — fölvillant szemében a visszatérő emlékezet első sugára ; aztán mintha sűrű ködfátyol emelkednék fölassankint sajgó agyvelejéről, mindig tisztábban s világosabban kezdett működni el-
tompult emlékezőtehetsége ; míg végre multjának képe csonkitlanul állt előtte, azon pillanatig, hol Mahlmann konyhájában, ama iszonyu halálsebet ejtette rajta a vad harambia villogó kése.

Darab idő mulva föltekintett Mahlmann arczába ; s megkapatva annak becsületes kifejezésétől, elbeszélte neki röviden hogy jutott San-Franciscoba, s ama magányos konyhába, honnan segítségkiáltások hangoztak ; s kérte őt, hogy ha teheti, emelje le a

fátyolt azon időszakról, mely ez óra és a jelen pillanat közt sötét örvényként ásit előtte.

A derék német ember szívesen teljesíté a beteg kérését, ki mindig növekedő meglepetéssel figyelt szavaira; s azt sem hallgatta el Benkő előtt, minő tetemes összeget képez osztályrésze az utolsó évek nyerevényeiből; s hogy az egész biztonságban van az ő — Mahlmann — ládáiban.

— És mennyi idő folyt le azon nap óta, hol halottként maradtam kunyhójában? — kérdezte Benkő aggódva, alig figyelvén Mahlmann utolsó szavaira.

— Kevés híján öt év; — hangzott a felelet.

— Öt év! — irgalmas Isten! — és ezen egész idő alatt engem otthon mindenki halottnak hitt! S Judit — nőm! Oh! mi történt vele e hosszú, hosszú évek alatt?

Mahlmann látván a beteg kínos fölindulását s tartván attól, hogy lázas állapotában ennek káros befolyása lehetne fölgyógyulá-

sára, az orvos után sietett; ez magányt és nyugalmat tanácsolván betegének, csillapító orvosságot készített számára; s miután ebből jó adagot itatott Benkövel, nemsokára mély, de nyugtalan álomba merült.

* * *

Még hetekig hánykódott a hajó a hullámok közt; s ezen idő alatt Benkö tökéletesen fölgyógyult.

Az orvos azt állította, hogy hosszas gyakorlata folytában, már egyszer találkozott ehhez hasonló esettel, s műértőleg magyarázta meg a dolgot Benkönek és a hajó többi utasainak.

Benkö alig várta a pillanatot, hol elhagyhatja a hajót s utazását folytathatja hazája felé.

Irni akart nejének s Judit rokonainak — aztán ismét gondolván, hogy ezek évek óta alkalmasint halottnak hiszik őt, s mintegy valamititkoselőérzettől ösztönöztetve, jobbnak

vélte hallgatni, és személyesen meggyőződni arról, hogy miként állnak otthon a dolgok.

— Otthon! — minő varázs létezett e két rövid szótagban! — otthon, csendes lakában forrón szeretett neje közelében, rokonai, barátai körében — kedvelt, de nem fárasztó munkával elfoglalva — gond- és butól mentve. — Oh! hogy tudta mindezt odahagyni, fontos ok nélkül — csupán utazási s tanulási viszketegből.

— Igazad van, szegény Benkő; hogy tudtad ezt tenni? miért nem hajtottál kedves Juditod kérve intő szavaira?

— Késő most a megbánás — mert a boldogság, melyet eléggé nem tudtál becsülni, elhagyott téged örökre!

— Hiába térsz most haza arannyal telt erszénnyel — duggazdagon, előbbi helyzethez képest? — Hiába, milliommokkal sem vásárolhatnád vissza azon csendes, szerény boldogságot, melyet évek előtt oly teljes mértékben élveztél, — az idő elsodorta visszahozhatlanul!

Benkő csakhamar hazájában találta magát ismét; de nem tudván minő fordulatot vőnek otthon ügyei, s nem birván semmivel, mivel azonságát az öt év előtt Californiába utazott Benkő Endre tanárral bebizonyíthatná, előbb Mahlmannékkal együtt Sziléziába utazott, s ott Steiner András név alatt szerzett magának utlevelet.

Külseje annyira megváltozott, hogy alig hitte, mikép legközelebbi rokona is reáismerhetne.

Homlokán keresztül széles sebhely vonult; sűrű fekete haja megritkult s megőszült, ugy szakálla is, melyet most megnőttetett, míg előbb csak keskeny bajuszt viselt, ezenkívül alakja is oly szikár lett, hogy most nagyobbnak látszott mint ezelőtt.

A tapasztalás mutatta, hogy valóban senki sem ismert reá, ámbár utjában Magyarországnak egy részén keresztül, nem egy régi ismerőssel találkozott, ki előtt sziléziai borkereskedőnek adta ki magát.

Végre Selmecezen volt; azon városban,

hol annyi boldog, annyi felejthetlen órát élvezett ; s vendéglőbe szállt egyelőre.

A vendéglősnek, ki ezelőtt Benkőt alig ismerte, sejtelve sem volt, hogy a Steiner név alatt ki rejtődzik ; s Benkő vigyázott, nehogy valami gondolatlan szó által elárulja magát.

Szeretett volna Judit felől kérdezősködni — de bátorsága elhagyta azon gondolatra hogy vajjon mit fog hallani ?

Inkább személyesen, saját szemeive akart mindenről meggyőződni.

Estvefelé kiment, s léptei csakhamar azon utcza felé fordultak, hol ezelőtt Judittal lakott — kedves, oh, minő kedves nejével.

XI.

Ott állt a ház, melyet akkor vett volt, midőn vele jegyben járt, s házassága előtti hetekben butorza be, Bánfalvyné segedelmével.

Alig merte szemeit e ház felé fordítani.

Végre odanézett.

Úgy tetszett neki, mintha az épületnek egészen más tekintete volna mint öt évvel ezelőtt. Falai más színre voltak meszelve, ajtaja, ablakai nagyobbaknak látszottak: az utóbbiak kemény tölgyfatáblákkal birtak, minőket ő nem csináltatott.

Szive majdnem hallhatólag vert.

Most kinyilt az ajtó; idegen nőcseléd lépett azon ki, s egy közellevő szatócsboltba sietett.

Pár percz múlva onnan csomaggal kezében visszajött, s már be akarta húzni maga után az ajtót, mikor Benkő végre erőt vévén fölindulásán, közelebb lépett s kérdezte:

— Ez Benkő tanár háza? — nemde leányasszony?

— Benkő tanár háza! — ismételte a cseléd, nagy szemeket meresztvén az idegenre, — hiszen az rég meghalt.

— Meghalt — és mikor?

— Oh — három — négy éve annak --

mit tudom én; — elutazott messze földre, gondolom még az óperencián tul is ment, Szatmáry urfival együtt — aztán egyszerre csak híre futamodott, hogy meghalt; — ugy hiszem agyonverték a vademberek.

— És Szatmáry ur? — kérdezte Benkő, alig fékezhetvén nyugtalanságát.

— Ez visszajött körülbelül másfél év után, elég nyomorult állapotban, jól tudom, mert akkor épen édesapjánál szolgáltam, Kőhalmiék házában, s minden ember megijedt az urfi kinézésén; mikor végre hazakerült, csak hálni járt bele a lélek.

— Mi baja volt?

— Ő is sebet kapott akkor, mikor a tanár urat agyonütötték, s aztán hosszú betegségbe esett.

— E ház tehát Benkő tanár özvegyeé?
— folytatá Benkő kérdezősködéseit, félig elfojtott hangon.

— Az övé volt, igen uram — felelt a eány kissé csodálkozva tekintvén az idegenre — de eladta, tens Barnaházi urnak, s

édesatyjához ment lakni, valahol az alföldön.

Benkő pénzt nyomott a szolgáló kezébe s lassan távozott, míg a leány hosszasan nézett utána.

Visszatért a vendéglőbe, gépíleg — alig tudván merre irányozza lépteit.

Tehát mindenki halottnak hitte őt ; mindenki — még neje — Judit is. S ez eladta házat — azon házat, hol oly csendesen, oly boldogul éltek együtt.

És ő — a föltámadt halott — mit tegyen most — kihez forduljon? hát ha reá nem ismernek, ha elfordulnak tőle mint valami csalótól?

Sok ismerőssel találkozott már utjában, és itt a városban — s egy sem ismert reá.

Menjen-e Bánfalvyékhoz? — de ha ők sem ismernének reá — vagy ha — oh — de e gondolatot nem is merte folytatni.

Nem, nem! — Várkereszturra kell sietnie, egyenesen Judithoz; — ha valaki a világon, ő reá fog ismerni — s aztán minden jól leend — minden — minden.

Lázás sietséggel tette készületeit, s másnap reggel már utban volt Várkeresztúr felé.

Minő egészen más körülmények közt tette utoljára ez utat — akkor, mikor esküvőjére utazott Várkeresztúrra; — most is elfogja-e onnan hozni nejét, Juditot, kit szeretett, imádott — inkább mint valaha. Hogyan tudta őt elhagyni, ha csak egy rövid évre is — hogyan tudott ily eszeveszett, ily vétkes gondolatra jönni. — Istenem! — miért nem tudja a multat visszaváraszolni! — mi egészen másként cselekedett volna!

Hányan közölünk kiáltanak föl a jó tanárral együtt — Oh! ha a multat visszahozhatnám! — de mind hiába — a mult nem a miénk többé! — Ha mindig eszünkben tudnók tartani, hogy a jelen multtá válik, talán ritkábban éreznők a megbánás gyötrő fájalmát.

Végre Várkeresztúrra érkezett Benkő, estvetelé, midőn már az alkony fátylai le-

ereszkedtek a vidékre ; és csekély podgyászát a falu vendéglőjében hagyván, gyalog indult Halmosi lakása felé.

Mikor a nyitott kapun keresztül az udvarba lépett, ott egy kocsissal találkozott, ki épen istállóba vezette lovait.

— Honn van-e Halmosi ur? — kérdezte a cselédtől.

— Nincs uram, a kastélyba ment.

— Hát leánya, Benkőné?

A kocsis az idegenre nézett — kinek reszkető hangja épen oly különösnek tetszett neki, mint kérdése.

— Hát nem tudja uram, mikép már három éve, hogy a tensasszony a fiatal Várhegyi grófhoz ment férjhez?

Semmi felelet.

A kocsis, ki épen az ól ajtaján vezeté keresztül lovait, pár percnyi hallgatás után visszanézett — az idegen eltűnt volt nyom nélkül.

— Mi a manó — gondolá a jó pórember — csak nem volt valami hazajáró lélek?

hiszen nyoma sincsen az egész udvaron! — s a kocsis hamar behúzta maga után az istálló ajtaját, nehogy a gonosz szellem befészkelje magát szentélyébe, s el se merte beszélni senkinek az idegenneli találkozását.

XII.

Ha a kocsis Benkő lépteit nem hallotta, ennek nem a távozó volt oka, hanem a lovak döbörgése, az ajtó faküszöbén.

Benkő a vett hír után kirohant az udvarból, mintha a pokol minden gonosz szellemei üzőbe vették volna; s történetesen jobbra fordulván, midőn a kapun kilépett, nemsokára künn volt a buza- és rozsföldek közt, hol darabig folytatá eszeveszett futását, míg végre kimerülve s alig lihegve egy határdombra dőlt.

Judit — Judit az ő neje, kit teljes szívből és lélekből szeretett, — Judit — a szép — a kedves Judit — másé volt — másé, nem az övé többé!

Egyedül e gondolat állt előtte, mintha lángoló betükkel égetné be magát forró homlokába; — nem tudott magához térni ez iszonyu csapás után — nem bírt föleszmélni — fontolni — határozni!

Nem is jutott eszébe e keserű pillanatban, hogy Judit, újabb házassága daczára, a törvény szerint még mindig az övé, hogy visszakövetelheti Várhegyitől elorzott kincsét.

Csak darab idő mulva, midőn az esti harmat hüve kissé lecsillapította a forró lázat, mely ereiben dult, merült föl benne e gondolat: s még nem birván elég nyugalommal fontolgatásra, hirtelen fölugrott a gyepek határdombról, s a kastély felé vette rohamos utját.

Visszakövetelem nőmet — Juditomat! ő az enyim — még mindig az enyim! — Ez villant át elméjén, míg gyors léptekkel s tajtékzó ajkakkal sietett vissza, a falun keresztül, melynek utczái most már üresek valának, mert a falusi nép lenyugodott a nap

fáradtsága után. Csak itt-ott hallatszott egy komondor ugatása, vagy a marhák mély bőgése, valamelyik félreeső olból.

A kastély kapuja azonban még nyitva volt, s az udvar üres, mert a cselédség többsége épen estebédjét költötte el.

A kastély udvarfelőli ablaksora sötét volt s világítlan, a tornác ajtaja bezárva. De a kert felől világsugarak ömlöttek a sűrű bokrokra, a nyári salon nagy üvegajtájából; Benkő, félig öntudatlanul, arra fordult, s az udvarból nyíló ajtón keresztül a kertbe jutott, a nélkül hogy valaki észrevette volna jelenlétét.

Gyorsan közeledett a világított ajtókhöz, s fölhaladt az alattuk elvonuló terasse-ra. Már kinyújtotta kezét a kilincs felé, hogy a szobába belépjen, midőn szeme a csoportozatra esett, melyet fönebb leirtunk.

Judit, e választékos körzetben szebb mint valaha, kebléhez szoritotta kis leánykáját; míg mosolygó arczezal fiához szólt, ki ruhájába kapaszkodva, fölkelte a szőnyegről, s

anyja térdeihez támaszkodván, gyermeki nyelven vígan csevegett.

Várhegyi letette volt pillanatra hírlapját, és szerelem s boldogságtól sugárzó szemei nején s gyermekein nyugodtak, míg az öreg grófné s Halmosi mosolyogva tekintettek e szép családi képre.

Benkő megállt mint valami villám-folyamtól érintve; keze leesett a kilincsről, s tágra nyitott szemei a kis családon fügöttek.

A boldogság és nyugalom lehelete, mely e csoportozatból ugyszólván kiáradott, el nem hibázta hatását még e fájdalom és kétségbeeséstől földúlt kedélyre sem.

Darabig csendesen állt, s beszitta magába e képet — ha e kitételt használhatjuk — hogy azt lelkébe edzhesse.

Judit anya — azt susogta végre — anya — ó miért nem lehettek ezek az én gyermekeim! — s én, a meghalt, az elfelejtett s többé nem siratott férj, elválaszszam sze-

gényt ezen ártatlan kisdedektől — megzavarjam örökre a boldogságot, melynek tiszta képe itt előttem áll?

S mit nyernék vele? — míg e család nyugalját és becsületét tönkre tenném, míg a szégyen bélyegét nyomnám Judit szép homlokára — addig aligha régi boldogságomat visszaszerezhetném.

Judit enyim volna — az igaz — de szive? — Oh az mindig gyermekeié s azok atyjáé maradna. — — —

E pillanatban esett reá a fiatal nő tekintete, mit észrevevén megfordult s elsietett, míg Judit ijedt fölkiáltása törsturásként befészkelte magát sajgó szívébe.

* * *

Benkő hajnalkor elhagyta Várkeresztúrt, gondoskodván arról, hogy a fogadós megtudja, miként vendége sziléziai kereskedő volt.

Egyedül állván most a világon, s meg-

fosztva mindentől, mi az élet nemesebb gyönyöreit képezi, darabig a kétségbeesés tartalékja lón, s nem egyszer küzdött a vágygial, hogy véget vessen czéltalan életének.

Végre jobb szelleme győzött; s habár sötét s kiábrándult maradt kedélye mindig, a nyugalom visszatért lelkébe.

Nem mervén Magyarországon letelepedni nehogy valaki ráismerjen, visszament Sziléziába a Mahlmann családhoz, melynek minden tagja örömmel fogadta régi baj- és utitársát.

Együtt telepedtek le Boroszlóban; s Mahlmannal társaságba lépven, Mahlmann és Steiner czége alatt borkereskedést nyitottak, mely nőtt és gyarapodott, ugy hogy pár év mulva az elsők egyike volt az egész országban.

XIII.

Tizennégy év telt el azóta, és csak az ezernyolczszáz ötvennyolczadik év kezdetén köszönünk be újra Várhegyiékhez, kiket

Pesten, csinos szállásban találunk, hol most a telet rendesen tölteni szokták, a gyermekek nevelése végett.

Ezeknek száma szaporodott, mert négyen vannak, kik most a szülék s egy nevelő- és nevelőnével együtt a theasztal körül gyültek tágas, jól kivilágított szobában.

A jó öreg grófné nincs többé köztük; másfél év óta férje oldalán a várkeresztúri sirboltban nyugszik; de Halmosi még ép és egészséges, s olykor télen is meglátogatja Pesten gyermekeit, ha hosszabb időre nem is szeret városban mulatni.

Várhegyi Victor deli férfit, nagyon hasonló atyjához mindenben; csakhogy szelidebb s nyugodtabb.

Judit szép matróna, ki még most is teljes mértékben birja férje szerelmét, s az egész világ tiszteletét.

A két fiuból leányból álló gyermeksereg szép, egészséges és jó — szülei csak örömet aratnak benne.

Alig kezdette most Judit a theacsészéket

megtölteni, midőn inas lépett a szobába, jelentvén, hogy egy ur, a polgármesteri hivataltól, szeretne a gróffal vagy a grófnéval szólni.

— Vezesd irószobámba; — felelt Várhegyi fölkelvén; — ugyan mit akarhat? legkisebb fogalmam sincs róla. Ezzel elhagyta a szobát.

Félóra mulva vissza jött, épen midőn a két kisebb gyermek, jó éjt mondván, távozott a nevelő és nevelőnével, s csak a két idősebb, Aladár, ki már tizenhatodik évét betöltötte, s a tizennégy éves Judit, maradtak a szobában.

Várhegyi iratokat tartott kezében, és szó nélkül, mintha még valami hatalmas érzés varázsa alatt volna, ült le szokott helyére.

— Mi dolga volt veled azon uriembernek? — kérdezte Judit mosolyogva, míg a két gyermek szemei kíváncsian függöttek az iratokon.

— A legkülönösebb, mit csak képzelhetsz; — felelt Várhegyi egy tekintettel a

gyermekre, melyet neje azonnal megértett mert Aladárhoz fordulván, mondá :

— Beszélni valóm van atyáddal, fiam; eredj Dittával együtt a mellékszobába, ott sakkozhattok lefekvés előtt.

Az ifju engedelmeskedett, s alig huzta be maga után az ajtót, midőn Várhegyi kérdezte nejétől :

— Ismertél-e valaha valami Steiner András nevezetű embert?

— Sohasem; — volt az elhatárizott felelet; — de miért e kérdés?

— Mivel Steiner András, boroszló borkereskedő, ki deczember huszonhatodikán ama városban meghalt, neked végrendeletileg háromszázezer tallért hagyott.

— Lehetetlen! — kiáltott föl a nő; — ez tévedés.

— Én is egyelőre azt állítottam; de itt a végrendelet másolata, melyet a boroszlói polgármester, nem ismervén hollétünket, pesti collegájához küldött; fölszólítván egy-

szersmind az örökösnet vagy ennek családját, hogy tegye meg a szükséges lépéseket, öröksége átvételére. Minden a legnagyobb rendben van; olvasd csak itt — folytatá Várhegyi az iratot az asztalra terjesztvén: — Végre Halmosi Judit gróf Várhegyi Victornénak, Magyarországon, 300,000 tallért, mély tisztelettel jelöli. Ebben nem lehet tévedés.

— Ez valódi csoda! — szólt Judit a legnagyobb meglepetéssel. — Még nevét sem hallottam soha ez embernek. Van-e családja?

— Nincsen; agglegény volt, ki igen csendesen s visszavonulva élt.

— Tehát nem válik senkinek kárára, ha ez összeget elfogadom?

— Nem; — sőt alig utasithatod vissza, mert a végrendelő ez esetet tekintetbe sem véve, nem tett ily alkalomra más rendelést.

— Ha így áll a dolog — kiáltott föl Judit sirás és nevetés közt habozván — ak-

kor ez valódi Isten áldása! Háromszáz ezer tallér! hiszen ez roppant összeg! Vége minden gondnak, kedves, jó Victorom; fiainkat a legjobban nevelhetjük, nem kimélve a költséget; s leánykáink sem lesznek szegények, mint mi azt eddig hittük. Lesz mindegyiknek legalább százezer pengő forintja! Isten áldja meg még sirjában is azt a jó Steiner András urat!

* * *

Három nappal azután Várhegyi Victor, a szükséges fölhatalmazásokkal ellátva, utban volt Boroszlóba, honnan csak egy hónap múlva tért vissza; elhozván magával a gazdag örökséget.

Boroszlóban az ügy folytában természetesen többször összejött Mahlmannal; ki, bár jóval idősebb kereskedőtársánál, még ép és egészséges volt.

Megtudta-e a derék kereskedőtől Steiner András valódi nevét és történetét?

— nem merjük elhatározni. Ha igen, legalább neje előtt soha sem fedezte azt föl.

De annyi bizonyos, hogy mindig a legnagyobb tisztelettel — mondhatnók kegyelettel — említi neje és gyermekei előtt a **Steiner András** boroszlói borkereskedő nevét.

EGY ÖLEBECSKE

MAGÁNBESZÉDEI.

Fido! Fido! hol van már megint az a kiállhatlan állat!

Csak kiálts! vén boszorkány; — gondolám, s kényelmesen nyújtózkodtam lágy fekhelyemen; — csak kiálts! hát ha még tudnád — hogy saját párnádon szundikálok, Dehogy mozdulok innen — igen jó dologom van!

Fájdalom nem soká tartott boldogságom, mert gazdámnak vén és csunya felesége fölfedezte rejtekemet s dühösen nekem rohant.

El innen Fido! no, az kellene még, hogy ezek a piszkos ebek ágyamba fészkeljék be magukat.

Evvel nyakon kapott, s egy cseber langyos szappanos vízbe dobott.

Nincs semmi a mitől annyira irtódnám mint az efféle szappanos fürdőtől; midőn aztán neki türközik Miskolcziné asszonyom, s dörzsöl s kefél, majd megfulladok — mérgebben.

Prrr! — Na, végre valahára künn vagyok ismét a szárazon! Be nehéz keze van annak a vastag Miskolczinének — egész testem fáj! — Most legalább egy óráig nyugodtan kell feküdnöm, lepedőbe begöngyölve, ha a verést ki akarom kerülni — aztán következik a fésülés. — Elborzadok csak e gondolatra is! hogy tépi szép, selyemlágy, hosszú szőrömet, ez a vén kegyetlen zsarnok; s ha csak egyet mukkanok — akkor jaj szegény fejemnek!

Bizonyosan sétálni visz ma bennünket gazdánk, mert rendre mosnak s kefélnek.

Most a mopslit fürösztik — minő zenebona keletkezik egyszerre — megharapta Miskolczinét, — jól tette, — de lakol is érte!

Elkészültünk mindnyájan — a gazda is

csinosan kiöltözött, s most utnak indulunk — alkalmasint a váczi utcza felé.

Minden ember reánk néz — nem is csoda! hófehér göndör szőröm a sárga foltokkal, fénylik a napvilágban, mint az ezüst és arany; hogy a por el ne lepjen, gazdám karján visz, és jól tudom, hogy a kék atlacnyakkötöm — elől nagy csokorral, csinosan áll szende képemhez és emeli sötét szemem fényét.

A mopszli, ki szemközt velem, Miskolczi uram balkarján nyugszik, szintén szép teremtese az Istennek. Igaz, hogy kissé nagyobb nálamnál, s vonásai nem oly szabályosak, mint az enyimek; de valami csintalan van egész kinézésében, mi akár kinek tetszik, s a piros nyakkötő, ezüst csörgőkkel jól illik kissé sajátságos ábrázatjához.

A kis agárka, melyet gazdánk vörös szalagon vezet, nagyon nyulánk, és sok kecsesel bir — de mindig fázik, bársony takarója daczára, mit nagyon unalmasnak talállok.

Aztán jön a nagy „czigány“ — komoly képpel, s lassu léptekkel, — fekete szőre valóban gyönyörű! Hogy fél tőle a kis agár — hogy kerüli! — jól teszi; — mert evvel a nagy urral nem tanácsos ám egy tálból cseresnyét enni!

Most a váczi utczában vagyunk, s ott föl s alá sétálunk!

Oh! — kiált föl egyszerre egy fiatal dalamos hang! Oh! minő gyönyörű kedves ebecske! alig nagyobb öklömnél — s minő hosszú és lágú a szőre!

Evvel felém közeleg egy alig tizennyolcz éves, szép kedves leány, s kis kezével simogat — mi valóban igen jól esik — bár Miskolcziné asszonyomnak ily keze volna, akkor jobban eltünném a mosást és kefélest.

Mit csinálsz Nelly! — szólt közbe más, igen kellemetlen hang; s középkorú, büszke kinzésű nő a szép Nelly mellé lép s haragos tekintettel folytatja: — elment eszed, hogy itt, az utca közepén, megállj a kutya peczér

mellett! — jer, s máskor vigyázz kissé magadra!

A két hölgy elhaladt — de a szép kisaszony még párszor visszafordult, s felém tekintett.

Alig tüntek el egy közeli boltban — s deli fiatal ur lépett gazdánkhoz.

Mennyibe kerül e kis ebecske? — kérdezte, míg lilaszín kesztyüs jobbujával simogatott.

Ötven pengőbe, méltóságos gróf ur! — felelt Miskolczi uram hirtelen; s én e feleleten annyira megütköztem, hogy szinte leugrottam karjáról, mi nyakamba kerülhetett volna. Hanem ki ne csodálkoznék az effélén — hiszen eddig mindig csak huszonöt pengőn tartott, s még sem vett meg senki — most pedig egyszerre kétszeres árat követel érettem!

Ugy látszik jól ismeri gazdám emberét — mert a grófnak szólított ur nem sokalja az árt, de még egyetlen szóval sem — s

csak azt mondja gazdámnak: Hozza ezen ebecskét holnap reggel szállásomra, Nádor utcza — —

Tudom — tudom méltóságos gróf — vágott közbe gazdám, mélyen meghajtván magát — jól ismerem a gróf ur szállását — ott leszek.

A fiatal ur elhaladt — s mi is nemso-kára haza mentünk.

Tehát megvettek végre valahára! — megszabadulok Miskolcziné asszonyomtól — de valjon mi lesz sorsom? — hol s kivel fogok ezentúl lakni? — nyugtalan vagyok — alig várom, hogy megismerjem jövőmet — Wau, Wau, Wau — be sok gondja van egy szegény ebecskének, kit az élet tengerére bocsájtanak — szélvész áll-e előttem, vagy nyugodt révben fog sajkám kikötni?

Végre valahára elkészültünk s utnak indultunk; alig várom, hogy uj gazdámnál legyek s azt a kiállhatatlan vén Miskolczinét többé ne lássam. Gazdámtól elválni azonban kissé nehezen esik — mindig jól

bánt velem — s úgy a mopszlit s a kis agárkát is nélkülözni fogom, oly jó izüen játszottunk együtt; de hogy távol leendek attól a nagy cigánytól — a new-foundlanditól, a hogy a minap egy czifra, hosszú kabátos uracs nevezte azt a nagy, mogorva állatot — azt egy cseppet sem bánom; alig mozdulhattunk tőle; s oly fenn hordja az orrát mintha más anyagból gyuratott volna mint mi.

Most kalapját veszi gazdám — Isten veletek mopszli s agárka — alászszoigája cigány uram! — krrrr — ez most is mint mindig felelete, — nem bánom — úgy se látom többé!

Itt vagyunk — minő pompás ház — nagy, szépen festett ajtó előtt állunk — fiatalember nyitja ki azt, kissé furcsa, de gazdag öltözetben — valjon ki lehet az — ah! nas; új gazdám inasa. Soha sem hittem volna — hiszen sokkal czifrább öltözete mint a grófé!

Bevezet bennünket az inas valami belső

szobába; ott ül a gróf, új gazdám, asztal előtt, melyen reggeli áll. Alig ismertem reá, egészen másként van öltözve, mint tegnap az utcán; vörös bő nadrág, sárga csizma, sötét kék hosszú és bő kabátforma ruha vörös zsinórral, s fején tarka sipka nagy arany bojtjal! Soha sem láttam ahoz hasonlót, — kivéve egyszer, midőn egész csomó oly furcsán öltözött nép keresztül kasul lovagolt a városon, míg az utca-gyerkőczék összefutottak, s kiáltozva követték őket mindenütt.

Ah! — ez még jobb a vén Miskolcziné párnájánál! A gróf ölébe vett, gyöngéden simogatott, s aztán nagy bársony karosszékre tett, de ez oly lágy — soha életemben ilyesmit nem tapasztaltam.

Régi gazdám eltávozik, miután a gróf megfizette neki az ötven pengőt, s aztán minden csendes a nagy, fényes szobában.

A gróf olvas, valami rémitő nagy la pot én pedig nyujtództam lágy fekhelyemen.

Már egy órája, hogy így vagyunk — ünni kezdem magamat — hej! ha a mopszli

itt volna, minő szépen játszhatnánk e nagy szobában!

Csenget a gróf -- az inas belép.

— Elhozták a kosarat? — kérdi az első.

— El.

— Itt van embered?

— Itt.

— Hozd be a kosarat.

Az inas kimegy, és pár percz mulva visszatér, gyönyörű ezüst drótból font kosárral, félig megtöltve rózsaszin atlaczpárnával, s virágkoszorúval körülfogva.

A gróf e rózsaszin párnára helyezett engem, az inas fölemelte a kosarat s kivitte az előszobába, hol más, igen egyszerűen öltözött embernek adta át. A gróf is kijött, pénzt nyomott ez ember kezébe, s egy kártyát adott neki, melyre valami irva volt mondván:

— Ha kérdeznek csak azt kell mondani, hogy Rózsaági ur küldi.

— Értem méltóságos gróf! — felelt az

idegen, meghajtván magát, s aztán a kosárral s velem együtt lehaladt a hágcson s elhagyta a házat.

Szép dolog, valóban! azt hittem, hogy a deli fiatal gróf lesz ezentúl gazdám s ime — elvisznek, Isten tudja hová és kihez! — Hátha ismét valami Miskolcziné féle személy kezeire jutok? — akkor jaj nekem!

Csinos házban vagyunk, az első emeleti előszobában. Itt is czifrán öltözött inas van — fölkapja a kosarat s beviszi más szobába.

Hogy dobog szívem — oh! kié leendek!

Két hölgy ül az ablak mellett himzéssel elfoglalva — hiszen ez ugyan az a gyönyörű leányka, ki tegnap az utczán simogatott — s a másik az éltes nő, ki érte megszidta!

A leányka fölugrik s felém siet! — Oh!, néném nézze csak — kiált föl, megpillantván engem a rózsaszín párnán a virágok közt — hiszen ez ama kedves kis ebecske, melyet tegnap a váczi-utczában láttam

minő szép! minő picziny! s szőre oly lágy mint a legfinomabb selyem!

Evvel fölkap engem s balkarjára fektet, egyre simogatván kis kezével, míg az éltes nő igen komoly képpel közelebb lép s kérdőre vonja az inast.

— Ki hozta azt a kutyát Ferencz?

— Idegen, kit soha sem láttam.

— Kinek részéről?

— Ezt a kártyát adta kezembe, mondván, hogy annak neve, kitől jön, ott föl van írva.

A nő átvette a kártyát, s földerülő arcza olvasta: Rózsaági Albert! — Hm — igen szép tőle — valóban sok figyelmet tanusít Rózsaági ur!

De míg az éltes nő arcza földerült, addig a leánykái besötétedett — s visszatérvén engem a kosárba — komolylyá vált arczkifejezéssel kérdezte:

— Kitől néném? — attól a kiálhatatlan vastag Rózsaágitól? — akkor el nem fogad-

hatom, akár minő kedves is legyen a kis állat : — tevé hozzá sajnálkozó tekintetet vetvén reám.

— S miért nem? — ha szabad kérdeznem! — kiáltott föl mérgesen az öreg nő. — Ugy-e, ha Ákos küldte volna, mindjárt elfogadnád s vége nem volna a gyermekies örömnök! De mivel Rózsaági ur küldi, ki tizszer többet ér ama szeleburdi Ákosnál —

— Tőkepénzben tudnillik — vág közbe a kisasszony.

— Mindenben — erősíti az öreg nő, lábával toppanván — mivel Rózsaági ur küldi, mondom, nem tetszik a kisasszonynak.

Az ajtó megnyilt e pillanatban, az inastól vezetettve, a fiatal gróf lép a szobába.

— Jó reggelt gróf Várallyai — szól az öreg asszony igen savanyu képpel — minek köszönhetjük kora látogatását?

— Jó reggelt Ákos — mond a kisasszony, bájos mosolylyal s piruló arczczal kezét nyujtván a fiatal grófnak — bejötted, hogy eljöttél!

Wau, wau — szólok én, örülve, hogy ismerős arcot látok, s elhagyván rózsaszín párnámat, a grófhoz közeledem s kezeit akarom megcsókolni.

Visszahúzódik, mintha nem is ösmerne, mintha soha sem látott volna — mintha nem kerülnék neki ötven pengőjébe — még pedig valódi pengő pénzben!

Furcsa, igen furcsa a nagy világ! alig hagytam el a szerény hajlékot, melyben gyermekéveim lefolytak — sok virgácsal fűszerezve ugyan, de még se szerencsétlenül — s már oly dolgokat látok és hallok, melyekről eddig fogalmam sem volt!

— Nem is hiszi Várallyai — mond az öreg nő, kissé gyanus tekintettel felém — minő szeszélyes leányka az a mi kedves Nellink. Tegnap, a váczi-utcza közepén, annyira extaziálta magát e kis ebecskéért, hogy valóban szégyeltem gyermekiességét, s ma el nem akarja fogadni!

— Természetesen — vág közbe a kisaszony — mivel attól az utálatos Rózsaágítól

jön; — ha a napot s a csillagokat rakná lábaimhoz, — visszautasítanám azokat!

— Ne légy kegyetlen, kedves Nellim! felelt a gróf nevetve, s kissé csiptetve szemével, míg elfordult az öreg nőtől — nagyon is érzékenyen megsértenéd azt a szegény Rózsaágit, ha el nem fogadnád e kis ebceskét, mely valódi szépség a maga nemében!

Ha mi kutyák pirulni tudnánk, bizonyosan e hizelgő bókra úgy kipirultam volna mint a bazsarózsa; de ennek híján csak farkcsóválással s nyalogatással mutathatom érzékenyültségemet.

A kisasszony szép, barna szemei tágra nyílnak, s kérdő tekintettel a grófra — mintegy kételkedve mondja:

— Tehát azt hiszed Ákos, hogy el kell fogadnom e kis ebceskét?

— Mindenesetre! — felelt a gróf, hirtelen kézszorítással, míg az öreg nő kinézett az ablakon.

— Lám! épen házunk felé jó Rózsaági:
 — kiáltott ez most föl — mindjárt megköszönheted neki szép ajándékát.

Evvel kinyitotta az ablakot, s kihajolván azon, valakinek intett csipkés zsebkendőjével, míg a kisasszony, a gróf kézszorítását viszonzván, halkán szólt: Oh Ákos, mit csináltál! hogy fog ez végződni?

— Ne félj semmit, kedvesem! — susogta a gróf — majd meglátod, hogy magáénak vallja Rózsaági az ajándékot!

Most nehézkes léptek hallatszottak az előszobában, az ajtó kinyilt, s oly nagyot fujván mint egy megálló gőzmozdony; vastag, piros, holdvilágképü és igen pompás ur lépett a szobába.

Minden a mi rajta van fénylik és csilámlik; az ujdon uj fehér piqué pantalon, a sárga mellény, a kék kabát, a lilaszin atlasznyakravaló, a finom panamakalap, s gyémántos inggombok, a vajszin kesztyük — s mindennekelőtt a nagy, kerék vörös arcz!

— Alászszolgája nagyságos asszonyom! Alászszolgája drága, szép kisasszony! Ah! gróf Várallyai, — örülök hogy van szerencsém.

De a gróf látására nem épen öröm tünt föl vonásaiban, akár mit is mondott a vastag ur — hogy örül a szerencsének. Már mi kutyák inkább kimutatjuk érzéseinket!

Épen jókor jön, édes Rózsaági! — szolt az öreg nő, igen nyájasan kezét nyujtván a kerekded urnak — unokahugom annyira meg van lepetve kedves ajándéka által — s annyira örül annak, hogy hála kifejezésére alig talál szavakat!

— Ajándékom? — hm — hm — dadogott a vastag ur — nem tudom — hm — hm — nincs szerencsém — hm — hm —

— Oh! csak ne tagadja! — vág közbe a házinő — ismerjük szerénységet!

— No most — Nellikém — bátorság! — susog a gróf!

— Valóban, Rózsaági ur, szolt a kisasszony, szelid hangom, de kissé akadozva:

igen nagy örömet csinált nekem e kis ebecskével, alig tudom mikép köszönjem meg figyelmét.

— Ebecske? — Oh! — Ah! — hm — gyönyörű kis állat — de — de — —

— De tudjuk, hogy öntől jön, — mond a kisasszony bátrabb hangon: akár mikép tagadja — fogadja tehát legszivesb köszönetemet.

Evvel odanyújtotta a vastag urnak picziny fehér kezecskéjét, mely egészen eltűnt annak nagy, kövér jobbájában, s oly bájosan mosolygott, hogy Rózsaági ur a hetedik égben vélte magát — s nem tudta tovább tagadni, — mit — erőnek erejével neki tulajdonítottak.

— Ah! — végre csak bevallja — kiált föl az éltes nő.

— Valóban igen lovagias! — szolt a gróf komolyan; — fogadja szives kézszerításomat édes Rózsaági.

— Oh! méltóságos gróf — nincs miért — méltóságod igen is kegyes — meg nem

érdemlem — s kezeit szorgalmasan dörzsolvén elhallgata.

— Csitt — csitt! — Rózsaági! — vág közbe a kisasszony, ujjacskával fenyegetvén a vastag urat — a szerénység is hibává válhat ha tulságos! — szót sem többé e dologról! tudjuk a mit tudunk!

— Nem mondtam-e előre? — mond hal-
kan a gróf.

— Oh! minő csacsi! — felelt nevetve a kisasszony.

Már három hete, hogy uj urnőmnél vagyok, s mondhatom, jó dolgom van.

Itt is sok mosást és fésülést kell kiállnom — ez, ugy látszik, már reám van mérve — hanem Lizinek, a kisasszony bécs komornájának — könnyebb keze s nyugodtabb kedélye van Miskolcziné asszonyomnál, minélfogva nem szenvedek annyit; s ha olykor rossz kedve is van, s kissé tépegeti szörömet, csak egyet mukkanok, s a kisasszony, ki a mellékszobában lakik, tüstént kijő; s leszidván a komornát ügyetlenségéért, maga

végzi el a fésülést, gyönyörű picziny, fehér kezecskéivel, mi nekem fölötte jól esik. Azért nagyon kényes is vagyok, s mindjárt jajgatok, Lizi leányasszony nem csekély bosszúságára.

Hanem itt is vannak oly dolgok, melyek nekem nem tetszenek: — úgy látszik nincs teljes boldogság e világon a szegény ölebecskék számára! — Urnóm nagyon szeret és kényesztet; mindig szobában vagyok, ő maga készíti reggelimet, ebédemet: ha ki-megy mindig magával visz — a mi nagyon mulatságos — kivéve midőn nagynénje, ez a vén sátán, eltiltja; — és még is oly dolgot követel tőlem e kedves lény, mely nem csak igen kellemetlen, de még veszedelmes is.

Isten tudja, hogy szívesen teszek mindent kedveért, mert valódi angyal! — de mindennap, esőben vagy napfényben, legalább félóráig az első emeletű ablakpárkányon ülni, nem csekély áldozat; főleg oly gyöngye idegzetű ebecskére nézve mint én.

Szédül a fejem oly nagy magasságban, s mindjárt azt hiszem, hogy lebukom — habár láthatatlanul oda is vagyok kötve, jó erős madzaggal, egy nagy virágceseréphez.

Csak oly magas ne lenne az ablak — akkor elég mulatságos volna a dolog; mert minden ember, a ki a népes utcza járdáin elhalad, reám néz, s bámulja szépségemet; s nem egyszer hallottan már igen hizelgő fölkiáltásokat, mint például: Gyönyörű kis ebecske! — Oh! minő kedves kedves állat! — s több ehhez hasonlókat.

Ugy látszik, hogy büszke is reám a kisasszony, mert legalább hat féle nyakkötőt csinált számomra, s naponkint egygyel vagy mással ezek közül diszesít föl, mielőtt az ablakpárkányra ültet. Egyszer rózsaszín atlaszesokor fénylik nyakamon, máskor kék, vagy zöld, olykor vörös, vagy lilaszín is.

Különös az, hogy gróf Váralyai — az a ki engemet meg vett Miskolczi uramtól, bár azt állította később, hogy Rózsaági ur küldött ajándékba Nelly kisasszonynak,

— naponkint midőn az ablakpárkányon ülök, elhalad a ház előtt, s oly figyelemmel tekint reám, mintha minden szőrszálamat megakarná számlálni. Ez igen hizelgő reám nézve, s mutatja, hogy jó izlése van a grófnak.

Hanem egy körülmény föltűnt nekem — alig haladt el a gróf a ház előtt, s a kisasszony bevesz engem a szobába — de soha sem mielőtt Váralyai megjelenne: — [mi lehet ennek oka? — sokat töröm rajta az eszemet.

A kisasszony mindennap sétálni megy; olykor nagy nénjével, de legtöbbször egy öreg kisasszonnyal, ki mint társalkodónó lakik a háznál. Többször elvisz engem magával, mit nagyon szeretek, mert a sétányokon ismeretségeket csinállok más ebceskéikkel, s mondhatom, hogy nagy tetszésben részesülök.

Ha az öreg asszony velünk van, akkor ritkán találkozunk a gróffal, de ha a kisasszonnyal megyünk, akkor előnkbe jó,

midőn már kihaladunk az utczából, s el sem hagy bennünket mig haza nem térünk.

Tegnap pár szót hallottam, mely nagy szeget ütött fejembe. A társalkodónővel mentünk t. i. de csak későbbben találkoztunk a gróffal, s mintegy történetesen; mert csodálkozva bár, — de örülve sietett Nelly kisasszonyhoz és susogta: Oh! minő váratlan öröm! mivel vörös csokor volt Fido nyakán azt hittem — —

— Ugy is volt Ákos! — szakitá őt félbe urnóm, — de később látogatások jöttek s így hon maradt néném, s a kisasszonynyal mentem ki.

Hah! — tehát nem irántami szeretetből babusgat és czifráz föl engem a szép Nelly, hanem telegraph-ként használ, hogy a grófnak tudtára adjam, kivel fog sétálni.

Oh! ha ez úgy volna, akkor — — — de nyugalom Fido, nyugalom! E selejtes világon ritkán találkozik az érdem elismeréssel, s te csak ezreknek sorsában osztozol — aztán igen jó dolgom van egészben véve, — s ha

hülémnek engedek s elfutok — ki tudja minő kezekbe jutok, s mi lenne sorsom! azért béketürés és megadás! — De e csalódás fáj szívemnek — nagyon fáj!

Most inkább figyelek, mint azelőtt a gróf és Nelly kisasszony beszélgetéseire, és sokat hallok, mi engem nagyon érdekel — oly annyira, hogy olykor figyelembe sem veszem a szép ebecskét, kikkel találkozunk, s urnóm mellett maradok, a helyett, hogy azokkal társalognék.

A minap kimentünk gyalog a városligetbe, — hétköznapi volt, s azért magános az egész liget — s a gróf és a kisasszony igen hosszasan és komolyan beszélgettek együtt, míg a társalkodónő jobbra balra nézett, egyre ásítózott s egyáltalában igen unatkozott képet csinált.

Míg a kisasszony s Várallyai gróf beszélgettek, kíváncsiságom mindinkább ébredett s közelükben maradtam, bár egy csinos kis fekete ebecske folyvást követett bennünket, s kaczerkodott velem. Máskor

szívcsen társalogtam volna a kedves állattal habár piszkos és fésületlen volt, mi tisztán mutatta, hogy nem jó társaságba való; de most egyetlen szót sem akartam veszteni a szerelmes pár beszélgetéseiből.

Kisült ebből, hogy a gróf és Nelly kisasszony rokonok s ugyszólván együtt növekedtek; mert a gróf árván maradt, s Nellynek atyja gyámnoka volt. A fiatal pár, bár el nem jegyezve még, tudta, hogy nem sokára egymásé leend, midőn Nelli kisasszony szülei hirtelen elhaltak.

Minő érdekkal hallgattam az egészet, — s mennyire örültem, hogy értem, a mit mondanak. A mi igaz, igaz. Mi kutyák csakugyan több észszel s ügyességgel birunk az embereknel; mert még mi értjük az emberek beszédét, ők nem a miéinket — beh kár!

No de vigyázzunk, hogy mindent megtudjak.

Nelli kisasszonynak atyja, halála órájában, leánya kezét a gróféba tevé, s megál-

dotta gyermekeit. De midőn Nelli később nagynénje — egyetlen közeli rokona — házához jutott, ez nem akart semmit tudni e házasságról, állítván, hogy a gróf nem elég gazdag, s hogy Nelli még igen fiatal, ily komoly lépésre.

Igy folyt le egy év, mely idő alatt Rózsaági ur, állítólag gazdag tőkepenzes vagy bankár, sokat jött a házhoz, és szegény kis urnőmnek alkalmatlankodott udvarlásaival; míg Nelli nagynénje a grófot örömet eltávolította volna, ha ez oly könnyen hagyott volna magával elbánni.

Most Várallyai elbeszélte urnőmnek, mikép nyomára jutott annak, hogy nagynénje' kit mindenki tehetős özvegynek hitt, évek óta sokkal többet költ, mintsem kellene; s hogy dolgai igen roszul állanak, s azért pártolja annyira Rózsaágit, mivel ez megígérte neki, hogy — ha unokahuga kezét megnyeri, kifizetendi adósságait.

Mindezt — folytatá Várallyai — ügyvédemtől tudom, ki meghitt barátja nagyné

néd ügyvédének. Bár magam kifizethetném az öregasszony adósságait, hanem ha jól is bírom magamat, nem vagyok arra elég gazdag, mert majdnem százezer forint kellene.

— Százezer forint! — kiáltott föl a leányka a legnagyobb meglepetéssel — ez lehetetlen Ákos!

Igen is lehetséges kedvesem! — felelt ez — főleg, ha az ember uzsorások kezeire jut. Ugy tudom Rózsaági ur, maga legnagyobb hitelezője, s azért ígérete teljesítése nem kerülne fölötte sok készpénzébe.

Mi tévők legyünk Ákos? — sohajtott urnóm.

Csak kitartás kedvesem, s minden jól fog végződni.

A társalkodónő e pillanatban a kisasszony mellé lépett, hazamenetelre unszolván őt; s az érdekes beszélgetésnek vége volt.

Vissza fordultunk tehát, de e napnak fontosabb része csak most következett.

Midőn épen a lövölde előtt elhaladtunk, kilép ebből Rózsaági ur pipacsszin arczczal, mely kékké vált, midőn bennünket megpillantott.

Utánunk sietett, nagy nehezen, — s midőn végre utolért, alig rendelkezhetett elég lélegzettel szokott alászzolgájára, de mely ez egyszer épen nem hangzott alázatosan.

Ugy látszott, hogy a vastag ur magán kívül van dühében, mivel együtt látta oly kedélyesen sétálni Nelli kisasszonyt fiatal rokonával.

Nem tudtam, hogy nagysád szereti a hosszú sétákat! — szólt gunyosan urnőmhez fordulva — különben régen ajánlkoztam volna már kísérőjének.

Nincs erre szükségem, — felelt a kisasszony büszkén és égő arczczal — gróf Várallyai mindig kész e szolgálatra; s mivel rokonom, sokkal illőbb is, hogy ő legyen kísérőm, mint Rózsaági ur, kit alig ismerek, s ki mindig idegen fog előttem maradni.

A vastag ur összeharapta ajkait, majdnem szétpukkant dühében; de pár rekedt hm — hm — nél nem tudott egyéb feleletet találni, minek oka talán Várallyai sötét s viharos arczkifejezése lehetett.

Hallgatva ballagtunk tehát tovább, s Rózsaági látván, hogy nem mehet semmire, végre elbucsuzott a király-utcza közepén, s egy nagy de piszkos házba bemenvén eltűnt szem elől.

Végem van Nelli kisasszony! — kiáltott föl a szegény társalkodónő, könnyes szemekkel. — Ez a kiállhatatlan Rózsaági dühében mindent megmond a nagyságos asszonynak s elvesztem állomásomat házánál, ez oly bizonyos, mint kétszer kettő négy; — s aztán mi tévő legyek?

— Ne féljen semmit, Borcsa kisasszony! — szólt a gróf nyugtatólag, míg urnóm a vénleány kezét megszorította, ha elveszti állomását, majd gondolkodom én önről, s oly fizetést biztosítok önnek, miből becsületesen élélhet. Csak nem fogunk oly személyt

sárban bagyni, kinek annyi jó órát köszönhetünk! -- ugy-e Nellikém?

Wau — wau! gondoltam én, ez igen jól van így elintézve.

A szegény társalkodónő csak ugyan megjárta; két napja, hogy el kellett menni a háztól, s oly zenebonát ütött a nagyságos asszony, hogy az egész háznépet majdnem kétségbe ejtette.

Rajtam is akarta bosszuját tölteni, de én rosszul értettem a tréfát s jól megharaptam száraz, csontos ujjait. Kaptam érte pár jó ütleget — de nem bánom, — csak hogy megvérezhettem kissé ezt a vén nagyságos boszorkányt.

Mióta a társalkodónő elment, rémitően unjuk magunkat, én és a kisasszony; mert sétáinknak vége van; — egész nap hon ülünk s nincs egyéb látogatónk pár vastag éltes kávénikénél s ama kiálthatatlan, föl-puffadt Rózsaági, ki minden bajnak oka.

Ki nem állhatom ezt a domboru pénzsacskót, s urnóm osztozik ellenszenvemben.

Ha csak belép, vonásai más kifejezést nyerne, s tüstént elhagyná a szobát ha nagynénje megengedné.

De az öreg asszony követeli jelenlétét, s aztán Rózsaági oly szeretetreméltó képet vág, oly olvadozó tekintetekre kényszeríti apró szinetlen szemeit, hogy valóban utálatossá válik.

A grófnak pedig nem szabad többé a házhoz jönni. Az inas és a komorna kemény parancsot kaptak, hogy őt be ne ereszszék; mindig azt kell mondaniok, hogy az uraság nincs hon. — Lássá az ember — vagy inkább kutya — hogyan tanítja őket hazugságra ez a vén sárkány!

De mihelyt szavát hallom az előszobában, tüstént ugatáshoz fogok; akár hogy is fenyeget az öreg asszony; hadd tudja meg legalább, hogy hazudnak, s hogy itt-hon vagyunk.

Unalmában, s hogy egy kis mulatságot szerezzen magának és nekem, a kisasszony apportírozásra tanít. Nem tudom, hogy

nevezik ezt jól magyarul — kutya nyelven így mondják. Kesztyűjét, zsebkendőjét, — papirost dob el jó messzire! s én ezt neki visszahozom. Avval elmulatunk olykor órákig.

*

*

Tegnap ismét itt volt a gróf, és visszatartatott. A kisasszony az ablakhoz sietett s midőn Ákos elhaladt a tulsó járdán intett neki kezével. De az öreg asszony észrevevén a dolgot, az óta mindig beteszi a farángókat, s nekünk félhomályos szobában kell ülnünk.

Óh minő kiállhatatlan e vén darázs! s mennyire megtanulta a sötétséget szeretni.

*

*

*

Nehézkes léptek hallatszanak az előszobában; — ez Rózsaági. — A salon ajtajához lopódzom, s midőn belép a vastag ur — krrr! — lábai után kapkodok, s egész pol-

kát tánczoltatok vele! — minő poltron ez a nagy hústömeg — s minő együgyü: meg se gondolja, hogy kis fogaim át nem hathatnak vastag csizmáin: annál jobb; hadd féljen kissé!

Még az öreg asszony is resteli féltékenységét! hiszen csak föl nem falja önt ez a kis ebecske Rózsaági ur! — szól végre csipősen: — adjon neki egy legyintést — s meg van.

Végre fujva s lihegve a karosszékbe ül, a nagyságos asszony közelében; mig urnóm, messze tőle az ablak mellett varrogat, s nem is néz feléje.

Rózsaági ur roppant piros selyemkendőt von ki zsebéből s törölgeti kerék, holdvilágarczát. — De a zsebkendővel együtt nyitott levelet vont ki a zsebből, mely a karosszék alá esett.

Különös, minő vágyódás keletkezik bennem e levél után. Lassan — lassan oda lo-pódzom, fölveszem fogaimmal s elviszem urnómhez.

Ez eleinte nem is figyel reám ; — ruháját húzom lábammal, s mikor felém néz oda nyujtom neki a levelet.

Épen darab parirosra van szüksége, hogy selymet gombolitson reá, s mintegy elszórva kezébe veszi a levelet, összehajtja, s már az első selyemszál rajta van, midőn szeme az írásra esik. Figyelmessé lőn, a selymet elhárítja, elébb pár sort olvas, aztán az egész levelet — a pir fölszáll halvány arczába ; — szemei villogni kezdenek — végre fölkel, a beszélőkhöz siet s megállván Rózsaági előtt megvetőleg, de egyszersmind el nem titkolható meglepéssel szól :

— Végre tudom Rózsaági ur, mi birta önt arra, hogy engem, darab idő óta, anynyira üzőbe vegyen izetlen bókjai s hódolataival ! — Adósságait akarja az én birtokból kifizetni, s megrongált hitelét ismét helyreállítani — nem de ? — De ez nem fog sikerülni — mert vagyonom nem lehet soha az öné !

A vastag ur fölugrott székéről, halálsá-

padt arczczal valamit dadogott ; mig az öreg asszony mérgében kipirult és egyre kiáltott, mint ha égne :

Nelli! — Nelli! — megbolondultál-e? mit beszélsz? — hogy mered tisztelt barátunkat itt így insultálni! —

Olvassa csak e levelet, — édes néném — szólt a kisasszony nyugodtan, oda adván az öreg nőnek a levelet; — alig hiszem, hogy ha elolvasta, még tisztelt barátjának nevezendi ezen urat.

Midőn Rózsaági a levelet látta, utána kapott nagy ügyetlen kezével, s képe oly ijedt kifejezést nyert, mintha kísértetet látna, de a papiros már a háziasszony kezei közt volt, ki azt mohón elolvasta s aztán egy sikoltással a pamlag párnái közé dőlt.

— El innen csaló — gazember — kigyó — el szemem elől! — kiáltott föl aztán oly dühösen rántván meg a csengetyüt, hogy az inas és a komorna egyszerre betoppantak az ajtón, tartván attól, hogy a szoba láng-

ban áll, vagy gyilkosság történik. — Vezessétek el ezen urat itt — s ne engedjétek, hogy többé átlépje küszöbömet !

A cselédek urnőikre bámultak — de a vastag urat nem volt szükség kivezetni ! — magától tünt ez el, még pedig igen hirtelen — s ez órától fogva nem láttuk többé.

* * *

A levélből, melyet egyik pajtása hozzá jntézett volt, világosan kisült : hogy a tönkre jutott csaló Nelli kisasszony vagyonával remélte újra fölépitni szerencsáját — s hogy számos hitelezői csak is e remény fejében nem ütöttek eddig zajt ; ezért a levél írója, azon tanácscsal fejezte be epistoláját, hogy siessen minél előbb e vagyon birtokába utni — nehogy Rózsaágiból Szárazági válják.

E naptól fogva vége volt az öreg asszony zsarnokoskodásainak. A gróf ezentúl beeresztetett, a társalkodónő visszahelyeztetett régi hivatalába, s most naponkint eljár-

jük vele a boltokat — mert urnóm kiházási készülletén erősen dolgoznak.

Hogy Váralyai Ákos a boldog vőlegény, azon senkisémet kétkedik, nekem pedig kétszeresen jó dolgom van, mióta ama fontos levelet apportiroztam urnómnek. — Nagy reményem van, hogy — ha tervünk, egy kutya clubbal sikerül — ennek megsza-
porítandó hangja közt — én is csahol-
hatok.

E S T E.

A nap leáldozott: tiszta harmatcseppek mutatkoztak itt-ott a zöld fűvön, s én még mindig kis kertemben ültem, elmerülve édes keserü gondolatokban — elhunyt kedveseim, messze távol elszórt barátaim, s szép szeretett hazám, voltak álmaim tárgyai.

Homály borult végre e kis zöld szögletre, melyben időzni szeretek; s az egen a szelid hold s a csillagok mérhetlen serege kezdett ragyogni.

A virágok illata erősebb, édesebb lön, s mint átlátszó, alig észrevehető ködfelleg szállt föl az ég felé — a leggyöngédebb tömjénként emelkedvén az Isten mennyei trónjáig.

Egyszerre úgy tetszett nekem, mintha a mély csendben ezüsthangok szólaltak volna meg, oly halkán — mint a szellők gyöngéd susogása. Figyelmessé lettem, s a leheletet magamba fojtván, hallgattam.

A hangok mindig érthetőbbek s tisztábbak lőnek, habár nem hangosabbak: — a virágok beszélgettek s vitatkoztak egymás közt.

— Hiába igyekeztek hozzám közeledni, — szólt a rózsza büszkén — mindenki elismeri, hogy én vagyok a virágok legszebbike.

— Meglehet — jegyzé meg a fehér liliom, némi megvetéssel nyugott hangjában — de én mindenesetre a legválasztékosabbak egyike vagyok — abban nem lehet kétség. Te kedves rózsám, csinos, üde lánykához hasonlitasz; én istennőhez, tiszta fehér lepkelemben s arany koronámmal s aztán engemet helyeznek a szentek kezeibe.

— Már a mi az aranyt illeti — kiáltott föl a sárga liliom, ahoz inkább én hasonli-

tok mint te, fehér rokonom : csakhogy szí-
nem elevenebb, égőbb az aranyál. Vannak
emberek, kik engem jobban szeretnek ná-
ladnál, bár mit is higyem hiuságod.

— Oh igen! a gyermekek s nevetlen
póremberek, kiknek szeme megakad kiáltó
színeden, ha, ha, ha! de nincs illatod — ezt
nem kellene felejtened.

— Ez nem tesz semmit — szólaltak föl
egyszerre a tulipán s a basarózsa — sokan
vannak, kik panasznak, hogy erős illatod
főfájást okoz, s kik jobban szeretnek ben-
nünket, mivel szépek s kecsesek vagyunk a
nélkül, hogy ártalmasak lennénk.

— Kecsesek! a tulipán s a basarózsa ke-
csesek! kiáltottak össze vissza a többi virá-
gok — hiszen oly feszesek vagytok, hogy
minden ember azt mondja, hogy nehéz ti-
teket fűzérbe kötni.

— A kecsre nézve enyim az elsőség; —
szólt a fuchsia, némi öntudattal; virágom
s egész növésem természetes kecsesel bir-
nak, melytől meg nem foszthat senki.

— Oh! ez meglehet — jegyezték meg többen, kissé gunyosan — de oly kicsiny vagy s oly jelentéktelen, hogy észre sem vesznek.

A fuchsia roskedvüen rázta virágharangjait, de mielőtt felelhetett volna a röpkény mely bevonta a falnak egy részét, mély hangon fölszólalt:

— Csodálkozom rajtatok, virágok, hogy ily bünös hiusággal s büszkeséggel birtok Adjatok hálát Istennek, hogy mindnyájan oly szépek vagytok s ne veszekedjetek azon, hogy ki szebb a másiknál. Mit mondjak én szegény röpkény, kinek virága nincsen, kit nem dicsér senki! — még is hálát adok a teremtőnek, hogy v a g y o k s é l e k. S ha nem is dicsérnek az emberek, mégis van, ki szeret engem, mert el tudom előtte takarni azt mi nem szép — mi sérti szemeit.

E pillanatban lépett a kertbe egy fiatal barátnőm, ki közel lakván, nem egyszer még ily későn is eljő hozzám. Kissé beszélgettünk, aztán tudván mennyire szereti a

virágokat, mondtam, hogy szedjen belőlük kénye kedve szerint.

A fiatal leány fölkelt: — Ah! — szólt vidáman, ha ön megengedi, kedvencz virágaimból szedek egy kis bokorkát.

S mellőzván a büszke virágokat, melyek csak pár percz előtt dicsekedtek szépségükkel, a kertnek egyik szögletébe ment, hol a bokrok alatt, sűrű leveleik közt ibolyák bujtak ki, s miután ezekből egy csomót kötött, a rezedákból kezdett szedegetni, melyek ablakom alatt virultak, s azokkal egészítette ki szerény füzérét.

— Köszönöm! — szólt azután — mennyire szeretem e kis virágokat; gyönyörű illatukkal betöltendik egész szobámat.

Midőn később ismét csend uralkodott a kis kertben, a röpkényt hallottam, ki eként szólt a virágokhoz: Lássátok ti hiúk és büszkék! az ibolya s a rezedá nem dicsekedtek — mégis ők lőnek választva!

A

FARSANG BRÜSSELBEN.

Minden országnak, sőt minden városnak vagy helységnek, vannak külön szokásai, melyeket ismerni s másokkal összehasonlítani — érdekes.

Többet tiz évnél töltvén már itt, Belgium fővárosában, — láttam s tapasztaltam, mennyire térnek el némi dolgokban az idevaló szokások a hazaiaktól, mi főleg a farsangot illetőleg áll.

Nálunk például az egész időszakot a három szt. király napjától fogva hamvas szerdáig „farsangnak“ nevezik; itt ellenben csak a három utolsó napnak jut e név. De ha valaki azt hinné, hogy csak akkor szoktak tánczolni nagyon csalatkoznék; mert

december közepétől kezdve Brüsszelben a bálók s tánczestélyek, szünet nélkül folynak húshagyó keddig.

De még akkor sincsen egészen vége a tánczvigalmaknak, bár böjtben itt kerülik a tánczot; mert a valódi farsang (carneval) után, mely vasárnaptól fogva keddi éjfélig tart, jó még a „n a g y f a r s a n g“ (g r a n d c a r n e v a l), mely az erre következő vasárnapon tartatik, hol mindenhol tánczolnak s vigadnak; s a farsangi zajnak utolsó visszhangja a „fél-böjt“ (mi-careme) azon vasárnapon, mely a böjt közepét képezi.

A mi a tánczvigalmakat illeti, ezek — legalább a mi a felsőbb köröket illeti — nagyon hasonlítanak azokhoz, melyekben olvasónőim otthon részt vesznek; csak hogy ezeknél itt sok dolgokban csekélyebb a fényűzés, csekélyebbek a követelések; minek a fiatalságra nézve az a nagy előnye van, hogy a tánczestélyek száma sokkal — de sokkal nagyobb — mint nálunk.

Itt a fiatalság még nem oly finnyás, hogy

zongoránál ne tudna táncolni, hanem csak teljes zenekarnál; aztán nem jut senkinek eszébe, minden ily alkalommal nagy vacsorát követelni, hol a pezsgő csak úgy foly mint a víz, s hol az ember egy hétre jól lakhatik, ha kedve tartja.

Brüsszelben, legnagyobb tánczvigalmak alkalmával is, „buffet“-el megelégesznek; melyen a ki éhes vagy szomjás, hideg étkeket s jó borokat talál; mi kevesebb helyet, asztali készületet s szolgálatot vesz igénybe, mint a rendes vacsora, roppant terített asztalokkal, melyekhez mindnyájan egyszerre ülnek le.

Kisebb tánczestélyek alkalmával pedig, csak körülhordatnak a frissítők, melyek theából, limonadeból, mondolatejből, borokból, fagylaltból, s az estély vége felé vajjas kenyérből hússal, vagy kis meleg pástétomokból állanak: olyanokból, melyeket Bécsben hachéwandel-nak neveznek, s meleg borból és punchból.

Természetes, hogy az ily tánczvigalmak

és estélyek nem kerülnek oly igen sokba mint nálunk; természetes tehát az is, hogy több ember ad s adhat ilyeneket, főleg mivel itt kisebb szobákban is tudnak tánczolni, nem csak nagy termekben; s így a fiatalság gyakrabban mulathat.

A farsang elevenítésére nézve sokat is tesznek az itt oly számos „társaságok (sociétés), melyeknek mindegyike a táncz-idény alkalmával három — négy ily ünnepepélyt szokott adni.

E társaságok vagy társulatok nem csak a műveltebb rétegekben léteznek itt, hanem mindenütt. A pór ember s kézművestől fogva a herczeg és miniszterig, mindenki tagja egy vagy több ily társulatnak.

Épen tegnap volt a szállásomhoz közeli vendéglőben, egy ugy nevezett földész-bál (bal de paysans), mely reggelig tartott, s melyre roppant számban gyültek össze a földművesek.

Az ily vigalmat már négy öt nappal előbb kihirdetik falragaszok által, melyek

főleg az erre választott helyiség falain nagy számban léteznek. A belépti díj 50 centimes, azaz fél frank. A mulatság előtti napon a fogadó földszinti ablakjaiban, azon neme az eledelnek van kitéve, melyből az estebéd állani fog, ez egyszer sertés fő, máskor kolbász vagy egyéb igénytelen tápszer. Legtöbb ember gyűl össze, ha e vacsora lapinból (vad tengeri nyúl) áll, mert ezt a nép itt roppantul szereti, pedig minő rossz és izetlen!

A pórleányok e bálókra masque-ban szoktak járni, mely többnyire vörös flanell vállból, sötét szoknyából, s valami, közönséges főkötőjüktől különböző más főékből áll. Azon kívül szép fényes rézből, készült tejes korsókat hordanak magukkal, s abból töltenek a fiatal legényeknek.

Ezek is masque-ban vannak, azaz uj, kissé fölczifrázott kék blouse-ban, egyik kézben ásóval, a másikban vasvillával, melyek nem mindig a legtisztábbak.

A zenekar többnyire borzasztó; de bán-

ják is azt a tánczosok! — Akár minő fülhasítók legyenek a zene hangjai, foly azért a táncz reggelig, növekedő dühvel; főleg ha sűrűn ürittetnek a söröskanták — mert borrúl ily helyen szó sincsen. — Megemlitést érdemel, hogy mind e mellett verekedések ritkán jönnek elő.

E legalsóbb fokozatáról az ily mulatságoknak, fölfelé haladnak ezek, a mesteremberek, polgárság, nagykereskedők, s a pénzvilág mindig gazdagabb rétegein keresztül a Concert-noble nevezetű társaságnak fényes ünnepélyeiig, melyek a weauxhali termekben tartatnak, s melyeken az udvar is megszokott jelenni,

E termek fényesek, a világítás nappali, a buffet bőven el van látva, s az étkek s a italok ingyen szolgáltatnak mindenkinek.

Itt lehet a legszebb öltözeteket látni; s a fiatalság legjobban szeret e termekben mulatni, mert a hely tágas, a zene nagyon jó, s a társaság válogatott.

De elég ennyi egyszerre, a tulajdonképi farsangról. Mi még elevenebb szint kölcsönöz itt a bőjtelőtti idénynek, ez azon körülmény, hogy a sok nyilvános álczás tánczvigalmakat nem is említve, melyekben ugy is csak egy bizonyos osztálya a hölgyeknek szokott részt venni, számos zártkörű tánczestélyek rendeztetnek, a különféle társaságok által, melyekben álczásan is lehet megjelenni.

Az itteni nép pedig szereti az álczákat, s így sokan élnek ez előnnyel.

Ezen álczások aztán nem csak az estély alatt mutatkoznak, hanem a czukrászboltokban s kávéházakban is időznek, sőt az utczákon s főleg a nagy, üveggel fődött Passage st. Hubert-ben sétálgatnak föl s alá, mielőtt a bálba mennének; mi, főleg az esteli órákban, igen nagy elevenséget kölcsönöz a városnak; kivált ha az ember meggondolja, hogy itt olykor ugyan egy napon tiz—tizenöt ily álczás tánczvigalom tartatik, a lakosság különböző rétegeiben.

A farsangnak három utolsó napjában

azonban, ugy mint szintén a nagy farsang és félböjtkor, nem csak estve járnak az álczások az utczákon, hanem reggeltől éjfélig, sőt virradtig folytonosan, énekelve, zenélve, bohóságokat üzve, s főleg trombitálva, még pedig fülhasítólag.

Egész társaságok állnak össze, főleg a kisebb polgárság s a mesteremberek közt; melyek egyformán öltöznek, cigányoknak, spanyoloknak, zouave-oknak stb. s aztán zeneszóval, vagy csak dalolva, kávéházról kávéházra, csapszékről csapszékre járnak, mindegyikben seregvén s énekelvén, míg késő este aztán valamelyik tánczvigalomban végezik be pályafutásukat.

De ne gondolja senki, hogy az ily társaságok csak ifjaktól, vagy érett koru férfiakból állanak; koránsem! Nők s leányok, ifjak, aggok részt vesznek ezekben; sőt a gyermekek sincsenek kizárva ez általános vigadásból.

Seregestül járnak ezek, borzasztóul fölöltözve, s trombitáikkal harsonázva, míg a fáradság végre haza nem kergeti őket.

A farsang utolsó vasárnapján, hétfőjén s kedden délután 3 – 4 óra tájban kezdődik a nagy álczás menet, melynek főhelye a „Rue de la Madeleine“, hol egyenkint gyűlnek össze az emberek, s két felől úgy elfogják a széles járdákat, hogy olykor lehetetlen ott egy lépést is tenni.

Két felől a nagy raktárak s a felső emeleti ablakok tele vannak csinosan öltözött hölgyekkel s férfiakkal, kik onnan nézik a menetet. A mi igen feltűnő — az: hogy rendőrségnek alig van nyoma, s a hol pár gens d'armes áll — ez a kocsik végett történik. Mondják, hogy az erős szívű s szabad-
elvű király — i g y a k a r j a.

A roppant üvegdékből e napra eltűnnek az áruczikkék, hogy helyet adjanak a kedves gyermekserégnek, mely onnan — állva, vagy kis székeken ülve, s többnyire csinos álruhában, nevetve s csevegve, nézi a tarka képet, mely előtte mozog.

Ha kevés Belgiumban a szép hölgy és férfiú, sok ez országban a szép gyermek;

mi igazolni látszik a régi dajkamondatot: hogy szép gyermekből ritkán válik szép ember vagy néember.

Három óra tájban aztán jönnek egymás után a szép fogatok, tele csinos, olykor bohózos álczásokkal, vagy választékosan öltözött hölgyekkel és gyermekekkel. Ezek közé roppant szekerek vegyülnek, tele a legfurcsább, s olykor legcsúfabb álczákkal, máskor valami csinosan öltözött álczás társasággal vagy zenekarral.

Az egyik szekeren mind kutyáknak, s majmoknak vannak öltözve, a másikon a férfiak nőruhában, a hölgyek férfiöltözetben jelennek meg. Egy harmadik tele van „pierrot“-okkal, a negyedik angyaloknak s ördögöknek öltözött gyermekekkel.

Ezek közé álruhás társaságok vegyülnek, gyalog vagy lóhaton; egyes lovasok, számaron, vagy rossz gebéken, a legbohóczabb öltözetekben, és a zenekarok, polkákat, s keringőket játszanak.

Négy óra tájban a brabanti hercegnő

szokott megjelenni, nyitott hintóban, négy szürkével, s két piquerrel s utána udvarhölgyei, két, három nyitott udvari hintóban; míg férje s a flandriai gróf gyalog és szivarozva sétálnak a tömegben.

Öt órakor eloszlik a nagy menet, s az álczások ellepik az egész várost, 10 óra utánig — mikor a bálók veszik kezdetüket.

A grand carnaval-kor ez álczás menet ismételtetik.

Félböjt (mi caréme) napján más-meneteket szoktak a különféle társaságok rendezni, még pedig a szegények javára.

Ezen menetek „cavalcades“ név alatt ismeretesek.

Egy-egy társaság valami időszakot választ Belgium történetéből, s aztán ezen időszak divatja szerint öltöznek, s ennek nevezetes embereit képviselik.

Nagy szekerek diszítottak s ezeken egyik vagy másik uralkodó — udvarával együtt — látható, vagy valami nevezetes czéh — mesterei s legényeivel, olykor egy

hires polgármester tanácsával, egy hercegnő urvarhölgyeivel sat.

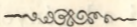
Lovas és gyalog csapatok, hirnökök, apródok, csatlósok, sat. előzik s követik e diszszekereket, melyek hosszú menetben keresztül kasul járnak a várost, zenekaroktól kísérve.

Számosan a rendezők közül pénztáskákkal hosszú póznákon, járnak mindenfelé s minden embernek — még az ablakokban s erkélyekben levőknek is — felnyujtják táskáikat, azon szavakkal „pour les pauvres“, (a szegények számára) s mindenki ad valamit, sokat vagy keveset, a hogy telik.

De mivel roppant embertömeg jó össze, sok pénz is gyűl, s ezt a társaság a jótékony intézetek egyikének szokta kézbesíteni.

Igy aztán a farsang utolsó viszhangja a szegényeknek hoz itt vigaszt s könnyebülést.

Boldog ország — — hol annyi jó kedvű ember van együtt!

TARTALOM.

	Lap
A fekete asszony	1
Miért nem ment férjhez Ágota néni	47
Száz évvel ezelőtt <i>Levi</i>	76
A tanár neje	85
Egy ölebecske magán beszédei	178
Este <i>Levi</i>	214
A farsang Brüsszelben <i>Levi</i>	218

TARTALOM

1	A felelősség
17	Miért nem lehet...
18	Székelyek...
23	A...
178	...
214	...
218	...

HECKENAST GUSZTÁV könyvkiadó-hivatalában

megjelentek és kaphatok :

Jósika Miklós. Két élet. Szeszélyes regény. A kakuk szó. Két kötet. (8-rét) füzve 2 ft.

Jósika Miklós munkái, új folyam. Egy-egy kötet 80 kr.

1—4. **Jö a tatár.** Regény. Négy kötetben. (8-rét) füzve 3 ft. 20 kr.

5—6. **Pygmaleon, vagy egy magyar család Párisban.** Két kötet. Füzve 1 ft. 60 kr.

7—10. **Régiebb és újabb novellák.** Négy kötet. (8-rét) füzve 3 ft. 20 kr.

11—13. **A tudós leánya.** Három kötet. (8-rét) Füzve 2 ft. 40 kr.

14—16. **A gordiusi csomó.** Regény. Három kötet. Füzve 2 ft. 40 kr.

Jósika Miklós. Második Rákóczi Ferencz. Nyolcz kötet. (kis 8-rét) füzve 4 ft.

Mikes Kelemen. Törökországi levelei. A szerző saját kéziratából életrajzi értekezéssel közli *Toldy Ferencz*. Két kötet (8-rét) füzve 1 ft. 50 kr., diszkiadás bekötve 3 ft.

Kölesei Kölcsey Ferencz minden munkái. Második bővített kiadás *Toldy Ferencz* által. Új teljes és olcsó kiadás. A költő arczképével. Nyolcz kötet. (8-rét) füzve 6 ft. Velinpapiron kötve 12 ft.

Kisfaludy Kisfaludy Károly minden munkái. A Kisfaludy-társaság megbízásából szerkeszté *Toldy Ferencz*. Új olcsó kiadás. A költő arczképével. Nyolcz kötet (8-rét) füzve 4 ft. Velin papiroson diszkötésben 10 ft.

OSZK

OSZK

